1970
GRUODIS
Nr. 10

KARYS

KARYS

1970
Nr. 10 (1467)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

P. PETRUŠAITIS
"Tremties Trimitas"

K. KODATIENĖ
"Šaulė Tremtyje"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės Žinios"
Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

Šalčio sukaustyti Trakų pilies mūrai ..... (viršelis)
B. Raugas — Gyventi per mirtį 289
K. Ališauskas — Žvilgsnis į lietuvių-lenkų karą 1920 m. 291
K. K. Morkūnas — Paskutinėmis Nepriklausomybės dienomis Kybartuose 296
B. B. — Revoliucija per koegzistenciją 300
Tremties Trimitas 302
Šaulė Tremtyje 307
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje 311
Karinės Žinios 312
K r o n i k a 314

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKŪNAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS, Philadelphia — A. IMPOLĖNAS, Australija — V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus
CHICAGO, ILL. — M. Ambraziejus, "Gifts International", "Marginiai", "Parama"
DETROIT, MICH. — V. Perminas
GRAND RAPIDS, MICH. — J. Belinis
KENOSHA, WIS. — B. Juška
LOS ANGELES, CALIF. — V. Prišgintas
NEWARK, N.J. — Kazys Trečiokas
OMAHA, NEBR. — J. Kantanavičius
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

HAMILTON, ONT. — J. Orvidas
TORONTO, ONT. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius
MONTREAL, QUE. — "Pariah Library"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 74 Priory Road, Kew Surrey

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas — 44 Slevin St., Geelong North, 3215, Vic. Australia
L. Vasiliūnas — 3 Wall Street, Norwood 5067

VENEZUELOJE

Kun. A. Perkumas, SDB — Centro Lituano, Plaza Principal de La Vega, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A. Subscription $8.00 per year. Single copy 80 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

KU biblioteka
093 00523835 6

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 10 (1467) GRUODIS - DECEMBER 1970

GYVENTI PER MIRTĮ

(Lapkričio 23-jai)

BALYS RAUGAS

(Žodis tartas New Yorke 1970.II.28)

Atidarykite langus, teįeina
gryno oro, teapsiaučia mus
karžygių dvasia . . .

Romain Rolland

Visus mūsų iškilmingesnius bei reikšmingesnius minėjimus ir šventes tebegožia nelemtai prailgusi Lietuvos okupacijos naktis. Ir lapkričio 23-sios prisiminimas yra prislėgtas juodo skausmo šešėliu.

Bet per dešimtmečiais užgulusią naktį, per dažną nusivylimą ir skausmą, kai ne kartą pasimetę žvalgomės jieškodami kelio, kai nevilty je laukiame suraminimo ir kai pavargę graibstomės atramos, — lapkričio 23-ji mums kaip šviesus žiburys sužėri laisvės kovotojų heroizmu. Jų kovoti mūšiai iškalbingai byloja, kad laisvė ir vergija, nepriklausomybė ir okupacija visada atremiama į ginklą, bei kovą, kurios rezultatas yra arba laimėjimas arba pralaimėjimas.

Iš Lietuvos Nepriklausomybės kovomis liepsnojančio laisvės ryto salvių tebeaidi priminimas, kad tas laisvės nevertas, kas negina jos, o Tėvynės laisvės kovose žuvusiųjų paskutinioji aimana į mūsų širdis tebekužda, kad laisvė nėra privilegija, kad ją reikia kieta kova, net kraujo auka išsikovoti, kad ją ginant labai dažnai gulama į nežinomųjų kareivių kapus. Pirmasis Lietuvos kariuomenės organizacinis įsakymas Nepriklausomybės ryte magnetine jėga žaviai išrikiavo pirmąsias karių gretas, kurios su nuostabia drąsa išėjo ginti Vasario 16-sios Akto. Ugnis ir kraujas į Lietuvos žemę įrašė lietuvio norą gyventi laisvėje. Nepriklausomybės kovų 1292 žuvusieji garantavo tautai gyvybę. Jie žuvo, kad kiti Nepriklausomybės Akto paunksmėje galėtų kurti krašto gerbūvį, kad lietuvis laisvų tautų bendruomenėje galėtų dalyvauti laimėjimų lenktynėse.

Deja, laisva, laiminga, dainuojanti, kurianti Lietuva 1940 metais neteko laisvės . . . Tačiau, ne lietuvis karys neša atsakomybę dėl negintos Tėvynės. Tuo pačiu metu, kai suomiai liūtais gynė šiaurinę Baltijos pakrantę nuo besiveržiančio priešo, — mes jį įsileidom net be simbolinio šūvio. Mylėjom laisvę, bet nedrįsom ją ginti, tikėjom į kovą, bet bijojom mirti, žvalgėmės pagalbos, bet nepasitikėjom savimi, gailėjom tautos gyvybės, bet nepramatėm atsėlinančio genocido . . .

Anas kritiškas laikotarpis paženklintas pasimetimo ženklu gal dėl to, kad mes neturėjom suomių Manerheimo . . .

Bolševikinės okupacijos sunaikinta tautos laisvė, išniekinta valstybės nepriklausomybė, išprievartautos žmonių sąžinės, sugriautas ūkis, suėmimai, kalinimai ir baisiojo birželio trėmimai kraštą pakėlė visuotinam sukilimui. 1941 metų birželio mėnesio 23-čią dieną iš Kauno radijofono Laikinosios Vyriausybės atsišaukimas per Lietuvą nuaidėjo Lapkričio 23-sios įsakymo šauksmu ir trumpute, bet didžia drąsa; ir neišmatuojama heroika perpintą sukilimo istoriją surašė spontaniškai išaugusi šimtatūkstantinė armija. 2700 žuvusiųjų kraujas vėl pakartotinai įrašė Lietuvos laukuose Lietuvos Nepriklausomybės deklaraciją.

Prasmingi Laikinosios Sukilėlių Vyriausybės atstovo Juozo Ambrazevičiaus žodžiai, pasakyti Kauno kapinėse, žuvusiuosius sukilėlius laidojant masiniame kape, įspūdingai nuaidėjo tolimesnėn ateitin: "Nebepirmas kartas šioje vietoje prasiveria duobės, kad priimtų kūnus tų, kurių kraujas reikalingas palaistyti tautos laisvę... Tačiau niekados toji duobė nebuvo tokia didelė kaip šiandien. Tai rodo, kiek Lietuvos žemė yra ištroškusi laisvės... Pajaučiam šių gilių kapų akivaizdoje visos tautos pasiryžimą gyventi per mirtį" (L. E. 29 t.).

Antrą kartą su daug didesne auka kaip Nepriklausomybės kovų metais gynus laisvę, niekam ir į galvą neatėjo, kad netolimoj ateity vėl pasipils kraujas nutekėdamas per visą dešimtmetį apmaudingoj ir beviltiškoj kovoj. Toji partizanų kova, kraštą nubarščiusi bevardžiais kapais, istorijoj neturinčia pavyzdžio auka dar kartą patvirtino tautos pasiryžimą gyventi, gyventi per mirtį... Jei 1941 metų sukilimas buvo atsakymas pasauliui, kad Lietuva ne savanoriškai įsijungė į Sovietinį pragarą, tai partizaninės kovos yra didžiausias tautos liudijimas gyventi laisvėje. Bet šį, jau tretįjį, ir per dešimtmetį tekėjusiu krauju laisvės troškimo liudijimą patvirtino šimtatūkstantinė partizanų armija į bevardį kapinyną suguldžiusi 30,000 vyrų, kad tauta gyventų per mirtį... Jie atsigulė į giraites, į kalnelius ir lankas, kad amžinai šviestų ateities kartoms tikėjimu į tautos gyvybę ir jos laisvę.

Esame likę nuošalyje nuo antrosios bolševikinės okupacijos įvykių. Poetą parafrazuojant galima abejingai save klausti, ar tos kovos ir kančios mums besuprantamos bus. Bet šventiškai paminint Lapkričio 23-sios įsakymą Laisvės kovų iliustracija tenevirsta vien tik vakarykščių dienų didžių darbų ir heroinių žygių pasigėrėjimu. Tiek Nepriklausomybės rytmečio pirmieji kovų žygiai, tiek vėliausi partizanų žygdarbiai ne ašarą akyse sužvilginti mus kviečia. Tačiau, pasekti jais ir emigracijoje mirti už tėvynę tikriausiai nėra galimybės. Bet juk ir gyventi dėl Tėvynės taip pat gali būti heroizmas. Gyventi dėl Tėvynės ypač šįvakar iš anapus mus kviečia Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės visų laipsnių kariai, taip kaip ir mes, galėję pasitraukti į Vakarus, tačiau, likę krašte kovoti partizanų eilėse: generolas Pečiulionis, pulkininkas Vitkus, majoras Semaška, leitenantas Eidimtas, puskarininkis Kuzma ir visi visose Lietuvos laisvės kovose žuvusieji: 1292 Lietuvos Nepriklausomybės kovose, 2,700 1941 metų birželio mėnesio 23 dienos sukilime ir 30,000 partizanų žygiuose žuvę, kad tauta gyventų. Jų tarpe prasmingai kalba į mus ir iš tremties DP stovyklos grįžęs į Tėvynę su partizanais mirti Julius Butėnas ir didysis partizaninių kovų vadas Juozas Lukša, palikęs mums ir testamentą ir nedidelį prašymą: "Mes mirštame, bet mirdami norime žinoti, kad yra pasaulyje žmonių, kurie nebijo nors gyvu žodžiu kovoti už pavergtą, naikinamą Lietuvos laisvę".

Tikrai, laisvės kovų mozaikos spindulyje, kai pati laisvės idėja ryškiau suspindi, ar nepajuntame, kad mes nesame tiktai pavergto lietuvio langas į laisvąjį pasaulį, bet ir jų laisvės viltis. O juk lapkričio 23-sios įsakymas ir mus kaip ir kiekvieną lietuvį, kur jis bebūtų, įpareigoja prisidėti prie Lietuvos laisvinimo pastangų.

Šiandien mūsų kovos pulkai yra visos lietuviškos patrijotinės organizacijos, o mūsų ginklas — teisė ir teisingumas. Mūsų kovos barai: spauda ir knyga, minios gatvėje ir radijo klausytojai, demonstracijos aikštėse ir demaršai kongresuose, tikinčiųjų maldos namai ir universitetų auditorijos. Mums tenka šaukti padarytą neteisybę ir jieškoti užtariančių draugų. Tautos laisvės kovą mums tenka vesti su mokslininko veikalu, su dailininko paveikslu, su skambia daina, su grakščiu šokiu ir pagaliau, su malda.

LINKSMŲ KALĖDŲ ŠVENČIŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲJŲ METŲ NUOŠIRDŽIAI LINKIME VISIEMS KARIO RĖMĖJAMS IR SKAITYTOJAMS.

KARIO ŠTABAS

ŽVILGSNIS Į LIETUVIŲ - LENKŲ KARĄ 1920 METAIS

(istorinė apžvalga)

K. ALIŠAUSKAS

1920 metų pradžioje ramu buvo Lietuvoje. Karo veiksmų jau nebebuvo Lietuvos teritorijoje. Rusai bolševikai buvo išvyti iš Lietuvos teritorijos dar 1919 m. rugpjūčio mėn., o bermontininkai buvo priversti pasitraukti iš Lietuvos 1919 m. pabaigoje. Lietuvos vyriausybės valdžioje esančių išvaduotų sričių gyventojai pasijuto laisviau, tad pradėjo gydyti karo žaizdas: tvarkėsi susisiekimas ir švietimas, atsistatinėjo žemės ūkis ir pramonė, pagyvėjo prekyba. Pasitaikė ramus laikas (1920 m. gegužės mėn.) išrinkti ir susirinkti Steigiamajam seimui. Prasidėjus taikos deryboms su Sovietų Rusija, Maskvoje ir joms sekmingai pasibaigus 1920 m. liepos 12 d., buvo tikimasi kad ir toliau viskas vyks sekmingai. Įvykių eiga aplink Lietuvą ir Lietuvoje buvo atydžiai sekama.

Lietuvos kariuomenė, kovoms su bermontininkais ir bolševikais pasibaigus, nebuvo didinama. 1920 m. vasario-kovo mėn. buvo paliuosuoti iš kariuomenės savanoriai atitarnavę kariuomenėje vienerius metus laiko. Kariuomenėje tebeliko apie 22-23,000 vyrų. Buvo: 10 pėst. pulkų, kurie buvo apjungti į 3 pėst. divizijas (1920 m. vasario mėn.), 1 kavalerijos pulkas, karo technikos dalys ir karo aviacija. Neišlyginti santykiai su lenkais, vertė galvoti apie kariuomenės didinimą. Tuo buvo susirūpinusi kariuomenės vadovybė. Tačiau, vyriausybė ir vadovaujantieji Lietuvos politiniai sluogsniai galvojo kad su lenkais pavyks ginkluoto susidūrimo išvengti ir santykius išlyginti taikiu būdu. Antra vertus, pagrindinė priežastis susilaikyti nuo kariuomenės didinimo buvo baimė, kad vyriausybė nepatektų į finansinius sunkumus, kaip kad 1919 metų pabaigoje buvo patekusi. Tada kariuomenei ir valdininkams nebuvo mokomos algos apie 4 mėnesius laiko. (Žiūr. P. Ruseckas, Savanorių žygiai, 1937 m. Kaunas.)

Tiktai 1920 m. rugpjūčio mėnesį buvo pašaukta į kariuomenę keli šimtai vyrų, kai konfliktas jau aiškiai brendo. Kariuomenė buvo pradėta rimtai didinti, jau vykstant kovoms su lenkais. Rugsėjo mėn. buvo pašaukta į kariuomenę daugiau naujokų, spalio mėn. buvo organizuojami 11, 12 ir 13 pėstininkų pulkai, taipogi 2-as ir 3-čias kavalerijos pulkai.

Lietuvos valstybės kūrimosi pradžioje, t.y., 1918 m. pabaigoje ir 1919 m. pradžioje, lietuvių santykiai su lenkais nebuvo geri, tačiau negalima pasakyti, kad jie tuo metu buvo ir blogi. Iš Lietuvos lenkai, 1919 m. pradžioje, nekliudomi vyko į Lenkiją, net tarnybon į lenkų kariuomenę. Uniformuoti lenkų legionieriai, 1919 m. pavasarį, atvykdavo į Kalvariją ir Marijampolę lankyti savo giminaičių. Lenkijos vyriausybės delegatai lankydavosi Kaune, o Lietuvos — Varšuvoje. Per Lietuvą daug lenkų pabėgėlių grįždavo iš Rusijos. Iš Lietuvos lenkai vykdavo į Lenkiją ir lietuviai parvykdavo iš Lenkijos. Susisiekimas ir susižinojimas vyko: Kaunas-Marijampolė-Suvalkai plentu, kai rusai bolševikai užėmė Vilnių.

Lietuviams buvo gerai žinoma, kad lenkų konservatyvieji sluoksniai nori atstatyti Lenkijos su Lietuva uniją, arba, tiesiog, prijungti Lietuvą prie Lenkijos. Lietuviai tikėjo, kad laikui bėgant, šis lenkų konservatyvių sluogsnių nusistatymas pasikeis, kaipo nerealus ir jau atgyvenęs. Visame pasaulyje tuo metu vyravo tautų lygybės ir apsisprendimo teisės obalsiai. Lietuviai tvirtai laikėsi ir kovojo dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo, o dėl Lenkijos konservatyvių sluogsnių nusistatymo perdaug nesijaudino. Antra vertus, tuo metu Lietuva vedė intensyvią kovą su bolševikais, kariuomenę turėjo mažą, tad visur stiprūs negalėjome būti.

Laikui bėgant, santykiai su lenkais blogėjo, sąryšyje su Lenkijos kariuomenės vis didesnių Lietuvos teritorijos plotų užėminėjimų. 1919 m. balandžio 19-21 d. lenkai užėmė Vilnių. Vakarų Europos santarvės valstybės, norėdamos, kad neįvyktų karas tarp Lietuvos ir Lenkijos, arba ginkluoti susirėmimai, birželio 18 d. nustatė pirmą demarkacijos liniją. Lenkai jautėsi nuskriausti, tad patiekė savo priešpasiūlymus. Rugpjūčio 3 d. buvo nustatyta antroji demarkacijos linija, o rugpjūčio mėn. viduryje buvo nustatyta dar ir trečioji demarkacijos linija. Pagal paskutinę dem. liniją lenkams buvo palikta: Vižainis, Punskas, Seinai, Beržininkas, Varėna ir geležinkelis Varėna-Vilnius-Daugpilis (10-12 km. į vakarus nuo geležinkelio linijos). Tačiau ir tai lenkų nepatenkino. Vyko nuolatiniai mūsų sargybų užpuldinėjimai. Lenkai buvo priėję Ukmergės-Utenos plentą per 5-10 kilometrų. Lietuvos vyriausybės protestai ir skundai augščiausiajai santarvės tarybai nieko negelbėjo. Lenkai liko stovėti užimtose vietose.

Ypatingo kartumo į lietuvių ir lenkų santykius įnešė P.O.W. (Polska Organizacja Wojskowa — Lenkų karinė organizacija) paruoštas sukilimas Lietuvoje. Sukilimas buvo suplanuotas Vilniuje, pagal nurodymus iš Varšuvos. Tikslas — nuversti Lietuvos vyriausybę, parsikviesti lenkų kariuomenę ir užimti Lietuvą. Sukilimas tapo užgniaužtas 1919 m. rugpjūčio 28 d. Lietuviai šiuo lenkų veiksmu labai pasipiktino. Lenkai Lietuvoje nebeteko pasitikėjimo, ilgai į lenkus buvo žiūrima kaip į nelojalius Lietuvai piliečius.

1919 m. rudenį lietuvių-lenkų santykiuose įvyko mažas atoslūgis, lyg ir pagerėjimas. Lietuvos kariuomenė vedė įtemptą kovą su bermontininkais užėmusiais Žemaitiją, Šiaulius ir Radviliškį. J. Pilsudskis 1919 m. spalio mėn. pareiškė, kad Lenkija nepasinaudos sunkia Lietuvos būkle ir nebepuls Lietuvos. Lenkų puolimai lietuvių sargybų sumažėjo ir jau nebebuvo kasdieninis reiškinys, o 1920 m. pradžioje jie tapo reti ir beveik visai pranyko. Lenkijos kariuomenė tuo metu vykdė didelį puolimą Ukrainoje, tad buvo labai užimta.

J. PILSUDSKIO ŽYGIS Į UKRAINĄ

1920 m. balandžio mėn. J. Pilsudskis pasirašė karinę sutartį su ukrainiečių vadu Symonu Petliura. Sutarties pagrindinė mintis buvo ta, kad Lenkija pagelbės Ukrainai išsivaduoti iš rusų bolševikų. Lenkijos kariuomenėje tuo metu buvo apie 700,000 vyrų. J. Pilsudskis jėgų daugumą sutelkė pietuose — Ukrainai vaduoti. Šiauriniame fronto ruože — Gudijoje, paliko mažuma jėgų. Pradžioje žygis sekėsi: gegužės 6 d. lenkai, drauge su ukrainiečiais, užėmė Kijevą. Maskvos vyriausybė tuoj suprato, kad gali netekti Ukrainos ir į Smolenską pasiuntė M. Tuchačevskį (Tuchačevskij), Rusijos pilietinio karo žymiausią vadą, kuris čia sutelkė didelę armiją ir puolė lenkus Gudijoje. Karo lauke susirėmė du stiprūs vadai-varžovai — J. Pilsudskis ir M. Tuchačevskij (vėliau maršalai). Abudu buvo sugebanti vadovauti ir manevruoti karo lauke. Šis karas turėjo įtakos ir į įvykius Lietuvoje, palietė rytinę ir pietinę Lietuvos dalį.

Liepos 4 d. M. Tuchachevskiui pavyko pralaužti lenkų frontą Gudijoje. Lenkai paskubomis traukėsi. Karo veiksmai palietė rytinę Lietuvos dalį. Iš rytinės Lietuvos dalies ir Vilniaus lenkai buvo priversti pasitraukti Gardinas-Varšuva kryptimi. Kuomet M. Tuchačevskio armija priėjo Vyslos upę ir kėsinosi užimti Varšuvą, J. Pilsudskis sugebėjo sutelkti armiją (keletą divizijų) ir smogė į atvirą M. Tuchačevskio armijos sparną. Lenkų smūgis buvo stiprus, priešpuolį pradėjo rugpjūčio 16 d. ir baigė per keletą dienų. Apie 10-12 bolševikų divizijų buvo sugrūsta į Rytprūsius, kur jos buvo vokiečių nuginkluotos ir internuotos. Bolševikų armijos likučiai pasitraukė į Gardino ir Valkavisko ribą ir sustojo gintis. Abiejų pusių armijos buvo gerokai pavargusios, tad trumpą laiką poilsiavo — stovėjo vietoje.

LIETUVIŲ ŽYGIS Į VILNIŲ

Lenkams traukiantis iš rytinių Lietuvos sričių, lietuviai stengėsi užimti tas vietas iš kurių lenkai pasitraukė, o bolševikai dar nesuskubo užimti. To labai pageidavo vietos gyventojai. Pradžioje, mūsų kariuomenei buvo įsakyta žygiuoti iki trečiosios demarkacijos (maršalo Foch) linijos, vėliau buvo įsakyta eiti ir toliau. Žygį lietuviai pradėjo liepos 9 d. Taikos sutartis su Sovietų Rusija Maskvoje buvo pasirašyta liepos 12 d., susitikta su bolševikų armija buvo liepos 8, 9 d., bet susirėmimų buvo išvengta. Liepos 15 d. 7 pėst. pulko ltn. Juozas Černius su 7 kuopa ir husarų būriu įžengė į Vilnių, kur rado rusus atėjusius keleta valandų anksčiau. Netrukus pro Rykantus atvyko ir plk. ltn. K. Ladiga (I divizijos vadas), drauge su daliniais skirtais Vilniaus miesto komendantūrai. Vilniaus miesto valdymas faktinai iki rugpjūčio 26 d. buvo rusų bolševikų žinioje. Lietuvių komendantūra tik budriai sekė, kad bolševikai neterorizuotų vietos gyventojų. Taktiškas ir energingas kpt. Vl. Kurkausko (Vilniaus miesto komendanto) elgesys buvo tikra palaima vietos gyventojams.

Lietuvos kariuomenė iki rugsėjo mėn. pradžios buvo pasiekusi ir užėmusi: Augustavą, Sapackinę, Asužą, Druskininkus, Pariečę, Naujadvarį, Vosiliškes, Nočią, Rodunę, Šalčininkus, Turgelius, Taboriškes, Ašmeną, Švenčionis. Galutinį Lietuvos žemių, nužymėtų liepos 12 d. sutartyje su Rusija, užėmimą sutrukdė karo veiksmai.

LIETUVOS KARIUOMENĖS VADOVYBĖ

Steigiamajam seimui susirinkus ir susidarius naujai vyriausybei, birželio 20 d. Krašto Apsaugos ministeriu tapo plk. ltn. K. Žukas. Jis liepos 7 d. perėmė vyriausiojo karo vado pareigas. Netrukus plk. ltn. K. Žuko pasiūlymu buvo įsteigta nauja institucija, armijos vado pareigos. Armijos vadu buvo paskirtas I divizijos vadas plk. ltn. K. Ladiga. Vyriausio karo vado pareigose pasiliko plk. ltn. K. Žukas, eidamas ir Krašto Apsaugos ministerio pareigas.

Generalinio štabo, arba kariuomenės štabo, viršininkai, taipogi kai kurių divizijų vadai, dažnai keitėsi. 1920 m. rugpjūčio mėn. generalinio štabo viršininku buvo paskirtas gen. štabo plk. K. Kleščinskis, kuris pakeitė generolą M. Katche. Tuo metu I divizijos vadu buvo generolas St. Na-

stopka, II divizijos vadu plk. V. Grigaliūnas-Glovackis ir III divizijos vadu plk. ltn. Ignas Musteikis. Pulkų vadų tarpe buvo daugiau pastovumo, kaitaliojimai buvo retenybė.

Kariuomenės vadovybei persitvarkius, tuoj buvo sužinota, kad lenkai smarkiai sumušė bolševikų armiją prie Vyslos ir kad bolševikai traukiasi.

Lietuvos vyriausybei ypatingai rūpėjo taikiu būdu išspręsti su Lenkija sienų klausimą. Lietuvos vyriausybė siūlė nustatyti laikiną naują demarkacijos liniją, kurią nustatant būtų atsižvelgta ir į Lietuvos interesus, arba derėtis dėl galutinų sienų nustatymo. Tačiau Lenkijos vyriausybė visa tai atmetė — nesutiko, siūlė: kariauti bendrai prieš bolševikus. Lietuviams atsisakius, nes sutartis su Sovietų Rusija buvo jau pasirašyta, reikalavo pasitraukti už 3-čiosios (maršalo Foch) demarkacijos linijos. Lietuviai su tuo sutikti negalėjo, nes: 1) daug lietuvių gyvenviečių pasiliktų Lenkijos pusėje; 2) atidavimas Lietuvos žemės būtų neutralumo laužymas Rusijos atžvilgiu, su kuria buvo pasirašyta taikos sutartis 1920 m. liepos 12 d., Maskvoje; Demarkacijos linija buvo nustatyta specialioms sąlygoms esant, be Lietuvos vyriausybės atstovo dalyvavimo bei pritarimo, ir Lietuvos vyriausybė niekad nėra jos priėmusi.

Rugpjūčio mėn. 31 d. Lietuvos Užsienių Reikalų ministeris J. Purickis pasiuntė Santarvės valstybėms (Prancūzijai, Anglijai, Italijai ir kt.) notą, nurodydamas, kad lenkai nenori taikiu būdu spręsti sienų klausimo. Lenkijos Užsienių Reikalų ministeris Sapiega tuoj reagavo, vis reikalaudamas, kad lietuviai atitrauktų savo kariuomenę už demarkacijos linijos.

LIETUVOS KARIUOMENĖS VADOVYBĖS SPRENDIMAS

Lietuvos kariuomenės vadovybei buvo gerai žinoma, kad lenkai rugpjūčio 16 d. pradėjo prieš puolį ir sumušė M. Tuchačevskio armiją, kurios likučiai pasitraukė Gardino link. Keletą dienų lūkuriavusi ji rugpjūčio 23-24d. nusprendė: su II pėstininkų divizija užimti ribą: Augustavas-Lipskas-Sapackinė, Sūduvoje. Šioje riboje sulaikyti lenkus, kai jie čia pasirodys. I ir III divizijas palikti rytiniame Nemuno krante, Vilniaus apylinkėse. Tikimasi buvo, kad lenkai bus priversti derėtis. Sprendimas buvo logiškas, bet gerokai pavėluotas.

Rugpjūčio 25 d. II divizijos vadas plk. V. Grigaliūnas-Glovackis, divizijos vadovietę iš Kaišiadorių perkėlė į Seinus. Augustavo, Lipsko, Sapackinės barą saugojo dviejų batalionų 10 pėst. pulkas. Kiti divizijos pulkai (2, 5, 8) tuo metu tebuvo dar Kaišiadorys-Vievis apylinkėse. Tą pat dieną, t.y. rugpjūčio 25 d., divizijos vadas, plk. V. Grigaliūnas-Glovackis įsakė:

"Santykiai mūsų su bolševikai ir lenkais — neutralūs, t.y., mes privalom jų neleisti ant mūsų teritorijos. Visus perėjūnus nuginkluoti, išvengiant ginkluoto susirėmimo, bet būtina apsauga pavesto baro, nuo kurio pasitraukti negali būti nei minties." (Žiūr. J. Petruitis, Laisvę ginant, II dalis.)

Rugpjūčio 27 d. lenkų kavalerija pasiekė Augustavo ribą ir susitiko su lietuviais. Rugpjūčio 28 d. lenkai užėmė Augustavą, perėjo lietuvių saugojamą ribą ir žygiavo Suvalkų, Seinų kryptimis. Į mūsų karininkų pareiškimus, bei reikalavimus, "kad neitų, nes įsakyta nepraleisti," lenkų karininkai-vadai atsakydavo: "... mes turime įsakymą žygiuoti iki maršalo Fošo linijos, su lietuviais kariauti nenorime ir t.t."

Lietuviai, kadangi buvo įsakyta "nešaudyti", nebesipriešino. Lenkai kai kurias mūsų sargybas nuginklavo ir suėmė, bet vėliau paleido ir ginklus sugrąžino. Tačiau, daugumai nieko nedarė ir nesakė. 10 pėst. pulko sargyboms tada nebeliko nieko kito daryti, o tiktai pasitraukti. Traukėsi tais pačiais keliais, kuriais ir lenkai žygiavo, vieni kitiems nekliudydami. Plk. V. Grigaliūnas-Glovackis labai pyko ir barė karininkus, kad jiems nepavyko įtikinti lenkų vorų viršininkų ir sustabdyti žygio. Kariuomenės vadovybė, ar tai Lietuvos vyriausybė, kreipėsi į prancūzų karinę misiją buvusią Kaune, prašydama paramos. Prancūzų karinės misijos karininkai važinėjo pas lenkus bet nieko nepagelbėjo.

Rugpjūčio 31 d. lenkų raitininkai užėmė Suvalkus ir Seinus. Divizijos vadas plk. V. Grigaliūnas-Glovackis savo vadovietę paskubomis iš Seinų perkėlė į Seirijus.

Tuo metu II pėst. divizijos dalys: 2, 5 ir 8 pėst. pulkai, perėjo Nemuną ir artėjo prie Beržininkų, Kapčiamiesčio ir Leipalingio, tačiau, pasivėlino viena-dviem dienom.

Lietuvos kariuomenės dalys (10 pėst. pulkas) rugpjūčio 31 d. jau buvo pasitraukusios ir sustojo Vižainio, Cipliškės, Žagarių, Beržininko, Kapčiamiesčio riboje. Tik iš mažo siauro ruožo lietuviai nepasitraukė ir liko anapus demarkacijos linijos (Cipliškėse, Punske, Žagariuose ir Beržininkuose).

Rugpjūčio 31 d. (?—tiksli diena nėra žinoma) įvyko Lietuvos vyriausybės drauge su Steigiamojo seimo frakcijų atstovais (Mažuoju seimu) posėdis. Jame buvo sprendžiama ši paini situacija. Šiame posėdyje dalyvavo kariuomenės vadovybė, Krašto Apsaugos ministeris ir vyriausis karo vadas plk. ltn. K. Žukas ir armijos vadas plk. ltn. K. Ladiga. Tikslių žinių apie šį posėdį nėra, apie jį spaudoje buvo labai mažai rašoma. Aišku tik, kad po šio posėdžio buvo duotas įsakymas Mari-

jampolės grupei (II pėst. divizijai su 10 pėst. pulku) pulti lenkus (žiūr. K. Žukas, Žvilgsnis į praeitį, 1959). Lenkų užpuolimas mūsų sargybų rugpjūčio 28-31 d., užėmimas Seinų ir Suvalkų buvo laikoma agresijos veiksmu ir mūsų neutraliteto laužymu. Tad prasidėjo aktyvūs karo veiksmai.

AUGUSTAVO OPERACIJA

Pulti lenkus ir vadovauti operacijai buvo pavesta II divizijos vadui plk. V. Grigaliūnui-Glovackiui. Jisai ir jo štabas stovėjo Seirijuose. Štabo viršininku buvo majoras B. Giedraitis. Vadui ir divizijos štabo viršininkui pagalbon buvo paskirtas latvių tautybės plk. Ozolis. Operacija buvo paruošta paskubomis, kai tik 2, 5 ir 8 pėst. pulkai suspėjo iš Kaišiadorių apylinkės atvykti į šią apylinkę.

Operacijos planą, pagal divizijos vado plk. V. Grigaliūno-Glovackio nurodymus, paruošė plk. Ozolis. Šį planą peržiūrėjo armijos vadas plk. ltn. K. Ladiga, padarė kai kurių pataisų ir patvirtino. Operacija prasidėjo rugsėjo 2 dieną.

Plk. V. Grigaliūnas-Glovackis savo valdžioje turėjo: keturis pėst. pulkus, keturias artilerijos baterijas ir vieną kavalerijos eskadroną.

Lenkai, trikampyje Suvalkai, Seinai, Augustavas, buvo sutelkę: pusantro pėst. pulko, šešis kavalerijos pulkus ir nežinomą kiekį artilerijos. Gardine ir jo artimiausioje apylinkėje tvirtai laikėsi rusai bolševikai, kurie čion trumpu laiku sugebėjo sutelkti žymias jėgas. Gardinas buvo rusų tvirtovė, apleista — bet gintis tinkama, su daugybe apkasų.

Puolimui buvo sudarytos trys voros:

Dešinioji, majoro A. Jakaičio vora, 10 pėst. pulko du batalionai, viena baterija ir vienas husarų eskadronas. Uždavinys: susitelkti Cipliškėse (kaimas pusiaukelėje iš Kalvarijos į Suvalkus), užimti Suvalkus ir pulti Augustavo link.

Vidurinioji, majoro K. Ramanausko vora, du batalionai (vienas 2 pėst. pulko ir vienas 5 pėst. pulko). Uždavinys: susitelkti Beržininke, užimti Seinus, Gibus ir pulti Augustavo link.

Kairioji, majoro J. Čapliko vora, 5 batalionai (trys — 8 pėst. pulko, vienas — 2 pėst. pulko ir vienas — 6 pėst. pulko) ir dvi baterijos. Uždavinys: susitelkti Sapackinėje, prisidengus (saugojant) savo kairįjį sparną, tvirtai spausti lenkus Augustavo link.

Rezervas, kapitonas K. Škirpa, du batalionai. Susitelkti Seirijuose ir apylinkėje, būti pasiruošus žygiui.

Rugsėjo 2d. visos trys voros, kaip joms buvo įsakyta, pradėjo puolamąjį žygį. Dešinioji vora tuoj sutiko stiprų pasipriešinimą. Lenkai šiame ruože buvo dvigubai stipresni. Aktyviai veikė lenkų kavalerija, užjodama ir puldama majoro A. Jakaičio voros užnugarį. Judrios kautynės vyko 3 dienas. Vora užėmė Kalietninką. Iki Suvalkų tebeliko dar apie 10 kilometrų. Tačiau, Suvalkų paimti nepavyko. Majoro A. Jakaičio jėgos buvo perdaug mažos, baras buvo labai platus, raitelių turėjo mažai.

Vidurinė vora, po 3 valandų kautynių, užėmė Seinus, tęsdama puolimą, tą pat rugsėjo 2 d. užėmė Gibus ir Krasnapolį. Lenkai traukėsi. Vora pasuko Augustavo link ir rugsėjo 3 d. pavakarėje priėjo prie pat Augustavo, kur sutiko stiprų lenkų pasipriešinimą. Rugsėjo 4 d. vora vykdė Augustavo miesto apėjimą iš vakarų pusės, kuris, tačiau, nepavyko ir vora sustojo.

Kairioji, majoro J. Čapliko vora, rugsėjo 2 d. užėmė Lipską. Sparno apsaugai Lipske buvo paliktas vienas batalionas. Puolimą tęsiant, kairiojo sparno apsaugai buvo pasiųstas dar vienas batalionas. Su likusiais trim batalionais nužygiuota Augustavo link. Prie Augustavo, Saino ir Sainelio ežerų buvo sutiktas stiprus lenkų pasipriešinimas. Vora buvo priversta sustoti.

Rugsėjo 5 d. lenkai pradėjo priešpuolį. Pasinaudodamas Augustavo dideliais miškais, lenkų kavalerijos pulkas nepastebėtas užjojo į mūsų vidurinės voros užnugarį ir užėmė Sierskių vietovę, kur buvo majoro K. Ramanausko vadovietė. Sušaudę majorą K. Ramanauską lenkai puolė Augustavo link, į vidurinės voros užnugarį. Abu vidurinės voros batalionai pasitraukė Seinų link su palyginti mažais nuostoliais.

Tuo metu lenkai, sutelkę jau daugiau jėgų, pradėjo spausti majoro J. Čapliko vorą. Turėdamas abu sparnus atvirus, majoras J. Čaplikas pasitraukė nuo Augustavo Lipsko link.

Rugsėjo 6 d. armijos vadas plk. ltn. K. Ladiga, įsakė pereiti į gynimasi riboje: Lipskas, Juodoji Ančia, Vygrių ež., Kalietninkas, Vižainio ež., Vištyčio ež. Tuo metu šias vietoves mūsų kariuomenė dar turėjo savo žinioje. Lenkai tęsė puolimą ir rugsėjo 7-9 d. užėmė Lipską, Gibus, Krasnapolį, Kalietninką ir rugsėjo 10 d. Seinus. Lenkai vėl priėjo maždaug maršalo Focho demarkacijos liniją. Mūsų kariuomenės dalys sustojo gintis prie Beržininko, Žagarių, Punsko, Cipliškių. Augustavo operacija nepavyko.

Pastaba. Lenkų karo istorikai (J. Smolenski, Polsko litewskie walki na Suwalczyznie 1920 r., 1938 m.) rašo kad, lietuvių Augustavo operacijos planas buvo geras, bet nebuvo išpildymo. Planą plk. Ozolis paruošė pagal vokiečių gen. Eichhorno armijos pavyzdį, kai 1915 m. vasario mėn. vokiečiai Augustavo miškuose apsupo rusų korpą ir jį sunaikino. Plk. O. Urbonas, apie šį planą 1938 m. man yra taip pasakęs: "Trafaretas yra geras dalykas, bet jį vykdant reikia turėti didesnes jėgas." Tat nepavyko todėl, kad jėgų buvo turima

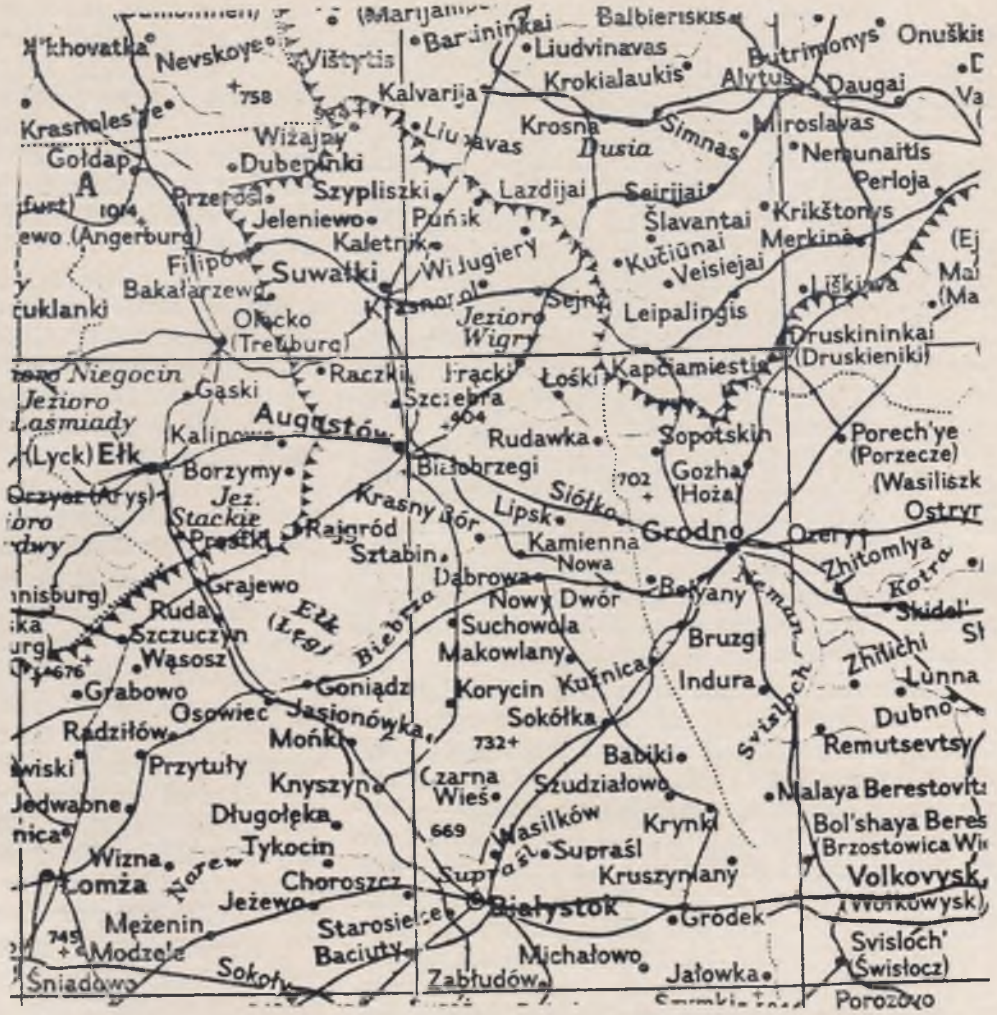

Suvalkų ir Augustavo sritis. Iškarpa iš Nat. Geogr. Mag. žemėlapio "Poland and Czechoslovakia".

per mažai, pritrūko ryžto, o užsimojimai buvo dideli.

Kariuomenės vadovybė nusprendė sustiprinti šį barą ir atkelti daugiau jėgų. Buvo atkelta III pėstininkų divizijos (majoro Igno Musteikio) 3 ir 6 pėst. pulkai. Buvo paskirtas naujas Marijampolės grupės vadas, generolas M. Katche, kuris savo štabą įkūrė Simne. Plk. V. Grigaliūnas-Glovackis pasiliko vadovauti II pėst. divizijai, jo štabas pasiliko Seirijuose. III pėst. divizijos vadas ir štabas apsistojo Kalvarijoje. 10 pėst. pulką, kuris buvo gerokai pavargęs, pakeitė 3 ir 6 pėst. pulkai. Tad lietuviai sustiprino šį barą Sūduvoje dviem pėst. pulkais, vienu husarų eskadronu ir dar dviem artilerijos baterijomis. Tačiau lenkai taipogi nesnaudė, pribuvo į šį barą daugiau jų pėstininkų. Tenka pabrėžti, kad Lenkija tuo metu turėjo jau apie 900,000 vyrų kariuomenėje. Lenkijos kariuomenės jėgų dauguma buvo nepertoliese nuo Lietuvos, ilsėjosi ir tvarkėsi po laimingai jiems pasibaigusių mūšių su bolševikais prie Vyslos.

DERYBOS KALVARIJOJE IR SEINŲ UŽĖMIMAS

Lietuvos Užsienių Reikalų ministeris J. Purickis pasikeitė keliomis notomis su Lenkijos Užsienių Reikalų ministeriu Sapiega. Susitarė sustabdyti karo veiksmus rugsėjo 13 d. 12 valandą ir pradėti derybas rugsėjo 14 d. 12 val. Kalvarijoje.

Laiko buvo maža, bet kariuomenės vadovybė nusprendė "pagerinti pozicijas" ir iki sutartos paliaubų dienos ir valandos užimti: Seinus, Gibus, prieiti prie Maros upelio ir Augustavo kanalo Iš tikrųjų, tai buvo ne "pozicijų pagerinimas", bet noras prieiti maždaug prie lietuviškųjų plotų etnografinės ribos ten sustoti ir gintis.

Rugsėjo 12 d. kariuomenės vadovybė įsakė: II pėst. divizijai pulti ir užimti: Seinus, Gibus ir prieiti Maros upelį ir Augustavo kanalą. Minėtas vietoves užimti iki rugsėjo 13 d. 12 valandos.

Divizija puolimą pradėjo rugsėjo 13 d. anksti rytą ir uždavinį įvykdė, t.y., užėmė Seinus, Gi-

bus ir priėjo Maros upelį. Tačiau, kadangi laiko buvo maža, tai kautynės užsitęsė iki rugsėjo 14 d. ryto. Tai sudarė pagrindą lenkų delegacijai kaltinti lietuvius paliaubų sutarties nesilaikymu.

Rugsėjo 14 d. į Kalvariją atvyko lenkų delegacija ir prasidėjo derybos. Lenkijos delegatai derybų metu padarė daug priekaištų ir neatlaidžiai reikalavo pasitraukti už demarkacijos linijos. Lietuviai darė nuolaidas, siūlė įsteigti neutralią zoną, bet tai nepatenkino lenkų. Lenkų delegacija pareiškė, kad nutraukia derybas ir išvyksta į Varšuvą. Išvykdama lenkų delegacija raštu pareiškė, kad lenkų kariuomenė iki rugsėjo 19 d. 6 val. ryto karo veiksmų nepradės ir lietuvių kariuomenės nepulsianti.

Lietuvių-lenkų ginčas atsidūrė Tautų Sąjungoje. Lietuvos interesams atstovauti ir jos reikalus ginti, buvo įgaliotas prof. A. Voldemaras.

Tuo metu Lenkijos kariuomenės vadovybė telkė vis daugiau ir daugiau jėgų į Augustavo miškus. Puolimui planas, tenka manyti, buvo iš anksto paruoštas.

Lietuvos kariuomenės vadovybė įsakė gintis. Jėgų dauguma buvo sutelkta Seinų apylinkės ruože. 3 ir 8 pėst. pulkai užėmė labai plačius barus, tuo metu 2 ir 6 pėst. pulkai gavo siauresniusmažesnius. Rezervą sudarė 5 pėst. pulkas — Beržininkuose ir 10 pės. pulkas — Kalvarijoje. Buvo nustatytos, pagal generolo M. Katche nurodymus, t.y., įsakymą, dvi gynimosi linijos. Tačiau, pulkų vadai buvo griežtai įspėti gintis pirmoje linijoje, į antrąją pasitraukti, tik gavus divizijos vado įsakymą. Išdėstymas buvo vykęs, bet buvo suvaržyta pulkų vadų laisvė pasitraukti ir reikalui esant, manevruoti. Kariuomenės vadovybė: vyriausis karo vadas, armijos vadas, fronto vadas ir II divizijos vadas, tikėjosi ir buvo pasiryžę žūt-būt šiose pozicijose išsilaikyti. Vėliau, kautynėms vykstant, draudimas keisti pozicijas, turėjo gana blogų pasekmių.

SEINŲ KATASTROFA RUGSĖJO 22 D.

Lenkai nuo rugsėjo mėn. pradžios sustiprino propagandinę veiklą Vakarų Europos valstybėse prieš Lietuvą. Skleidė daug pramanytų gandų: kad, girdi, lietuviai bendrauja su bolševikais prieš lenkus. Jokio bendradarbiavimo nebuvo. Anais laikais, vėliau, kovoms su lenkais pasibaigus ir net dabar niekur nepavyko surasti kokių bendradarbiavimo pėdsakų.

Tuo metu lenkams karas su bolševikais buvo pagrindinis reikalas; pirmaeilis uždavinys jiems buvo užimti Gardiną, kur buvo gan didelės bolševikų jėgos. Lenkų generalinio štabo viršininkas generolas Rozwadowskis paruošė keletą tolimesnio puolimo planų. Vieną iš jų J. Pilsudskis priėmė, patvirtino, įsakė pasiruošti ir vykdyti. Puolimo plano pagrindinė mintis buvo ši:

Sutelkti jėgas Augustavo miške, nublokšti lietuvius į šiaurę, pereiti Nemuną prie Druskininkų (reikalui esant ir prie Merkinės), užėjus į rusų-bolševikų kariuomenės sparną, priversti pasitraukti juos iš Gardino, smogiant priešui bendrąja Druskininkai, Pariečė, Rodūnė, Žirmūnai, Lyda kryptimi.

Sutelktos lenkų jėgos šiam planui vykdyti sudarė II armiją, paskirstytą į dvi grupes. Pirmąją (sparninę) prieš lietuvius sudarė: 33 pėstininkų batalionai, 39 raitelių eskadronai, 33 baterijos ir 375 kulkosvaidžiai. Antrąją, frontinę grupę, sudarė 3 divizijos. Ši grupė buvo nukreipta prieš Gardiną.

Lietuviai viso šiame fronto ruože turėjo: 17 pėstininkų batalionų, 3 raitelių eskadronus, 6 baterijas, 144 kulkosvaidžius ir 2 auto šarvuočius.

Lenkų generalinis štabas nesvarstė klausimo, ar lietuviai atsilaikys? rūpėjo jiems tik klausimas, kiek laiko užims lietuvių likvidavimas.

įsakymą užimti išeities ribą puolimui, lenkų kariuomenės dalys gavo rugsėjo 19 dieną. Pasiruošti buvo įsakyta iki rugsėjo 21 d. ryto. Puolimą buvo įsakyta pradėti rugsėjo 22 d. 10 val. ryto. Lietuvos kariuomenės vadovybė apie lenkų pėstininkų atvykimą į Augustavo miškus turėjo apytikrių žinių. Vadovybė įspėjo būti pasirengusiems atremti kiekvieną priešo puolimą, nors ir reiškė viltį kad pavyks susitarti.

Rugsėjo 22 d. 10 val., staiga, ir didelėmis jėgomis lenkai pradėjo puolimą. Vietose, kuriose norėjo prasilaužti pro mūsų frontą, lenkų karo vadovybė sugebėjo sutelkti 4-5 kart didesnes jėgas, negu ten buvo lietuvių. Puolama buvo II pėst. divizija. III pėst. divizijos bare, abipus Kalvarija-Suvalkai plento, buvo ramu. Kapčiamiesčio kryptimi, kur stovėjo 8 pėst. pulko štabas, puolė lenkų kavalerija. Seinus puolė daugumoje lenkų pėstija, vykdydama abipusį supimą. 2 pėst. pulkas, kuris buvo užėmęs poziciją centre prie Seinų, pradžioje visai nebuvo puolamas. Pulkas kurį laiką stovėjo vietoje ir lūkuriavo. Kuomet pajuto, kad gresia visiškas apsupimas, traukėsi ir pradėjo manevruoti, bet jau buvo vėlu. Pulkas buvo apsuptas ir priverstas pasiduoti.

Lenkai frontą pralaužė prie Vilkapėdžių kaimo, į šiaurę nuo Seinų ir prie Želvos kaimo, į pietus nuo Seinų. Viena lenkų brigada, užėmusi Želvos kaimą, puolė Beržininką, kur stovėjo 5 pėst. pulkas. Čia įvyko vienos iš stambiausių ir atkakliausių kautynių šiose Sūduvos operacijose. Vien tik lenkų 1 legionų pulko žuvo 3 kuopų vadai. 5 pėst. pulko žuvo leitenantas Saldukas. Beržininką lenkams pavyko užimti apie 14 valandą. Pavakarėje 5 pėst. pulkas pasitraukė vos kelis

kilometrus ir vėl sustojo ginti kelius, einančius į Lazdijus ir Seirijus.

6 pėst. pulkas, užpultas lenkų, truputį pasitraukė Vidgirių kaimo link. Lenkų brigada pasuko — puolė Seinų ir Žagarių kryptimis. Tuo metu 6 pėst. pulkas kontratakavo lenkus ir privertė pasitraukti, ir sustojo. Taip pasirengę, abi pusės ir liko stovėti iki vakaro, t.y., kautynių galo.

8 pėst. pulkas buvo užėmęs labai platų barą, todėl apsiginti ir išsilaikyti negalėjo. Lenkų kavalerija pro tuščius tarpus prajodavo, ryšiai pairo, gynimasis tapo labai sunkus. Pavakarėje lenkai užėmė Kapčiamiestį. Kova tęsėsi dar iki vėlyvo vakaro. Dauguma pulko dalinių visgi sugebėjo pasitraukti Veisėjų ir Leipalingio link. Pulko vadui majorui J. Čaplikui patekus į nelaisvę, vadovavimą perėmė majoras A. Liutermoza.

Divizijos vadas, plk. V. Grigaliūnas-Glovackis, pradžioje manė, kad tai yra tik mažas, vietinio pobūdžio, lenkų puolimas. Visi vado įsakymai, prasidėjus lenkų puolimui, buvo vienodi: likviduoti lenkų prasiveržimą, užimti mūsų turėtas pozicijas ir t.t. Tik pavakarėje jis įsitikino, kad tai yra rimtas ir didelis lenkų puolimas, todėl leido pulkų vadams savarankiškai veikti ir manevruoti, bet buvo jau daug kur per vėlai. Lenkai veiksmų iniciatyvą jau turėjo savo rankose.

Tuo ir pasibaigė kautynės su lenkais Sūduvoje, kurios prasidėjo rugsėjo 2 d. ir katastrofiškai pasibaigė rugsėjo 22 dieną. Buvome priversti pasitraukti už demarkacijos linijos ir ten ramiai sėdėti. Sūduvoje nieko nelaimėjome.

Daugiausia nukentėjo 2 pėst. pulkas, į nelaisvę pateko du pulko batalionai, mažiau nukentėjo 8, 6 ir 5 pėst. pulkai. Viso lenkų nelaisvėn pateko: apie 40 karininkų, 2 pulkų vadai, 1 artilerijos divizijono vadas, apie 2,000 kareivių, 3 baterijos. Jie paėmė daug kulkosvaidžių, šautuvų, arklių ir vežimų. Iš apsupimo paspruko tik viena karininko Šklėriaus baterija, kuri prisijungė prie 5 pėst. pulko ir vėliau gerai rėmė 5 pėst. pulką kautynėse prie Beržininkų. Baterija rizikavo pasitraukti iš pozicijos, nežiūrint draudimo.

Valstybės prezidentas A. Stulginskis, sužinojęs apie nepasisekimą šiose kautynėse ir nuostolius, tris dienas ir naktis negalėjo miegoti, valgyti ar gerti (taip man sakė ltn. K. Matulaitis, O. Stulginskienės brolis). Taip buvo susijaudinęs ir susirūpinęs šis didis Lietuvos vyras-patriotas.

Užėmę Seinus, Beržininkus ir Kapčiamiestį, lenkų pėstininkai dar naktį į rugsėjo 23 d. susitelkė Beržininke. Palikę vieną diviziją šiame bare, priedangai nuo lietuvių, lenkai iš Beržininko nužygiavo Druskininkų link.

Lenkų kavalerija (4 brigados, apie 10 pulkų) rugsėjo 23 d. užėmė Druskininkus. Perėjo Nemuną per tiltą, kuris nebuvo suspėta suardyti ir sutiko tik mažą pasipriešinimą. Šiame ruože buvo maža lietuvių kariuomenės, tik Asužoje buvo lietuvių 2 pėst. pulko dvi kuopos (J. Petruičio batalionas). Pavėluotai perėjimus per Nemuną saugoti buvo pasiųstas 7 pėst. pulkas. Kuomet 7 pėst. pulko vienas batalionas atvyko į Pariečę, lenkų kavalerija buvo jau užėmusi Druskininkus. Tat buvo pasivėlinta viena ar dviem dienom.

Tuometinis Lietuvos Užsienių Reikalų ministeris J. Purickis, kuris visada buvo nuomonės, kad su lenkais reikia derėtis ir vengti karo, vėl surezgė derybas su lenkais Suvalkuose. Derybos prasidėjo rugsėjo 29 d. ir pasibaigė spalių 7 d. Esamomis sąlygomis, tuo metu, lietuvių delegacija pasiekė gan gerų rezultatų.

Lenkijos kariuomenė, prasiveržusi pro Druskininkus, sekmingai žygiavo toliau į rytus. Lenkai užėmė Gardiną ir Lydą. Susidarė patogios sąlygos Želigovskio avantiūrai. Dabar J. Pilsudskis pasinaudojo proga. Kovos su lenkais persimetė į dešinįjį, t.y., rytinį Nemuno krantą.

Ramovėnas Petras Juotka mums rašo iš Adelaidės, Australijoje:

"Man prisimena žodžiai ginklo draugo, eilinio Jono Čereškos, iš Lietuvių Savisaugos Dalinių, spausdinti D.P. stovykloje, Rosenheime, Vokietijoje":

MANO KLAIDŽIOJIMAI

Ir taip man noris kartais išeiti į nežinią, į juodą naktį, — išeiti ir bristi, kaip kad brisdavau Rytuose kovų laukuose.

Gyventi, sakau Jums, daugiau nebenoriu. Sakysite, per jaunas, gal meilė, o gal nusivylė gyvenimu, kad buvo savanoriu. Kiti sakys, išsikraustė iš proto kariaudamas.

Mylėjau aš kadaise Tėvynę, net laisvę Jai parnešti išėjau; žadėjau aukso pilį, žvaigždes nuo dangaus nukarstyti. Gyniau nuo maskolių paskutinį Josios Gojų.

Bet, štai atėjo demonas juodas, — nakty, — pagriebė mane ir neša ir gal neš iki karsto... Ir kas man liko? — Tik naktis.

Man gi vistiek, brangūs Ponai, kokį sprendimą jie man parašo. Žinau, gerai žinau, nebeatpirksiu aš ano gyvenimo... Nebeatpirks ir jie kietai suspaustais aukso rubliais!

Todėl man norisi išeiti į nežinią, į juodą naktį, išeiti ir bristi purvu klampotu iki kelių. O, ne — į Tėviškę, į bočių žemę pas pirmą sukrypusį Smūtkelį-Rūpintojėlį ir kristi veidu į žemę...

1945 m.

PASKUTINĖMIS NEPRIKLAUSOMYBĖS DIENOMIS KYBARTUOSE

K. K. MORKŪNAS

(pabaiga)

— Pone Prezidente, argi nebuvo kitos išeities? Gal dar nėra taip baisu, nes iš mūsų gautosios telefonogramos supratau, kad ir toliau reikia eiti savo pareigas ir palaikyti tvarką. Gal rusai tik papildo savo bazes, o mūsų vidaus tvarkymosi nepalies?

— Rusai perims viską, — pasakė prezidentas. — Mūsų gi nelaimė ta, kad nesurandame bendros kalbos tarpusavy. Mano gilus noras buvo priešintis, parodyti pasauliui, kad nesutinkame su okupanto užmačiomis, kad giname kraštą. Bet visi atsisakė priešintis. Likau vienas. Net okupanto jie nenori okupantu pavadinti. Pasišalinu protesto ženklan, kaip valstybės galva, įrodyti pasauliui, kad mus okupuoja rusai brutalia jėga.

Visa tai atrodė keista, pasakiška ir tik dabar, staiga, išryškėję, lyg abu būtume laukę tos akimirkos, eidami mažai apšviestomis Kybartų miesto gatvėmis, pasikalbėti apie didžius valstybinius dalykus. Ir tie didieji dalykai atrodė dabar toki suprantami, žmogiški ir paprasti.

— Nujaučiu, kad mane gali atsivyti į Kybartus kiti ministrų kabineto nariai su kariškiais ir jėga sugrąžinti į Kauną. Ten kurį laiką pasidaryčiau Dekanozovo įrankiu, o gal ir kaliniu. To aš labiausiai bijau ir pergyvenu. Būdamas laisvas užsienyje galėsiu kelti protesto balsą dėl tėvynės laisvės.

Mes artėjame, žingsnis po žingsnio, į pasienį. Tegu vejasi tie "ponai", tegu jieško po Kybartus, jie pavėlavo . . .

Buvo jau vidunaktis. Naktis buvo tamsi. Toje tamsoje garsai skardėjo kaip aidingoje patalpoje. Žiogai čirškė pievoje labai skardžiai. Išgasdinta pempė savo "Gyvi, gyvi", tarytum pasveikino ir apverkė mus.

Kelių žmonių būrelis tebestovėjo gimnazijos sodelyje prie tvoros. Jie pažino prezidentą, lydimą keturių vyrų. Vyrai pamojo skrybėlėmis. Pasigirdo iš tolo pridusintas "Sėkmės!" Čia buvo paskutinė gatvės lemputė ir posūkis vedė mus į pievos takelį.

Tas tramdomas nerimas, pasukus už tamsių ir baugių kapinaičių į pievas, iškilo staigiu papojumi, žaidimu su gyvybe. Pasienio baro viršininko Žemaičio įsakyti pasienio sargai galės šaudyti be įspėjimo. Gal būt, paupio krantuose tūno šautuvai, parengti šauti į mus.

Sustojame. Labai tyliai įspėju:

— Štai mes ir prie tikslo. Siena už kokio šimto metrų. Slinkime tykiai, o jeigu mums kas suriktų "Stok!", arba "Rankas augštyn!", visi kriskite ant žemės. Aš vienas pakelsiu rankas. Kai aš prieisiu prie sargybinio ir užvesiu kalbą, tada rasime būdą, kaip jį užpulti ir nuginkluoti.

Išsiimu iš kišenės pistoletą "Walterį", įvedu šovinį vamzdin ir nuleidžiu saugiklį. Einame toliau pirmyn, atsargiai žengdami per pievą. Žolė iki kelių, rasa. Jaučiu per ploną batų odą drėgmę kojose. Ėjome susibūrę į glaudžią grupę. Pajutau prezidento rankas drebant. Stebint netolimus paupio krūmus, tamsumoje akys buvo įtemptos iki žaižarojimo žvilgsnyje. Po kiekvieno žingsnio nervų ir klausos įtampa vis didėja, lyg nujaučiant artėjantį pavojų.

Kai buvome jau tik apie penkiolika metrų nuo pasienio, nuo tų juodų krūmų, staiga, prieš mus sublykčiojo balta dėmė ir dingo krūmų juodume. Pro tamsą nebuvo įmanoma susigaudyti, ar tai žmogus, ar atklydęs gyvulys. Sustingome vietoje; visiems pasirodė, kad tai tik įtempto žiūrėjimo žaismas. Taip praslinko kelios baugios sekundės.

Tada tikrai pamačiau tą baltą nejudančią dėmę, kuri savo didumu priminė žmogų.

Rankos mostu daviau ženklą sukristi į pievą. Griuvau ir aš kartu. Ne, tai negali būti gyvulys, atklydęs iš Prapuolenio laukų. Gyvulys nestovėtų taip ramiai, nejudėdamas, jis pasireikštų kokiu garsu ar judėsiu. Kritęs žemėn susirėmiau pečiais su prezidentu.

Abu gulėjome kniūbšti prieš tą paslaptingąjį baltąjį vaiduoklį, boluojantį tamsoje.

— Kodėl jie nerodo jokių pastangų pulti? — pagalvojau apie prezidento palydovus. Ta mintis paskatino mane patį veikti. Patylomis sakau prezidentui ir palydovams, kad gulėtų ir sektų akimis, kiek matydami, mano veiksmus. Ištiesiu dešinę ranką su ginklu šovimo padėtin. Staiga, pašoku iš vietos ir — bėgte, pirmyn į tą baltą dėmę, pakeltu tonu sušunku:

— Policija! Rankas augštyn! Šausiu! — Vaiduoklio burtai, staiga, dingo. Vaiduoklis pakėlė rankas.

— Ponul, tik nešauk, — ištarė vaiduoklis. Iš susijaudinimo netikiu savo akimis: baltoje

naktinėje pižamoje stovi žmogus, pakeltomis rankomis. Drebančiu balsu jis taria:

— Aš, aš advokatas Misiurevičius, . . . nieko blogo nedarau.

Atpažįstame vienas kitą ir kaip bičiuliai draugiškai "išsikoliojame": — Kurių velnių čia, kaip tyčia, šioje vietoje?

— Tik ką pagelbėjau pereiti sieną į Vokietiją vienam mano geram prieteliui, kariškiui, pulkininkui. O ko čia jieškai pats? — atsigavo Misiurevičius. — Ir tau ne čia vieta, o nuovadoje. Ar bėgi?

— Vedu pereiti sieną jo ekscelenciją, poną prezidentą.

— Kur jis? Dieve mano, kur jis, — suriko Misiurevičius.

Grįžtu prie grupės ir pranešu, kad jokio pavojaus nėra, savas žmogus. Visi kyla iš rasotų žolių. Misiurevičius pribėgo prie būrio, jis pagriebė prezidento dešinę sveikindamasis ir pabučiavo ją. Visi jau buvo atgavę žadą. Jau buvo aišku, kad toje vietoje nėra jokių spąstų.

— Siena apaugusi krūmais, jūsų ekscelencija, — paaiškinau. — Lieponos upelis siauras ir seklus. Takas išmintas nuo nuolatinio patrulių vaikščiojimo. Pereiti paskutinę kliūtį, teks bristi vandeniu. Vokiečių muitinės patruliai retai kada praeina pasieniu. Tik mūsiškiai trukdo. Patariu nusiauti kojas.

Misiurevičius, kaip dėtas, tiko šiai operacijai. Greitai, paslaugiai nusilenkė ir mikliai nuavė prezidentui batus, kojines ir paraitė jo kelnes. Prie upelio kranto aš priėjau pirmas. Prezidento adjutantas, pulkininkas Žukaitis, matyt jo nervai nebeišlaikė, šoko į vandenį ir dviem šuoliais, sušlapdamas iki kelių, atsidūrė Vokietijoje, rugių palaukėje. Civiliai, kaip ir prezidentas nusiavė batus, nusimovė kojines ir pasiraitė kelnes. Jie sustojo prie pat vandens, laukdami prezidento perbrendant upelį.

Advokatas Misiurevičius, plačiai žinomas Kybartuose asmuo, padėjo prezidentui. Jis įbrido į vandenį, ištyrė kojomis dugną ir pamažu, atsargiai pervedė prezidentą per seklų upelį. Vokietijos krante jis padėjo prezidentui apsiauti kojas ir susitvarkyti. Kiti sekė iš paskos, laikydami batus ir kojines rankose.

— Dabar, ponai, esate Vokietijoje, — pasakiau stovėdamas Lieponos Lietuvos krante. — Čia kartais ateina vokiečių patruliai. Sakykite jiems, kad šioje vietoje perėjote sieną ir laukiate savo šeimų. — Kreipdamasis į prezidentą pasakiau:

— Aš skubėsiu atgal pas likusią grupę, pervesti sūnų, poną Valušį ir likusias šeimas. Jeigu už valandos nesulauksite, vadinas, įvyko kažkas ne taip.

Dėkoju už vyrišką pagalbą, atliekant tarnybos pareigas, — pasakė prezidentas, stovėdamas siauručio upelio kitame krante. — Labai prašau pagelbėti ir kitiems.

— Pasižadu, jūsų ekscelencija. — Pervedimo per sieną scena buvo baigta. Atrodė, kad ji turėtų būti tokia sudėtinga, o pasibaigė taip bespalviškai ir paskubom. Misiurevičius keliskart palinkėjo prezidentui sekmės ir perbrido Lietuvos pusėn. Prezidento grupė tuč tuojau nutolo taku vokiškų krūmokšnių tamsoje.

Prezidento artumo jausmas buvo dar toks šiltas ir artimas, taip trumpai bendrauta tą istorinę birželio 15 dienos naktį. Jaučiu kaip mudviejų žingsniai persiskiria nesugrįžtamai. . .

— Lietuva tampa kalėjimu, — nejučiomis prasitariau Misiurevičiui, kai abu išėjome į rasotą ir jau nebebaugią, tamsoje paskendusią pievą. — Teko man, kaip anai lietuvaitei Vytautą, gelbėti prezidentą iš kalėjimo.

Misiurevičius skubiai patraukė laukais namų link.

Grįžtu tuo pačiu keliu, pro kapinaites, gimnazijos sodelį į Lizdeikos gatvę ir pasuku kairėn, į Vilniaus gatvę. Tai trumpiausias kelias į pasienio muitinę, prie pasilikusių ir laukiančių manęs.

Atsiminiau, tačiau, kad esu pavaldinys ir kaip toks, be savo tiesioginio viršininko žinios ir įsakymo, esu atlikęs, gal ne man skirtą, uždavinį. Laiko sugaišau, daugiau kaip buvo leista.

Nusprendžiau, užbėgsiu į įstaigą ir atraportuosiu viršininkui, kad man dalyvaujant, tas ir tas įvyko! Prašysiu dar truputį laiko likusiems šeimos nariams pagelbėti. O gal man yra numatytas ir paskirtas koks darbas. Galvoju, gausiu pylos, o gal ir baudą už pavėlavimą.

Artėju prie nuovados, matau Vilkaviškio apskr. viršininko automobilį prie nuovados durų. Šoferis snaudžia prie vairo.

O, Dieve, jau įklimpai, berneli! Sukaupiu jėgas ir žengiu vidun. Vos įkeliu kojas į raštinę, kaip visų akys nukrypsta į mane. Budintis valdininkas pabarškina į viršininko kabineto durįs. Girdžiu, raportuoja: K. Morkūnas grįžo įstaigon.

— Pašauk į kabinetą. — Drąsiai žengiu vidun. Už rašomojo stalo sėdi apskrities viršininkas Stasiulis ir gale stalo nuovados viršininkas Stasys Valiukaitis. Pagal priimtą tvarką, kariškai pasisveikinu ir bandau raportuoti augštesniam viršininkui. Stasiulis sako:

— Palik, — ir apiberia mane klausimais. Kur buvau ir kas davė įsakymą poną prezidentą kur tai lydėti? — Ar Tamstai žinoma, kad policijos tarnautojai turi paklusniai vykdyti tiesioginius viršininkų įsakymus ir pavedimus. Ar leistina imtis iniciatyvos savarankiškai veiklai? —

Jaučiu, kad man ruošiama pirtis, tik dėk garų, lyg toj kaimo pirtyje ir prasidės vanoji-

mas. Stoviu ramiai ir laukiu kada pasakys atiduoti ginklą ir diržą ir marš, į daboklę. Taigi, tiesiog rusams į nagus. Staiga, žiūriu į plačiai pravertą kabineto langą ir akimis matuoju atstumą tarp manęs ir lango. Šuolis ir būčiau gatvėje.

Stasiulis, matyt, pagavo mano akių žvilgsnį. Įspėjo:

— Prašau, laisvai ir nebandyk šokti per langą. Tau nieko blogo neruošiama.

Visa smulkiai atpasakoju. Pabaigai, teisindamasis priduriu, kad esu davęs priesaiką, saugoti ne tik piliečių gyvybę, turtą, bet ir savo tiesioginius viršininkus:

— Jo ekscelencija, ponas prezidentas, yra mano vyriausias viršininkas, ir aš laikinai buvau perėjęs jo žinion. Ar tai yra nusikaltimas? Ar už tai aš turiu būti smerkiamas?

Apskrities v-kas p. Stasiulis atsistojo, priėjo prie manęs, uždėjo ranką ant peties ir pasakė:

— Teisingai ir gerai atlikai savo pasiimtas pareigas. Dabar, ar matė kas tave daugiau iš pašalinių? —

Atsakiau, kad praeinant gimnazijos sodelį, matė direktorius Ambraziejus ir teisėjas Gaška su poniomis. Na, ir advokatas Misiurevičius pagelbėjo prie sienos. Tačiau, jeigu jau visa įstaiga žino, tai kas nors iš pašalinių irgi matė ir pranešė į nuovadą. Tada, man prisieina tuojaus bėgti į Vokietiją.

— Tave matė viršininko padėjėjas Savickas, iš jo ir žinome apie tave. Visi trys esame uždarame kabinete — sako Stasiulis. — Tu niekur nebėk, užtrauksi didelę nelaimę Kybartų policijos nuovadai ir jos visiems tarnautojams.

Tada apskrities v-kas Stasiulis davė įsakymą nuovados viršininkui Valiukaičiui sekančiai: tegul tuoj trys vyrai vyksta, su griežtu mano įspėjimu, pas teisėją Gašką ir Ambraziejų, kad jie, nieko nematė. O adv. Misiurevičius, tuoj turi būti įspėtas, kad bėgtų į Vokietiją.

— Visi nuovados tarnautojai turi duoti priesaiką, mano akivaizdoje, kad šią paslaptį išlaikys kaip vyrai. Gandą paleisime, kad p. prezidentą palydėjo adv. Misiurevičius. Jis viengungis ir jo nesaisto jokios valdinės pareigos.

Kreipiuosi į apskrities v-ką Stasiulį, sakydamas, kad čia dar nesibaigė mano misija, nes esu prižadėjęs jo ekscelencijai prezidentui pagelbėti šeimai, kuri laukia prie muitinės.

Stasiulis, tačiau, atsako:

— Ne! Tu turi likti įstaigoje. Dėl šeimos ir kitų, rasime kas pasirūpina.

Raštinėje, visų tarnautojų akivaizdoje, Stasiulis kartoja ką buvo aptaręs kabinete. Vyrai išsiunčiami numatytomis kryptimis su instrukcijomis.

Vos tik vyrai išėjo vykdyti gautų įsakymų, kaip ir vėl, nauja staigmena pritrenkia nuovadą. Nauji svečiai iš Kauno prisistato mūsų įstaigoje: finansų ministras Ernestas Galvanauskas, kavalerijos viršininkas brig. generolas Kazys Tallat Kelpša, Šaulių Sąjungos vadas plk. Pranas Saladžius ir prezidento adjutantas plk. Šliogeris.

Vos įkėlę kojas įstaigon, skambančiais pentinais, lyg padėties viešpačiai, pamiršę iš skubotumo savo rangus ir etiketą, pakeltu tonu surinka vienas iš kariškių, plk. Saladžius, į mus susigrupavusius nuovados raštinėje:

— Kur nuovados viršininkas? Kur padėjote prezidentą? Ką jūs padarėte — pražudote Lietuvą!

Prasiveria kabineto durys, išeina Stasiulis ir Valiukaitis. "Kauno delegacija" atakuoja abu: Kodėl nesulaikė prezidento? Rusai sužinoję, kad pabėgo, tikrai panaikins mūsų nepriklausomybę.

Pasitraukiu į nuošalesnį kampą. Tariu sau vienas mintyse, tikrai prezidentas nujautė, kad jį gali atsivyti iš Kauno ir jėga grąžinti. Žiūriu į brig. generolą K. Tallat Kelpšą, buvusį mano viršininką, kai tarnavau ulonų ir gusarų pulkuose. Puošnioje generolo uniformoje, vidutinio ūgio, tiesus, lieknas kaip pridera kavalerijos karininkui. Inspekcijos metu kav. pulkuose visi pagarbiai juo didžiavosi, prieš anksčiau buvusius kavalerijos viršininkus. Senosios mūsų valstybės laikų palikuonis. Totorių kilmės, tačiau, tikra ištikimybė valstybės tarnybai. Taip mus mokino istorija apie vytautinius totorių pulkus. Jokiu būdu nesuvokiu, kaip generolas, šiuo kritišku valstybei metu, įsimaišė į prezidento grąžinimo aferą. Mano manymu, tai tikras kolaboravimas su rusais.

Delegacijos nariai griežtu tonu kreipiasi į apskrities v-ką Stasiulį: reikią skubiai daryti žygius, grąžinti prezidentą iš Vokietijos.

— Mieli ponai, nieko aš jums padėti negaliu. Atvykau į Kybartus. Prezidentas jau buvo perėjęs sieną į Vokietiją. Čia nuovadoje sužinojau, kad jį palydėjo advokatas Misiurevičius. Ir šiuo metu ponas prezidentas po vargingos kelionės, saugus ilsisi Eitkūnuose.

Stasiulis ir Valiukaitis laikosi drąsiai ir vyriškai prieš "Kauno delegaciją". Kas man tuo tarpu pakelia ūpą, kad esu ne vienas paskutiniuose įvykiuose. Galvoju, ar negeriau būtų pasielgę šie trys kariškiai, jei mūsų turimus pulkus ir diviziją būtų išvedę iš įgulų į garbingą, nors trijų dienų, mūšio lauką, vietoje čia vedę bergždžius ginčus Kybartų miesto policijos raštinėje, jieškodami nebūtų kaltininkų.

Garsiai suskamba telefonas. Raštvedys Kazys Zaganevičius atsiliepia ir ima iš stalčiaus telefonogramos blanką:

— Mieli ponai, prašau ramybės, per kalbas

nieko negirdžiu. Turiu priimti labai svarbią telefonogramą, tiesiog iš Kariuomenės štabo.

Raštinę apgaubia nervus dilginanti ir nejauki tyla. Laukiama vėl staigmenos! K. Zaganevičius prašo kartoti. Apskrities v-kas Stasiulis ir nuovados viršininkas Valiukaitis užgula raštvedį ir skaito per jo petį, kas suspėta užrašyti, sakinį po sakinio. Visiems girdint, kartojamas paskutinis telefonogramos sakinys: "Skubiai vykdyti!" Pasirašė: kariuomenės štabo v-kas gen. Karvelis. Perdavė, priėmė, laikas.

Įtempta tyla ir visų dėmesys nukrypsta į raštvedį. Stasiulio ir Valiukaičio žvilgsniai susikirto:

— Na ir ko žiūri į mane. Tau adresuota, tu atsakingas už vykdymą. Na, ir vykdyk! — Nuovados viršininkas Stasys Valiukaitis kreipiasi į "Kauno delegaciją":

— Aš esu įpareigotas jums pranešti, ponai, nemalonią žinią. Telefonogramos turinys sekantis: "Visus vyriausybės narius, jų šeimas ir karišKius, atvykstančius iš Kauno į Kybartus internuoti ir laikyti mano žinioje. Už įsakymo vykdymą atsakingas nuovados viršininkas."

Susidarė nemaloni situacija. Lyg griausmas iš dangaus būtų trenkęs į "Kauno delegaciją". Kas tai dar bando protestuoti, kad čia nesusipratimas. Juk mes nebėgame.

Nuovados vyrai nuginkluoja karišKius ir padaroma paviršutinė krata. Ministras, generolas ir du pulkininkai sustatomi į eilę raštinėje prie spintos ir jiems įsakoma nevesti jokių kalbų tarp savęs. Ir kaip čia visa tragiškai klostosi. Lyg pažeminimui išstatyti. Savi savuosius internuoja. Priešui belieka tik trinti rankas iš džiaugsmo.

Valiukaitis šaukia mane:

— K. Morkūnas skiriamas sargybos viršininku prie internuotųjų. Paimk tris vyrus vidaus apsaugai, apsaugai iš lauko tuoj iššauksiu šaulių būrį. Internuotus palydėk su sargyba į gimnazijos rūmus. Paimk savo žinion vieną klasę ir apgyvendink. Jokių ryšių su pašaliniais, nei telefonu, nei asmeniniai.

Tuo pačiu metu kita nuovados vyrų grupė pasiunčiama į pereinamąjį punktą internuoti prezidento šeimą, plk. Valiušį ir likusius karišKius, kurie laukė manęs ateinant į pagalbą, kad pereitų sieną.

Įspėju internuotus, kad nebandytų bėgti ir išeiname į gimnazijos rūmus. Prikeliu Ambraziejų. Atidaro duris mieguistas ir be ūpo: Kas čia jam šią naktį neduoda ramybės? Ateina sargas, atrakina mano nurodomą klasę ir apgyvendina internuotus.

Prie telefono užimu vietą sargybos būstinei. Kartas nuo karto suskamba telefonas. Apskrities v-kas Stasiulis teiraujasi, kaip laikosi prezidento šeima ir delegacija. Atsakau, kad visi nusiminę, labai daug rūko ir ramiai šnekasi apie savo būklę.

Būdamas sargybos viršininku nemaloniai jaučiuosi prieš prezidento sūnų Julių, internuotą. Lyg ir vengiame vienas antrą sutikti. O, gal Julius jau ir manimi nusivylęs. Kaip ir kitais, nes netesėjau duoto žodžio iki galo.

Praėjus gerai valandai nuo internavimo klasėje, gen. Tallat Kelpša kreipiasi į mane prašydamas, kad leisčiau jam paskambinti į nuovadą ir kalbėti su apskrities v-ku Stasiuliu. Generolas sako:

— Padėtis labai kritiška ir nepavydėtina, ypač ponios Smetonienės. Reikia ką nors daryti.

Skambinu į nuovadą ir pranešu mano pasikalbėjimą su generolu. Stasiulis sako: — gerai, duok. — Po trumpos kalbos generolas grąžina ragelį man. Girdžiu įsakymą, kad savo vietoje palikčiau vieną iš policijos tarnautojų, o generolą atlydėčiau į nuovadą.

Generolas Tallat Kelpša pralinksmėja ir praneša klasėje pasilikusiems, kad galų gale pavyks išsiliuosuoti iš internavimo.

Einame abu šaligatviu į nuovadą. Rytuose jau matėsi pašvaistė. Generolas sako:

— Iš nuovados bandysiu susisiekti telefonu su Kariuomenės štabu ir išsiaiškinti, kad nuimtų internavimą. Nuovadoje, iš viršininko kabineto, jis ilgai vedė pasikalbėjimą su Kariuomenės štabu. Baigus kalbėti, palydžiu jį atgal į gimnazijos rūmus.

Jau visai dienoja. Suskamba telefonas. Atsiliepiu. Kalba nuovados viršininkas Valiukaitis:

— Pranešk visiems internuotiems linksmą žinią, kad ką tik gautas įsakymas iš Kariuomenės štabo internavimą nuimti. Visi laisvi! Karišiams grąžink ginklus.

Galų gale, nors šį kartą rado bendrą kalbą. Džiaugsmo pagautas skubu. Praveriu duris. Klasė skęsta tabako dūmuose. Pranešu, kas man įsakyta. Internuotieji žiūri ir netiki tokia staigia mano pranešta žinia. Kada atnešu ginklus ir grąžinu karišKiams, visi pagauti džiaugsmo, nešasi pro duris į kiemą.

Saulė teka apiberdama raudonais lyg kraujas spinduliais gimnazijos rūmus. Nuimu sargybas nuo postų. Šauliams įsakau eiti namo. Tik dabar atsipeikėjau nuo įtemptų nervų ir tabako dūmų. Pajutau alkį ir nuovargį.

Šaulių sąjungos vadas plk. Pranas Saladžius, vėl atgavęs aro sparnus, gimnazijos kieme priėjo prie manęs. Juosdamasis diržą su karišku pistoletu, kurį ką tik atgavo iš mano rankų, prabyla grasinančiu tonu:

— Dabar pažiūrėsime, kas valdo Lietuvą, mes ar policija.

Revoliucija per koegzistenciją

B. B.

Dažnai yra girdimas posakis: rusiškas komunizmas pasikeitė, postalininiai Kremliaus valdovai veda su kapitalistiniais kraštais taikią — koegzistencinę politiką! Atrodo visai teisingas išorę apibūdinantis išsireiškimas. Kruščevo pradėta taikinga koegzistencija nebuvo vystoma pagal numatytą planą — revoliucinėn komunizmo pergalėn ir nedavė aiškių rezultatų. Todėl Brežnevas, priedangije ano šūkio, visomis jėgomis ir plačiu mastu, vykdo puolimą kapitalistų tvirtovėse iš vidaus, priedui dar tiesioginiai kišasi į socialistinių kraštų suverenumą, plėsdamas Markso-Lenino ideologiją. Tai tokia šių dienų rusiškos komunizmo ekspansijos strategija, kurią Brežnevas vykdo sumaniai, neatmesdamas ankstesnių klasikinių Markso-Lenino idėjų: imperializmo, eksploatacijos ir taikingos koegzistencijos.

1970 metuosna Brežnevas pilnai įliejo taikingos koegzistencijos teorijos interpretaciją, pagal iš anksto nustatytą planą. Kruščevas taikingos koegzistencijos idejos vykdymą skyrė socialistinių kraštų stiprinimui, kad susilpnintų kapitalistinius kraštus. Tuo būdu, sustiprėjęs socializmas išeitų nugalėtoju be karo, nes nusilpę kapitalistiniai kraštai net nebandytų priešintis. Rezultate, kapitalistiniai kraštai neturėdami kitos išeities, norėdami išsilaikyti, priimtų socializmą. Tai būtų idealu, turint šiandieninės technologijos ginklavimą ir esant branduolinės energijos šešėlyje. Brežnevas gi, numato laimėti prieš kapitalizmą, taip pat, be atviro karo, nes branduoliniai ginklai grasina pražūtimi abiem pusėm, suprantama, turint opanentais amerikiečius. Brežnevas atmeta kiniečių priekaištus dėl bendravimo su kapitalistais, kad stiprinus socialistinius kraštus, naudojant taikingą koegzistenciją. 1969 m. birželio mėnesį komunistų partijos suvažiavime, apie taikingą koegzistenciją, Brežnevas yra taip pasakęs: "...priimtiniausia forma yra sudaryti naują bendruomenę socialistiniuose kraštuose, vystymui revoliucinio ir tautų išlaisvinimo judėjimo. Tai yra būtinas internacionalinio proletarijato strategijos elementas, iš kapitalizmo perėjimui į socializmą..."

Tais pačiais metais, lapkričio mėn. 18 d., "Komunist" žurnale rašė sekančiai: "...taikingos koegzistencijos politika yra speciali forma tarptautinėje klasių kovos arenoje; nekeliant revoliucijos, ji padeda sudaryti inerciją judėsiui — perėjimui į socializmą. Taikingos koegzistencijos principai negali būti pritaikyti klasių kovai kapitalistinuose kraštuose, ideologinei kovai prispaustųjų prieš prispaudėjus." Tai nėra nauja. Brežnevas tik pertvarkė Lenino, Kruščevo idejas ir pritaikė jas naujoms 1970 metų aplinkybėms. Šis metodas pasekmingai vykdomas Vietname ir kitur, neleidžiant kapitalistams laimėti ir laikant juos karo veiksmuose, alinant ekonominiai, žeminant prestižą, be to, verbuojant naujų savanorių tarptautiniam revoliuciniam judėjimui. Brežnevui, laikina sąjunga su kapitalistais yra priimtina (jis čia skiriasi nuo Mao-Tsetungo), todėl komunistai turi bendrauti, iki ateis komunistų laimėjimui tinkamo smūgio metas.

Suglaustai, Brežnevo doktrina būtų: nauja taikingos koegzistencijos forma, nauja versija tautų išlaisvinimo judėjime ir savaime suprantama, visuotinas rusiško komunizmo laimėjimas. Šiai doktrinai vykdyti 1970 m. pagrindinė strategija: metas, kai kapitalistų tvirtovės turi būti puolamos iš vidaus. Šis metodas neprivalo būti vienintelis revoliucinio karo plėtimui. Išnaudojant tarptautnio proletariato revoliucijos kitas galimybes, kapitalistų tvirtovių puolimas iš vidaus, yra užtikrintas kelias rusiškam komunizmui į laimėjimą be karo.

Keletas žvilgsnių į 1969 m. birželio mėn. pasakytos kalbos detales. Pirmoje eilėje, komunizmui reikalingas vieningumas, pabrėžė Brežnevas, išryškindamas naujo sujungto komunistų judėjimo prieš imperialistus reikalą. Turėta omenyje kiniečius, su kuriais susijungus susidarytų tikra grėsmė "imperializmui" ir laimėjimas komunizmui. Brežnevas telkia pastangas paveikti ir sujungti kapitalistinių kraštų darbininkus, kovai prieš kapitalistinę sistemą ir jos suardymą. (Kapitalistinius ir imperialistinius kraštus reikia suprasti visus kitus kraštus kurie nėra komunistų valdomi arba nėra rusiško komunizmo įtakoje, nežiūrint kokia santvarka krašte bebūtų.) Sovietijos uždavinys ryškinti kapitalistiniuose kraštuose klasių skirtumus, kad sukėlus judėjimą, panaudojant žinomus komunistų šūkius: kova prieš militarizmą, prieš masių išnaudojimą; skelbti kapitalizmą esantį demokratijos priešu, sudaryti darbo liaudies valdžią ir kit. Čia turima omenyje amerikiečiai, kur, šalia darbo liaudies, dar yra ir rasinis klausmas kurį reikia išnaudoti sprogdinimui iš vidaus. Vyksmo pagreitinimui naudojami socialiniai protestai, pereinant į riaušes ir smurtą, priedui jungti judėjimą prieš karą Vietname. Visos tos idejos veda link revoliucinio protesto, kuris silpnina krašto valdymo sistemą ir valdžios autoritetą.

"...vis dažniau ir dažniau plačias protestuojančių mases sudaro intelektualai, baltkalnieriai darbininkai, studentai ir vidurinė miesto gyventojų klasė," kalbėjo Brežnevas; tas reiškia, kad komunistai Amerikoje įstengė apjungti socialiniams protestams ir jiems vadovauti plačias amerikiečių mases, kurios socialinių reikalavimų priedangoje, vadovaujant komunistams, įvykdys revoliuciją. Šitoks, tariamas, spontaniškas masių pasireiškimas, vykdant socialinius protestus prieš kapitalistines sistemas yra ypatingai vystytinas pažangesniuose kraštuose. Šalia darbo klasės, socialiniams protestams, jungti korporacijas, demokratinius sąjūdgius, sporto klūbus, religines ir šalpos organizacijas. Kaip ypatingai tinkamą elementą neramumams, Brežnevas išskiria jaunimą — "...yra faktas, kad jaunoji generacija kapitalistiniuose kraštuose, studentus imtinai, yra revoliucinėje fermentacijoje." Demokratinių laisvių ir pertekliaus įtakoje, ne-

---

Pulkininko nemalonus išsireiškimas apie policiją truputį užgavo mane. Norėjau atsakyti aštresniu žodžiu, bet tuoj susilaikiau: tai būtų nemandagu, pagal mano turimą laipsnį ir amžių. Bet, vis dėl to, ryžausi atsakyti švelniau:

— Matote, ponas pulkininke, — rodau ranka, — už šio gimnazijos sodelio, kapinaitės. Ten upelis Liepona. Šokite pirmas ir būsite laisvas. Šiandien, nei Tamsta pulkininke, nei policija valdo Lietuvą. Šiandien jau rusas šeimininkauja mūsų tėvynėje.

— O, kodėl pats nešoki, jeigu toks mandras? — Apsisuko ir nuėjo.

Kaip laikas parodė, šokome abu, tik nevienodu metu ir nevienodose aplinkybėse. Tegul šiandien skaitytojas ir ateities istorikai nusprendžia: Katras gi iš mūsų, ištikrųjų, buvome "mandriausias".

drausmingi, neįsipareigoję, be atsakomybės jausmo jaunuoliai lengvai priima idejas, nežvelgdami į išdavas; jie yra entuzijastai kovoti. Komunistams vadovaujant, tai yra tinkamiausias elementas revoliucijai.

1969 m. birželio mėnesį Brežnevo kalbos pabaiga skamba sekančiai: "...priešimperialistinė kova egzistuoja pilnumoje ir galutinai pasireikš trečioje dvidešimto šimtmečio dalyje. Kiekvienas gali matyti, kad socialpolitinės sąlygos veda į revoliuciją, pakeisti kapitalizmą nauja socialine santvarka. Nešant Markso-Lenino ideologijas į vidurinės klasės mases, jungiant darbo liaudies klasę, komunistai atliks savo istorinę misiją, kovoje su kapitalizmu ir imperializmu, triumfuodami socialistinėje pergalėje."

Reikia paminėti, kad revoliucinį judėjimą kapitalistų tvirtovėse pripažįsta ir Mao-Tsetungas. Kai amerikiečių jėgos laikinai įėjo į Kambodiją, Mao savo kalboje, 1970 m. gegužės 20 d., pasakė: "...Nixono fašistai kursto revoliucinio masių judėjimo Amerikoje ugnis."

Pažymėtina, kad Brežnevas vykdo savo revoliucinį planą pilnu intensyvumu, labai nuosekliai ir suderintai, remiant ir įjungiant, pirmoje eilėje, karinę jėgą, toliau ekonominę ir politinę aparatūrą į vieną didelę, modernaus karo mašiną, kuri labai klusniai ir pasekmingai vykdo Brežnevo įsakymus. (Čia pravartu prisiminti apribotų karų doktrinas.)

Paminėtina, kad 1960m., Amerikos prezidentas Kennedy, iškėlė tautų išlaisvinimo ir taikingos koegzistencijos doktrinas, kaip vieną iš didžiausių 1960 m. problemų (kuri pasiliko dar ir iki 1970 m.). Kruščevo doktrinos pasisekimas, sudarė sąlygas Brežnevui vykdyti pilnutinę tautų išlaisvinimo doktriną, puolant kapitalistų tvirtoves iš vidaus, per neramumus, studentų riaušes, masines demonstracijas prieš krašto santvarką, moralės griovimu, teroru ir pan. Tai yra naujai pritaikyta karo forma, tikslu sunaikinti priešo pajėgumą (neliečiant tiesioginiai ginkluoto pajėgumo), tikslu pavergti kraštą jo paties rankom, išvengiant panaudoti branduolinius ginklus, kurie nemažiau grėstų pačiam agresoriui.

Brežnevo doktrinos trumpos apžvalgos papildymui, žiūr. KARYS 1967 m. vasario mėn. — Partizaninis karas; kovo mėn. — Sovietų pažiūros į politikos ir karo santykį; 1968 m. balandžio mėn. — Sovietų pažiūros į tautų išlaisvinimo karus; 1969 m. kovo mėn. — Čekoslovakija ir kas toliau; 1970 m. rugpjūčio mėn. — Karai ir maištai. Arms for the Third World War (Joshua & Gilbert, The Johns Hopkins Press, Baltimore, Md., 1969.)

PADĖKA

Š. m. spalio mėn. 25 dieną, Čikagoje, Jaunimo Centre, tikslu sustiprinti mūsų vienintelį karinės minties žurnalą KARYS rengtame pobūvyje - kavutėje buvo sutelkta 668.36 dol. sumos parama, kuri ir pasiųsta KARIUI. Šios sekmės pasiekta daugelio nuoširdžių ir gerų KARIO skaitytojų, bičiulių ir rėmėjų dėka.

Šia proga, aš, KARIO atstovas Čikagoje ir Illinois valstijoje, nuoširdžiai dėkoju šio pobūvio - kavutės rengėjams L. V. S-gos RAMOVĖ skyriui ir talkininkėms ponioms BIRUTININKĖMS. Aš dėkoju Jaunimo Centrui ir jo direktoriui kun. J. Borevičiui už pastogės suteikimą, parengimo globojimą ir už salės nuomos sumažinimą net 50 dol., kaip auką ir paramą žurnalui KARYS. Dėkoju p. O. Žadvydui, Los Angeles, už loterijai dovanotą dail. Jadv. Paukštienės paveikslą "Miestas vakare" ir dėkoju mano mokslo draugui Broniui Kvikliui, paskyrusiam savo 4-rių tomų veikalą "Mūsų Lietuva" tam pačiam mūsų karinės spaudos sustiprinimui. Šios abi vertingos dovanos kaip tik ir nulėmė mūsų paramos dydį. Aš dėkoju visiems KARIO skaitytojams, kurie už jiems pasiųstus laimės bilietukus atsilygino atsiųsdami ar tiesiog įteikdami, auką, o ypač dėkoju tiems, kurie prie šios dar pridėjo viršaus, kaip: po 7 dol. — M. Melienė, J. Švedas; po 5 dol. — R. Stuhler; po 3 dol. — L. Balzeras, M. Galeckas, J. Mašiotas, J. Truškūnas ir J. Valaitis; po 2 doleriu — V. Ausevičius, S. Būdas, S. Budėjus, P. Burneikis, A. Butkūnas, K. Cicėnas, P. Čerkauskas, P. Dambrauskas, J. Gaidelis, V. J. Grickett, J. Gritėnas, A. Jelionis, Aug. Jonkutė, V. J. Lesniauskas, A. Malinauskas, G. Mališauskas, S. Martinkus, S. Medušauskas, V. Mickeliūnas, P. Plechavičius, A. Pocius, J. Rapšys, Dr. R. Sirdys, S. Tiškevičius, J. Tumas, Ed. Vengianskas, S. Virpša, O. Vyšniauskas, dr. L. Zibas ir Pr. Žitkus. Dėkoju man padėjusiems laimės bilietukus platinti p. p. Antanui ir Mikui Reklaičiams. Dėkoju visiems kavutės dalyviams ne tik už dalyvavimą, bet ir už gausias jų aukas, skirtas prie įėjimo. Dėkoju Bal. Brazdžioniui už paaukotą plokštelę ir paskaitytą savo eilėraštį Vietname kritusiam lietuviui kariui kpt. Bojevui prisiminti. Dėkoju p. O. Andriušaitienei, p-lei Irenai Kulikauskaitei ir p. J. Šležiui už gaivos stalo tvarkymą. Didelis, didelis mano dėkui yra p. K. Leknickui už gėrimų ir maisto produktų parūpinimą ir pristatymą ir už visus techniškus kavutės paruošimus, bei rūpesčius. Dėkoju p. Juraškienei ir p. Grumuldui už gėles stalams papuošti ir p. P. Rumšai-Grocery and Meat Market už maisto produktų savikainą. Dėkoju Margučiui, Sophie Barcus Radio ir dienraščiui Draugui už kavutės garsinimą. Dėkoju savo prieteliui J. Gasperui už kavutės filmavimo ir fotografavimo talką.

Dėkoju vieisms, visiems, kurių kad ir menkutis prisidėjimas prie šios kavutės surengimo įgalino sutelkti mūsų žurnalui KARYS šią finansinę ir moralią paramą, o KARIO štabo pareigūnams parodyti jų darbo vertinimą.

Kur daug stos — visados daugiau padarys!

G. J. Stankūnas
KARIO atstovas Čikagoje

KARIO štabas jungia savo nuoširdų ačiū prie šios mūsų veiklaus atstovo G. J. Stankūno padėkos. Tokia stambi parama leidžia mums ne tik KARĮ išlaikyti, bet net didinti jo apimtį ir pakelti turinį į aukštesnį lygį. Mūsų gili padėka G. J. Stankūnui, pobūvio organizatoriui.

Redaguoja —
š. P. Petrušaitis
1561 Holmes Ave.
Racine, Wisc.

Šaudymo sportas ir jaunimas

VLADAS MINGĖLA

1953 m. atkūrus Lietuvos Šaulių Sąjungą Tremtyje, prasidėjo organizaciniai rūpesčiai. Tie, kurie buvo šauliais nepriklausomoje Lietuvoje, aišku, buvo susipažinę su Sąjungos tikslais ir idealais, su Vlado Pūtvio mums perteikta ideologija. Taip pat žinojome, jog mūsų visų šaulių vyriausias tikslas yra, reikalui esant, ginklu ginti savo kraštą nuo priešų. Lengva tada buvo suvokti, kad Šaulių S-ga turėjo gerais ginklais apsiginkluoti, išmokti tuos ginklus tinkamai vartoti, mokėti sutartinai ir darniai žygiuoti rikiuotėje, manevruose išmokti kovos taktikos ir kitų savo krašto gynimo gudrybių ir t.t.

Kai likimo galia išstūmė mus iš savo mylimos žemės, kai nežinomam laikui praradome savo Lietuvos valstybę, o patys išėjome "amžinojo žydo" kelionėn, pasikeitė Sąjungoje paruošimo esmė ir struktūra. Ne visi mokomieji dalykai tinka dabar, nors nepriklausomoje Lietuvoje jie buvo labai svarbūs. Pvz., neliko Tėvynės gynimo mokymo, kuris anais laikais stovėjo šaulių mokymo pirmoje skalėje. Ką ginsi, jei nėra savosios žemės?! Taip pat, seniau buvusių gerų šaulių amžius vis labiau artėja, pagal Vyt. Alantą, prie Amžinųjų medžioklės sodų neišvengiamos kelionės, o daugis tuose minėtuose soduose jau medžioja, o vyresnieji jau girdi tų šūvių pokštelėjimus . . . Tad, atkurtoje Sąjungoje imtasi gelbėti, kas galima išgelbėti. Iš 60,000 šaulių, šiuo metu džiaugiamės, turėdami apie 2,500 šiaurinės Amerikos žemėje.

Tiek daug mūsų veikloje šiandien pasikeitę. Juk esame šioje žemėje tik pakenčiami, nesame namie. Sąjungos įkūrėjas Vl. Pūtvys sako: "Tauta be žemės, be ateities — paniekintas pasaulio įnamis — kampininkas. Tauta, kuri turi ir valdo žemę (valstybę, V. Mg.), tampa pilnateisiu pasaulio piliečiu ir savo žemės valdovu — šeimininku".

Tačiau, lietuviškieji šaulių idealai pasiliko nepasikeitę. Pirmoje eilėje, kiekvieno šaulio šventa pareiga būti savo žemės mylėtoju, patriotu, kovojančiu dėl ateities nepriklausomos Lietuvos atstatymo. Taip pat, kiekvieno šaulio ideologinė pareiga auklėti jaunąją kartą taip, kad ji tikėtų prisikelsiančia Lietuva, kaip religiją praktikuoją — į Dievą.

Sunku sudominti jaunimą tuo, kuo mes besąlyginiai tikime, dėl ko visą gyvenimą sielojomės ir kovojome. Šiuo metu didžiausias mūsų rūpestis surasti daugiau jaunimo, kuris įsijautęs ir supratęs mūsų idealus, stotų į šaulių eiles. Gal jaunieji, geriau nei mes, sugebės siekti ir pasiekti lietuvių tautos tikslus. Visuose svarstymuose nebijokime teisybei žvelgti į akis. Daug daugiau rūpinkimės lietuviškojo jaunimo sušaulinimu tikroje, nefantastinėje gyvenimo aplinkoje. Jaunimas noriai įsirašo ir dalyvauja tuose šaulių daliniuose, kur plačiau praktikuojamas sportas. Mums, gi, arčiausiai prieinamas yra sportinis šaudymas. Todėl sportinis šaudymas yra vienas iš tų nefantastinių priemonių pritraukti jaunimą į šaulių eiles.

GERAI PAVYKUSIOS ŠAUDYMO VARŽYBOS

Liepos mėn. 25 ir 26 dienomis, visos trys Čikagos rinktinės ir kaimyninė Racino, Wis. šaulių kuopos varžėsi sportinėse mažojo kalibro šaudymo varžybose.

Puikioje Cicero lietuvių Medžiotojų ir Meškeriotojų klubo šaudykloje, prie Antioch miestelio, visą dieną ugnies linijoje keitėsi šaudytojų gretos ir pyškėjo šūviai. Buvo šaudoma gulom, klūpom ir stačiom.

Varžyboms pasibaigus ir teisėjams patikrinus rezultatus, paaiškėjo, kad geriausiai sušaudė ir trofėjas laimėjo žemiau išvardintieji šauliai:

Gulom:

V. Brazas, Vytauto Didž. š. kp. (Chicago) — 182 taškus
V. Bilitavičius, Vytauto D. š. kp. (Chicago) — 178 taškus
S. Bernatavičius, jūrų š. kp. "Klaipėda" (Cicero) 173 tš.

Klūpom:

V. Bilitavičius, Vytauto D. š. kp. (Chicago) — 152 taškus
V. Brazas, Vytauto Didž. š. kp. (Chicago) — 149 taškus
V. Gražys, jūrų š. kp. "Klaipėda" (Cicero) — 149 taškus

Stačiom:
V. Brazas, Vytauto Didž. š. kp. (Chicago) — 119 taškų
A. Šumakeris, jūrų š. kp. "Klaipėda" (Cicero) — 116 tš.
S. Bernatavičius, jūrų š. kp. "Klaipėda" (Cicero) 114 tš.

Taip pat gerai sušaudė šauliai K. Beinoras ir E. Holtzas, abu gen. T. Daukanto jūrų š. kuopos nariai.

Už Cicero jūrų š. kp. "Klaipėda" varžybose dalyvavo ir trofėjas laimėjo du jauniai: Juozas Krikščiukas, 12 m. amž. ir Edvardas Krikščiukas, 13 m. amžiaus.

Sprendžiant pagal surinktų taškų skaičių, varžybose dalyvavusios šaulių kuopos atsirado tokioje padėty:

1 vietoje — Vytauto Didž. š. kuopa, Chicago, Ill.
2 vietoje — jūrų š. kuopa "Klaipėda", Cicero, Ill.
3 vietoje — gen. T. Daukanto jūrų š. kp., Chicago, Ill.
4 vietoje — D.L.K. Kęstučio š. kuopa, Racine, Wis.

Varžybų teisėjų komisiją sudarė: šauliai Stasys Bernatavičius ir Kazys Klinauskas; neutraliuoju teisėju buvo Cicero lietuvių Medžiotojų ir Meškeriotojų klubo atstovas Kazys Vabalaitis. Ugnies linijos teisėjai: Vytautas Krikščiukas ir Alfonsas Šumakeris.

Laimėtojams trofėjas įteikė LŠST CV vicepirm. K. Milkovaitis.

Darbingesnė buvo liepos 26-ji, sekmadienis. Nuo anksto ryto, įvairiais keliais pradėjo rinktis šaudytojai. Diena pasitaikė graži, o ir saulutė negailėjo kaitros. Papiknikauti, varžybas sekti, bei puikia gamta pasigrožėti suvažiavo gausokas būrys svečių iš Čikagos bei Viskonsino. Jų tarpe buvo ir "T. Trimito" redaktorius š. P. Petrušaitis su ponia. Moterys šaulės paruošė skanių užkandžių ir aprūpino svečius gėrimais. Šeimininkavo šaulės J. Skama, A. Šumakerienė, P. Vanagienė ir S. Bernatavičienė.

Varžybų rengėjas buvo Cicero jūrų šaulių kuopa "Klaipėda", kurios pirmininkas š. Stasys Bernatavičius įdėjo nepaprastai daug darbo, besirūpindamas varžybų pasisekimu. Pasigėrėtinas buvo Cicero lietuvių Medžiotojų ir Meškeriotojų klubo bendradarbiavimas ir visokeriopa parama visuose reikaluose. Šauliai medžiotojams už tai čia taria viešą ačiū.

Trofėjas laimėtojams padovanojo Cicero Savings and Loan Association vedėjas, šaulių draugas, J. F. Gribauskas.

Šios varžybos buvo pasiruošimas š.m. rugsėjo mėn. 5 ir 6 dienomis Dainavoje įvyksiančioms JAV ir Kanados šaulių sportinėms šaudymo rungtynėms.

Karolis Milkovaitis

ŠAUDYMO VARŽYBOS

1970 m. rugsėjo mėn. 5-6 dienomis įvyko, pavyzdingai suorganizuotos, tarpkuopinės šaudymo varžybos. Visais keliais skubėjo lietuvių šaulių automobiliai iš Toronto, Dehli, Hamiltono, Čikagos ir Detroito. Visi vyko į Dainavos stovyklą, Manchester, Mich.

Varžybų rengėjai buvo LŠST c. v. sporto vadovas š. Vyt. Keturakis ir LŠST c. v. jaunimo vadovas š. Jonas Šostakas. Organizacinį darbą padėjo įvykdyti St. Butkaus kp. šauliai, vadovaujami pirm. š. Leonardo Šulco. Vėliavų pakėlimu ir nuleidimu rūpinosi LŠST c. v. jūrų šaulių vadovas Myk. Vitkus ir jo vadovaujamos Švyturio kp. šauliai.

Šaudyta iš 22 kalibro šautuvų, 50 jardų atstume. Vyrai šaudė iš trijų padėčių: gulom, klūpom ir stačiom. Moterys tik gulom. Iš kiekvienos padėties buvo 200 galimų sušaudyti taškų. Varžybose dalyvavo: St. Butkaus, Vl. Pūtvio, Vytauto Didžiojo, Klaipėdos, Švyturio, L. K. Mindaugo, D. L. K. Algirdo šaulių kuopos. Buvo jaunimo ir svečių. Iš viso — 55 dalyviai.

Pirmą vietą ir LŠST pereinamąją taurę laimėjo St. Butkaus š. kp. ekipa, surinkusi 2172 taškus iš 2400 galimų.

II v. — Toronto Pūtvio š. kp., 2121 t., III v. — Vytauto Didžiojo š. kp., 1781 t. Moterų grupėje — St. Butkaus š. kp. I v., 527 iš 600 galimų, II v. — Toronto Pūtvio š. kp., 488 t. ir Švyturio j. š. kp., 376.

Pavieniai gulom:

1. v. š. Eugenijus Sičiūnas — 198 t., Toronto Pūtvio š. kp.;
II v. Vitalis Šeputa — 196 t., St. Butkaus š. kp. ir
III v. š. Jonas Šostakas — 196 t., St. Butkaus š. kp.

Stačiom:

I v. š. Jonas Šostakas — 175 t., St. Butkaus š. kp.,
II v. š. Vitalis Šeputa — 173 t., St. Butkaus š. kp. ir
III v. Eugenijus Sičiūnas 171 t., Toronto Pūtvio š. kp.

Klūpom:

I v. Gediminas Daugėla — 192 t., Toronto Pūtvio š. kp.,
II v. Vitalis Šeputa 187 t., St. Butkaus š. kp. ir
III v. Jonas Kavaliauskas — 182 t., St. Butkaus š. kp.

Iš moterų geriausiai sušaudė šaulės:

I. v. Diana Šostakienė — 185 t., St. Butkaus š. kp., toliau Birutė Leonavičienė, Teresė Ivanauskienė ir Regina Daugėlienė — visos po 171 tašką iš 200 galimų.

"Geram šauliui" ženklui įsigyti sąlygas išpildė: Vitalis Šeputa — auksiniam, Jonas Šostakas, Eugenijus Bičiūnas ir Jonas Kavaliauskas — sidabriniam ir Juozas Leonavičius, Vačeslovas Brazas ir Vytautas Keturakis — bronziniam. š. Vitalis Šeputa yra pirmas laimėjęs aukso žymenį "Geram šauliui".

Iš visų trijų padėčių daugiausiai surinko taškų: I v. š. V. Šeputa — 556, II š. Eug. Sičiūnas — 546 ir III v. š. Brazas — 524.

Taurių dovanotojai — mecenatai: moterų šaulių pereinamąją taurų — š. M. Kinčiuvienė. Pirmai vietai gulom — j. š. kp. Švyturys, pirmai vietai stačiom — St. Butkaus š. kp. ir pirmai vietai klūpom — Toronto Pūtvio š. kp. Svečiams, ne šauliams — š. Vyt. Keturakis.

Registraciją tvarkė ir taškus skaičiavo šauliai: D. Šostakienė, Edmundas Bičiūnas, B. Leonavičienė, Eug. Sičiūnas, Antanas Šiurkus, Jurgis Mitkus ir Vladas Simutis.

Šaudymo linijos prižiūrėtojai: V. Kniūra, J. Budrevičius ir V. Brazas.

Garbės prezidiumas apdovanojimų metu: Jonas Urbonas, Dainavos stovyklos administratorius, Vladas Išganaitis, LŠST garbės narys, Vincas Tamošiūnas, S-gos pirmininkas, Vyt. Keturakis, S-gos sporto vadovas, J. Šostakas, S-gos jaunimo vadovas, Vl. Mingėla, S-gos spaudos ir informacijos vadovas, bei šaudymo komisijos pirm., L. Šulcas, St. Butkaus š. kp. pirm., M. Vitkus, S-gos jūrų šaulių vad. ir Švyturio j. š kp. pirm., St. Jokubaitis, Kanados rinktinės ir Vl. Pūtvio š. kp. pirm., St. Bernatavičius, S-gos ižd. ir Klaipėdos j. š. kp. pirm. ir Ig. Petrauskas, L. K. Mindaugo š. kp. pirm.

Po iškilmingos dalies ir apdovanojimų dar ilgai tęsėsi meninė dalis, o vėliau šokiai ir dainos.

Detroito St. Butkaus kp. šaudytojų ekipos šauliai neužmirš Toronto brolių, pralaimėjusių taurę dainos: "Oi, taurele, taurele, mums gaila, bet reikia tave atiduot, bet po metų, kitų tu sugrįši vėl į Torontą". Tad šauliai — šaudymo sporto mėgėjai kitais metais žada geriau pasirodyti. Girdėjome, jog Čikaga žada iš varžybų nesitraukti.

Iki pasimatymo 1971 m. šaudymo varžybose!

Pagerbimo vakarienės metu. Sėdi iš d.: jubiliatas, Š.S. buvęs pirm. ir garbės narys Vladas Išganaitis, Š.S. pirm. Vincas Tamošiūnas ir Š.S. moterų vadovė Kunigunda Kodatienė. Rengimo komitetas — stovi iš d.: Š.S. CV vicepirm. Karolis Milkovaitis, Š.S. CV narė ir Vytauto D. šaulių kuopos moterų vadovė Stasė Cecevičienė ir Š.S. garbės teismo narys, adv. Algirdas Budreckas. P. Malėtos nuotr.

50 METŲ ŠAULIŲ GRETOSE

VL. MINGĖLA

1970 m. spalio 4 d. Vyčių salėje, Čikagoje, buvo pagerbtas LŠST garbės narys Vladas Išganaitis. Tam progą sudarė jo gyvenimo dvi svarbios sukaktys: 70 metų amžiaus ir 50 metų — auksinė šauliškojo darbo. Pagerbime dalyvavo 250 svečių ne tik iš Čikagos, bet iš Detroito, Toronto ir kitur.

Solenizantą į pagerbimą, maršą grojant, atlydėjo š. Karolis Milkovaitis ir š. Alg. Budreckas.

Prie prezidiumo stalo sėdėjo trys buvę nepriklausomos Lietuvos ministeriai: gen. Kazys Musteikis, teis. Rapolas Skipitis ir gen. Stasys Dirmantas — visi LŠST garbės nariai. Greta sukaktuvininko sėdėjo šaulių S-gos c. v. pirmininkas š. Vincas Tamošiūnas, Garbės Teismo narys Mar. Šnapštys, A. Juškevičius, Jūros skautų vadovė Čikagoje Z. Juškevičienė, kun. J. Borevičius, SJ., buv. LŠST c. v. pirm. Alf. Valatkaitis su žmona, Kęst. Kodatis, šaulių moterų vadovė K. Kodatienė, lietuvių Vyčių atstovas Ig. Sakalas, vaišių šeimininkė Stasė Cecevičienė ir kiti.

Oficialius sveikinimus pradėjo LŠ TS II-sis vicepirm. K. Milkovaitis. Užtruko neilgai. Daug turinio ir nuoširdumo. Ši kalba turėtų būti pavyzdinė, kaip tokiais atvejais kalbėti. Jis pristatė ir š. Alg. Budrecką pravesti programą, kuris gražiai ir turiningai pasveikino sukaktuvininką. Toliau sveikinimuose Š S-gos pirm. V. Tamošiūnas įteikė meninį adresą, moterų šaulių vadovė K. Kodatienė padovanojo moterų šaulių vardu jos tapytą aliejinį paveikslą, garbės teismo narys Mar. Šnapštys pasveikino ir perdavė LŠST visuotino atstovų suvažiavimo prezidiumo vardu meniškai surašytą adresą. Čikagos šaulių rinktinės pirm. P. Tomkus sveikindamas įteikė dail. P. Kaupo tapytą sukaktuvininko portretą, kuriame jis pavaizduotas uniformuotas. Tačiau, tame dideliame, aliejiniais dažais tapytame, paveiksle, kuriame neužmiršta ir žvaigždėta Amerikos vėliava, nesugebėta išgauti tikrųjų Vl. Išganaičio veido bruožų. Gaila, kad šiaip jau geras dailininkas impresionistas ir neblogas peisažistas imasi nedėkingojo portretinio meno.

Jubiliato draugai pavedė sol. A. Sprindžiui įteikti sudėtinę dovaną. Dėl vietos stokos neįmanoma visų dovanas davusių vardus išvardinti.

Sveikino: LŠST garbės pirm. teis. R. Skipitis, LŠST garb. n. gen. K. Musteikis, LŠST garb. n. gen. St. Dirmantas, A. Juškevičius — ramovėnų vardu, LŠST c. v. narys kun. J. Borevičius, SJ., Z. Juškevičienė — jūros skautų vardu, buv. c. v. pirm. Alf. Valatkaitis, Ig. Sakalas — vyčių vardu, Dambrauskienė — Toronto šaulių vardu. Dar sveikino žurn. Ant. Gintneris, teis. P. Jokubka — Čikagos teisininkų ir katalikų federacijos vardu, St. Bernatavičius — Klaipėdos jūrų šaulių kp., M. Maksvytis — gen. T. Daukanto j. š. kp. ir J. Petrauskas — Vytauto Didžiojo š. kp. ir meno mėgėjų vardu. Baigiant, Alg. Budreckas padeklamavo savo sukurtą eilėraštį, dedikuotą sukaktuvininkui.

Gauta tikrai daug sveikinimų raš-

tu. Sveikino: LŠST gr. nariai Sofija ir Aleksandras Mantautai, LŠST gr. n. prof. dr. Vaidievutis Mantautas, S-gos I-sis vicepirm. Step. Jakubickas, š. inž. J. Preikšaitis, š. P. Petrušaitis — DLK Kęstučio š. kp. pirmk., š. L. Bielkevičius — Martyno Jankaus š. kp. pirm., š. Ig. Petrauskas — LK Mindaugo š. kp. pirm., š. St. Jokubaitis — Kanados rinktinės ir Toronto Vl. Pūtvio š. kp. pirm., š. L. Šulcas — St. Butkaus š. kp. pirm., j. š. Myk. Vitkus — Švyturio j. š. pirm., š. P. Kanopa — DLK Algirdo š. kp. pirm., š. režisierius ir aktorius A. Brinka, šauliai Eugenija Klupšienė ir Vaclovas Čižiūnas.

Sukaktuvininkas, dėkodamas, tarė baigiamąjį žodį: "Geriau turėti 100 draugų, negu dolerių šimtines. Aš esu susijaudinęs, kad Jūs nutarėtų mane pagerbti ir taip gausiai į Vyčių salę susirinkote. Labai dėkingas tiems, kurie pasiaukojo ir atvyko net iš Kanados, Toronto, Detroito. Ačiū! Bet nesijaučiu, kad tokios pagarbos būčiau vertas. Malonu su Jumis, sesės ir broliai, pabendrauti. Savo Mūza pasirinkau Šaulių Sąjungą ir daviau jai amžiną priesaiką. Jau 50 metų ištikimai jai tarnauju, ištikimybės nesulaužiau ir nesulaužysiu iki savo mirties, iki gyvenimo galo. Ne tuščiais žodžiais byloju, bet savo širdimi ir nuoširdžiais jausmais".

Meninė dalis

Marytė Bilitavičiūtė deklamavo L. Šilelio eilėraštį "Ilgiuosi". Š. sol. Teodora Serapinienė puikiai nuteikė visą gausią klausytojų auditoriją savo jaunyste spinduliuojančia vokaline koloratūra. Po tiek daug sveikinimo kalbų buvo sudainuotos ir dainos.

Š. Vyt. Bilitavičius perskaitė savo sukurtą humoristinį eilėraštį, kurio visas turinys pritaikytas "iš linksmosios pusės" sukaktuvininkui.

Po kalbų ir programos visi buvo pavargę ir praalkę, todėl mielai sėdosi prie vaišių stalo, kurias paruošė sesės šaulės, vadovaujamos Stasės Cecevičienės. Vaišės prilygo karališkai puotai.

Esame laimingi, galėdami sukaktuvininkui Vl. Išganaičiui palinkėti stiprios sveikatos ir, varant aštuntąjį dešimtmetį, vis dirbti lietuviškąjį darbą, kuris einant šauliškuoju keliu, nėra lengvas. Vadų kaskart mažėja, o čia ant mūsų visų pečių likimas užkrovė nelengvą lietuvybės išlaikymo naštą tremties kelyje ir išeivijos kraštuose.

AUKSO VARPAMS SUSKAMBĖJUS

Šauliai Ona ir Jonas Šostakai ir 140 jų svečių iškilmingai atšventė 50 metų santuokos jubilėjų

Geri ir padorūs vaikai myli ir gerbia savo tėvus. Sukaktuvininkams, Onai ir Jonui, iškilmingą pagerbimą suruošė jų pačių vaikai, sūnus ir dukra.

Šauliams Šostokams 1970 m. sukako 50 metų, kai jie susituokė 1920 metais Lietuvoje. Jonas Šostakas yra gimęs 1889 m. rugpiūčio 17 d. Vydiškių bažnytkaimy, Kovarsko v., Ukmergės apskr., gi Ona Andrašiūnaitė - Šostakienė gimusi 1898 m. Linkaičių dv., Panevėžio aps.

Sūnus Jonas ir dukra Aldona Jaugelienė nutarė pagerbti savo mylimuosius tėvelius auksinio vedybinio jubilėjaus sulaukusius. Pasamdė Detroito Lietuvių namų salę ir užsakė šeimininkėms paruošti vaišes. Spalio 25 d., sekmadienį, šv. Antano par. bažnyčioj (nuo 10:30 val.) buvo atnašaujamos 3-jų kunigų šv. mišios: šv. Antano par. klebono kun. Kaz. Simaičio, "Draugo" admin. kun. Petro Činiko ir vieno jauno kun. amerikiečio. Po pamaldų visi iš bažnyčios nuvyko į Lietuvių namus.

Vaišių metu "jaunavedžius" sveikino ir jiems linkėjo ilgiausių metų pustuzinis kalbėtojų. Išskirtinai buvo įdomios, prasmingos kalbos šių sveikintojų: teis. Stasio Šimoliūno (vaišių ir programos vadovas); dr. Broniaus Radzivano iš New Yorko; gen. št. pulk. Jono Šepečio; Šaulių Sąjungos c. v. pirm. Vinco Tamošiūno; inž. Jono Gaižučio, L. B-nės pirm. (ir Tautinės s-gos pirm.); Leonardo Šulco, Detroito St. Butkaus šaulių kuopos pirm., Gautos 3 telegramos iš giminių, gyvenančių okupuotoje Lietuvoje; be to, laiškais sveikino Kanados lietuvių konsulas J. Žmuidzinas ir dar gauta 21 sveikinimo laiškas.

— — —

Jonas Šostakas yra šaulys jau nuo 1922 m. Ukmergėje policijos tarnybon jis įstojo 1919 m. liepos mėn. — policijos vado pareigoms. Ukmergėj ištarnavo iki 1929 m. spalio mėnesio. Nuo 1929 m. iki 1934 m. Trakų apskr. policijos vado pareigose. Nuo 1934 m. iki 1940 m. ėjo Kėdainių apskr. policijos vado pareigas.

Ona Šostakienė buvo šaulė Kaišiadoryse nuo 1933 m., kur ėjo būrio vadės pareigas.

Jonas Šostakas ir Ona Šostakienė

Ona Andrašiūnaitė - Šostakienė ir šaulys Jonas Šostakas Ukmergės aps. policijos vado pareigose — 1920 m.

ir šiuo metu priklauso Detroito Stasio Butkaus kuopai. Jų sūnus Jonas Šostakas yra išrinktas LŠST c. v. Jaunimo vadovu ir Detroito St. Butkaus kuopoje eina šaudymo instruktoriaus ir vadovo pareigas ir jo dėka šiemet Stasio Butkaus kuopa (vyrai ir moterys) šaudymo varžybose laimėjo pirmą vietą. Taigi, ir seni ir jauni Šostakai yra įsitikinę šauliai!

— — —

Jūsų korespondentas turėjo progą pasikalbėti su gerbiamu sukaktuvininku. Jis valdė Lietuvoj stambų ūkį iš 166 ha. žemės, be to 80 ha buvo jo žinioje, kur buvo įrengtas kultūrinis ūkis. Ten buvo auginami vaisiniai medžiai. Vaisiniai medžiai buvo parduodami tūkstančiais: Mažeikių, Tauragės, Kretingos ir Ukmergės apskritims. Sukaktuvininkas J. Šostakas bendradarbiavo su Dotnuvos akademija ir iš ten gaudavo viską, kas buvo reikalinga medelynui ir javų ūkiui. Jo ūkyje buvo auginami sėkliniai kviečiai, rugiai, miežiai, avižos ir cukriniai runkeliai.

Šostakų ūkyje buvo įvesta ordinarininkų darbo ir atlyginimo sistema. Atlyginimai buvo augščiausi visoje apskrityje. Be to, jo ūkio darbininkai buvo aprūpinti gražiausiais namais ir butais.

Kai Lietuvą okupavo raudonoji armija, į Šostako dvarą nuskubėjo rusų politrukai ir net Tasso korespondentas, kad apkaltintų darbininkų skriaudimu. O po to, jau aišku — kalėjimas! Buvo klausinėjami darbininkai, o jų buvo net 11 šeimų. Visi darbininkai tam Tasso koresp. pareiškė, kad Šostakai visą laiką buvo kaip tikri tėvai. O tie rusai stebėjosi, kad darbininkai taip turtingai ir tokiuose gražiuose namuose gyveno. Darbininkų vaikai lankė gimnaziją. Tasso koresp. parašė rusiškame laikrašty apie apskr. policijos vadą gana teigiamą korespondenciją. Dėl to pradžioje jis nebuvo suimtas, bet kiek vėliau vis tiek pateko į Ukmergės kalėjimą. Mušimai ir tardymai, nors jokios kaltės nesurado. Tuo tarpu jo darbininkai visą laiką stengėsi Šostaką išvaduoti iš kalėjimo. Kalėjime jis išbuvo iki 1941 m. birželio mėnesio.

Kai tik pavyko pabėgti iš kalėjimo, Kėdainiuose atkūrė savivaldybės ir policijos apskrities valdybos įstaigas. Lietuvą okupavus vokiečiams, įsisteigus valdžia, perėjo tarnauti į Žemės Ūkio ministeriją. Su vokiečiais, tačiau, buvo sunku dirbti. Vieni kitais nepastikėjo. Jonas Šostakas ir tais sunkiais laikais vadovavo 13 dvarų grupei, buvo tos grupės administratorius. Tai buvo tie dvarai, kuriuos buvo rusai - bolševikai nusavinę. "O 1944 m., kai antrą kartą artėjo raudonieji barbarai, patraukėme su tūkstančiais kitų lietuvių, į Vakarus, nes buvome jau pažinę bolševikinę tvarką".

Solenizantas pasakojo: "1920 m. lapkričio 19 d. lenkai veržėsi ties Musnikais bet buvo mūsų kariuomenės atmušti. Jie buvo ir iš Širvintų išmušti. Bet lenkų raitelių būrys prasiveržė pro lietuvių frontą. Tačiau, mūsuose panikos nebuvo. Atrodė, kad visi lietuviai buvo didvyriai. Mūsų kariuomenei pavyko likviduoti pro frontą prasiveržusius lenkų raitelius. O lapkričio mėn. 21 d. visai sudorojo lenkus ir užėmė Giedraičius ir veržėsi Vilniaus linkui. Bet tuoj šoko lenkams į pagalbą Tautų S-gos kontrolės komisijos pirm. plk. Šardinji. Puolimas turėjo būti sustabdytas. Kada lietuviai prie Širvintų rajono sumušė lenkus, ten buvo paimtos 4 lenkų patrankos (ir jų vardai buvo: Jania, Zosia ir pan.) Tuo metu jau buvau policijos vadu. Pas mane į įstaigą užėjo gen. Žukauskas. Jis man pranešė, kad "laimėjome". Tačiau, kartu pasiskundė, kad nėra pakankamai gurguolės priemonių. Esą, reikia išvežti tas 4 patrankas, daug sviedinių ir šovinių dėžių ir kito karinio turto. Aš jam pasižadėjau tas patrankas naktį atgabenti į Ukmergę. Taip ir buvo padaryta. Sukviečiau ūkininkų pastotes. Į smulkmenas nesigilinant, sekančią dieną, ryte, visos 4 patrankos stovėjo Ukmergėje, Kauno g. pačioje aikštelėje, prie štabo. Tuo įvykiu didžiai džiaugėsi lietuviai. Iš viso buvo paimta daug karo grobio. Tuomet buvo paimta gal apie 1000 lenkų belaisvių".

Tuo ir baigėsi mūsų pokalbis.

V. Mingėla

PAVYKĘ ŠAULIŲ VAKARAS

Vytauto Didžiojo kuopos šauliai, spalio 17 d., Balio Pakšto svetainėje, Čikagoje, buvo surengę rudens vakarą. Salė buvo pilna svečių ir šaulių.

Meninėje dalyje šaulė sol. Teodora Serapinienė padainavo 3 dainas. Kupletus dainavo Salomėja Petrauskienė ir Albertas Kvečias, akomponavo muz. Spačkauskas. Vytauto Didž. šaulių kuopos meno vadovas Juozas Petrauskas palinksmino anekdotais.

Programos atlikėjai buvo palydėti plojimais.

Salėje stalai buvo gražiai papuošti ir apkrauti įvairiais užkandžiais ir skanumynais. Vėliau buvo patiekta krašta vakarienė. Vakarienė ir užkandžiai buvo labai skaniai pagaminti. Šis nuopelnas priklauso vakaro šeimininkei Stasei Cecevičienei ir pagelbininkėms sesėms šaulėms. Kuopai vadovauja Š. S. garbės narys Vladas Išganaitis.

Šokiams grojo Balio Pakšto kapela.

Vakaro dalyviai turėjo progos skaniai pavalgyti, pašokti ir padainuoti.

Džiugu ir malonu, kad šauliai gražiai tarpusavyje bendrauja, o tokiais rengiamais pobūviais, vis daugiau ir daugiau, įsigyja naujų draugų.

Algirdas Budreckas

ŠAULIAI JAUTRŪS LIETUVIŠKIEMS REIKALAMS

Vytauto Didžiojo šaulių kuopos valdyba posėdžiavo Čikagoje. Be organizacinių reikalų buvo prisiminta AL Bendruomenės Čikagos apygardos paskelbtas nutarimas, kad lapkritis yra spaudos ir knygos mėnuo. Valdyba, norėdama šį kultūrinį ir lietuvybei taip svarbų reikalą atžymėti, nutarė paremti lietuvišką spaudą, o taip pat ir lietuviškus reikalus.

Nutarė duoti auką: Brazinskų fondui 25 dol., Lituanistinei mokyklai 50 dol., Jaunimo Centrui 75 dol., "Naujienoms" mašinų fondui 50 dol., "Draugui" — 15 dol., "Sandarai" 25 dol., "Laisvai Lietuvai" 25 dol., "Tremties Trimitui" 15 dol., "Lituanus" žurnalui 5 dol., "Margučio ir "S. Barcus" radijo valandoms po 25 dol., "Lietuviai Televizijoje" 10 dol., šauliui Jonui Kukeckui išrašyti "Sandarą" 6 dol. ir karo invalidui Broniui Mileriui, Vokietijoje 25 dol.

Vytauto Didžiojo šaulių kuopos nutarimai tebūna pavyzdžiu ir kitoms šaulių kuopoms.

Vytauto Didžiojo šaulių kuopai vadovauja Šaulių Sąjungos garbės narys Vladas Išganaitis. Sveikiname ir džiaugiamės, kad šauliai yra jautrūs ir dosnūs lietuviškiems reikalams.

Algirdas Budreckas

— — —

Didžiuosius auksinės spalvos šaulių ženklus, dėvimus prie uniformų, galima gauti užsisakant šiuo adresu: S. Radzvickas, 821 W. 34th St., Chicago, Ill. 60608. Telef. 376 - 9331. Kaina 2.50 dol.

— VLADAS IŠGANAITIS, Šaulių S-gos garbės narys, atšventė dvigubas sukaktuves — 70 metų amžiaus ir 50 metų šaulių darbuotės. Ta proga jubiliatas paskyrė aukas lietuvių kultūriniams reikalams: "Draugui", "Naujienoms", "Dirvai", "Sandarai", "Laisvai Lietuvai", "Tremties Trimitui", "S. Barcus" ir "Margučio" radijo valandoms ir "Lietuviai Televizijoje", visiems po 20 dol.

al bud

Redaguoja S. KAUNELIENĖ, 531 W. Grand Blvd., Detroit, Mich. 48216

Mielosios Sesės

Adventas — susimąstymo, susikaupimo, pasiruošimo Atpirkėjo gimimui laikas. Deja, šiais laikais adventas virto karštligiško skubėjimo triukšmingu laiku. Skubam į parduotuves pirkti dovanų, savo meilę artimiesiems stengiamės parodyti brangesnėmis, prašmatnesnėmis dovanomis. Beskubėdami nutilstam nuo tikrosios Kalėdų esmės, Kristaus vietą vis dažniau užima Kalėdų Senelis su dovanų maišu.

Laikas stabtelėti, susimąstyti, grįžti į gražiosios vaikystės ir jaunystės laikus nepriklausomoj Lietuvoj. Laikas pagyventi tikra Kalėdų nuotaika, pakelti savo sielas iš šios žemės dulkių, pamiršti savo kasdieninius rūpesčius, nukreipti savo sielą Dievop, paruošti Kristaus gimimui.

Ar dar prisimeni, sese, adventą Lietuvoj? Ankstyvas žiemos rytas. Šiltai apsirengę vaikai ir suaugę, pėsti ir važiuoti, skuba į bažnytėles, į rarotas. Girgžda sniegas po kojom, šaltis svilina veidą, speigas gnaibo nosį. Bažnytėlėj visi siunčia karštas maldas Viešpačiui, ruošiasi Jo sūnaus gimimui.

Ar prisimeni, sese, kūčias, kai po visos dienos pasiruošimo, ant kvepiančiu šienu apdengto stalo, gražiausia linine staltiese užtiesto, išsirikiuodavo bent dvylika kūčių patiekalų. Kai visi šeimos nariai, iš visur atskubėję į gimtuosius namus, po karštos maldos dalindavosi plotkele, linkėdami vieni kitiems sveikatos ir Dievo palaimos. Kai pavalgę, traukdavo iš po staltiesės šieną, žiūrėdavo, kuris ilgiau gyvens.

Pagaliau, taip lauktas šventas Kalėdų rytas. Ar teko, sese, rogėmis per mišką važiuoti į Bernelių mišias? Lengvai skrieja rogės, prunkščia arkliai, skamba skambalėliai. Abipus kelio augštos eglės, sniego skaromis apsisiautusios, lyg puotai pasipuošusios išdidžios ponios. Lieknos pušys, speigo ir ledo žvakutėmis pasipuošusios. Ankstyvo ryto šviesoj žiba sniegas. Pirmieji saulės spinduliai rausvai nudažo mišką. Siela prisipildo tyru džiaugsmu, dėkingumu Kūrėjui už tą nepaprastą grožį. Jauti, kad nebuvo ir nebus pasauly tokio menininko, kuris galėtų tą grožį atvaizduoti, nei rašytojo, kuris sugebėtų žodžiais apibūdinti.

Niekas negrąžins vaikystės, prabėgusios jaunystės, nei tų palaimintų Kalėdų laisvoj tėvynėj. Bet advento metu stabtelėti, susikaupti, pasiruošti galime ir privalome. Tik nuo mūsų pareina kokia nuotaika viešpataus namuose švenčių metu. Tik mes galime atidaryti savo širdis ir namus vienišiems, seniems ir benamiams. Tik mes galime jiems leisti pajusti šeimos šilimą, galime leisti pagyventi tyra kalėdine nuotaika.

Būtų gražu, jei atskiros šaulių kuopos galėtų suruošti bendras kūčias, susėsti prie bendro kūčių stalo. Jei tai neįmanoma, atverkime savo širdis, atidarykime savo namų duris, nes kitam suteiktas džiaugsmas, atneš didžiausio džiaugsmo mums pačioms.

Sveikų ir palaimintų Kalėdų, mielosios sesės.

ŠAULĖ TREMTYJE sveikina gyvuosius savanorius kūrėjus, karius ir brolius šaulius, dalyvavusius Nepriklausomybės ar Klaipėdos atvadavimo kovose.

Su pagarba prisimename žuvusiuosius tų kovų dalyvius, Sibiro kankinę Močiutę Emiliją Pūtvienę, brolius partizanus ir Sibiro kankinius.

Garbė Jums, Didvyriai, per amžius tebūnie!

Sese, šaule, ar skaitai ir ar rašai į

Šaulę Tremtyje?

Mielosios sesės,
ŠAULĖS TREMTYJE
skaitytojos,

Sesės Kunigundos Kodatienės prašoma sutikau imtis atsakingo ir dar neįprasto darbo — redaguotį *Šaulę Tremtyje.*

Imuosi to darbo su baime ir dvejone: ar sugebėsiu padaryti skyrelį aktualų ir įdomų? Ar patiks jis visoms sesėms? Kuo aš jį užpildysiu?

Bet pradedu darbą ir su viltimi, nes tikiu, kad nedirbsiu viena, kad ateis talkon visos sesės. Tik bendru darbu, tik jei kiekviena įsijungsime, pasieksime užsibrėžto tikslo — idejiniai savos, įdomios ir aktualios *Šaulės Tremtyje.*

Pirmoji į talką atėjo labai miela sesė, į šaulių eiles senai, dar tik sąjungai kuriantis, įsijungusi, rašytoja Janina Narūnė-Pakštienė. Ją pažinau seniau iš jos knygų vaikams ir jaunimui. Ypač miela ji man buvo kaip "Gintarėlės" autorė. Šią vasarą pažinau ją asmeniškai. Pajutau jos nuoširdumą, jos gražią lietuvišką sielą. Jos drąsinantieji žodžiai sustiprino mano ryžtą kviesti talkon visas seses: vyresniąsias, jaunesniąsias ir pačias jauniausias. Tai mūsų visų skyrelis, tad iš visų laukiu patarimų, pageidavimų ir medžiagos: atsiminimų, aktualijų, žinių apie atskirų kuopų veiklą, bei grožinės kūrybos.

Neraštingų šaulių eilėse nėra. Kiekviena valdome plunksną: vienos gal laisviau savo mintis reiškia, kitoms pradžioje gal ir sunkiau bus išlieti savo mintis popieriuje. Mano pareiga išlyginti nesklandumus. Stengsiuos tai atlikti neiškreipdama minčių, negadindama rašančiųjų stiliaus. Dirbdamos, tikiu, atrasime naujų talentų, sukursime retų deimančiukų. Jei visos įsijungsime, skyrelis bus visoms artimas, įdomus ir aktualus.

Už bet kokią paramą tariu iš anksto šaulišką ačiū.

Medžiagą prašau man siųsti prieš kiekvieno mėnesio 20 dieną, kad galėčiau laiku išsiųsti *Kario* redaktoriui.

Jūsų

ŠT redaktorė

Šaulė Stasė Mameniškytė-Hotrienė ir Stefa Kaunelienė Lietuvių skyriuje Tautybių Mugėje, Tarptautiniame Institute, Detroite. K. Sragausko nuotr.

JANINOS NARŪNĖS-PAKŠTIENĖS
75 m. amžiaus ir spaudos darbo sukaktis paminint

Š.m. gegužės mėn. sukako 75 metai sesei Janinai Narūnei-Pakštienei.

1969 m. man rašytame laiške ji iškėlė šias mintis: "Labai malonus buvo Jūsų laiškas, nes davė progos geriau Jus pažinti ir vis daugiau idealizmu susižavėti. Tikrai nudžiugau, kai sužinojau, kad esate šaulys čia ir Lietuvoje buvote. Turiu šia proga pasakyti, jog Kaune, kai a.a. Vladas Pūtvys - Putvinskis organizavo šaulius, mudvi su Kaze Kudirkaite-Norkaitiene, kuri gyvena V. Vokietijoje, buvime vienos pirmųjų šaulių. Dargi turėjome naktimis Kaune, šaulių buveinėje-štabe, budėti ir priiminėti iš fronto, kur mūsų broliai šauliai kovėsi su lenkais ir kitais priešais, gaunamas žinias. Taigi, broli Mingėla, turime dvasinės giminystės ryšius ir tai mane džiugina. Norėjau Detroito Stasio Butkaus kp. paaukoti didelę, savo darytą lėlę-lietuvaitę. Ji gana graži, blondinukė, bus geras fantas loterijai."

Sukaktuvininkė minimą lėlę Stasio Butkaus kuopai dovanojo ir aš ją iš Miami, Floridos, parvežiau.

Tokiu būdu užsimezgė pažintis su šaule, rašytoja ir žurnaliste Janina Pakštiene.

Janina Narūnė g. 1895 m. gegužės 17 d. Panevėžyje. 1911 metais baigė Panevėžio gimnaziją. 1911-13 m. buvo pirmoji lietuvių k. mokytoja Panevėžio Saulės mokykloj. 1913-17 m. studijavo Petrapilyje Stebuto augšt. mokykloje agronomijos mokslus. 1917 m. Tverėje, Rusijoje, veikė Lietuvių Tremtinių k-teto švietimo sekcijoje — ruošė lietuviškus vaidinimus. Nuo 1918 m. dirbo Žemės Ūkio ministerijoje Vilniuje, o vėliau Kaune — ėjo spaudos ir švietimo skyr. referentės pareigas. Buvo "Mūsų Žemė" redaktorė. Redagavo Moterų skyrių "Lietuvos Žiniose", "Ūkininko Patarėjuje", "Ryte"; buvo moterų radijo pusvalandžio organizatorė ir redaktorė. Nuolatos rašė į "Motina ir Vaikas", "Moterų Pasaulis" ir į kitus laikraščius.

Ji savo laiške toliau rašo: "Dar nepriklausomoje Lietuvoje bendradarbiavau dienraštyje "Lietuva", kur organizavau ir redagavau "Moterų Skyrių". Šis laikraštis ėjo Kaune nuo 1919 m. sausio iki 1928 m. sausio 11.

Ir išeivijoje plunksna darbininkė tebelydi mane. Šiuo metu, be Stasio Butkaus šaulių kuopos Detroite ir Lietuvių Žurnalistų S-gos Detroite esančio centrinio skyriaus, priklausau Pietų Amerikos moterų rašytojų d-jai "Tertulia". Miami, Fla., lankau Amerikos moterų rašytojų s-gos susirinkimus."

Sukaktuvininkė gyvai reiškėsi ir nepriklausomos Lietuvos visuomeniniam gyvenime — įvairiose organizacijose ėjo sekretorės arba pirmininkės pareigas.

Miami, Floridoje, Lietuvių klube per parengimus ji nuolatos platina lietuviškas knygas.

Deimantinio amžiaus jubilėjaus sulaukusią mieląją Kolegę Centro Valdyba sveikina ne tik 75-rių metų amžiaus proga, bet ir didelį literatūrinį kraitį lietuvių tautai sukrovusią. Tas kraitis — gausybė straipsnių ir grožinės kūrybos periodinėje spaudoje ir 16 knygų, eiliuotų pasakų vaikams ir jaunimui. Jų žinomesnės yra: Gintarėlė — legenda apie gintarą; Ambarita — ispanų k.; Amberella — anglų k.; Bernsteinchen — vokiečių kalba; Jaunieji Daigeliai — eilėraščiai vaikams; Gntaro Takais — Lietuvos poezijos vaizduose; Sutemos — dienoraštiniai posmai rašyti atsisveikinant savo vyrą a.a. prof. K. Pakštą; Snaigių Karalatiė; Birutės Rytas — eilėraščiai; Miško Viešnia — eiliuota kalėdinė pasaka; Stebuklingoji Dūdelė (spausdinama); Pelkyno Uogautoja; Vaikystė. Daugumą šių knygų iliustravo Klevelande gyvenanti dailininkė Vlada Stančikaitė.

Gyvuok, Sese, ir tegu Tavo aukso plunksna vis dar kuria periodinei ir neperiodinei spaudai publicistikos ir grožinės kūrybos perlus. Linkime neprarasti energijos, sveikatos ir kūrybinės dvasios!

Ilgiausių Metų!

Vladas Mingėla

APIE PIRMĄSIAS ŠAULES

Birutė Grigaitytė - Navickienė. Tai buvo tais pasakiškais laikais mūsų laisvoje nepriklausomoje Lietuvoje, kai pradėjo organizuotis lietuvės šaulės a.a. Emilijos Pūtvienės motiniškai globojamos ir vedamos.

Viena tų pirmųjų šaulių buvo jaunutė Birutė Grigaitytė. Pilna energijos, ryžto ir šviesaus idealizmo, ji užsirašė į sesių-šaulių eiles ir ragino kitas mergaites stoti į steigiamąjį moterų skyrių Kaune.

Laikas greitai bėgo. Praūžusios karo audros nubloškė Birutę Grigaitytę - Novickienę, drauge su josios šeima, į JAV. Šiandieną, nors ir sulaukusi 70 metų amžiaus, kad ir gyvendama išeivijoje ir prirakinta prie kėdės, ji tačiau, nenuleidžia beviltiškai rankų, bet eina su gyvenimu, aktyviai dalyvauja visuomeninėje veikloje.

Gyvendama New Yorke, talkininkaujant J. Banaitienei ir M. Noreikienei, ji neperseniai parašė ir suredagavo anglų kalba knygą "The Lithuanian Women". Knygą išleido Lietuvių Moterų Klubų Federacija. Klubo pirmininkė Vincė Jonuškaitė-Zaunienė-Leskaitienė parašė tai knygai įžangą.

Toji knyga yra svarbus įnašas ne tik į mūsų kultūros darbų skrynią išeivijoje, bet taip pat seniai pageidaujamas informacijos šaltinis svetimtaučių visuomenei apie lietuvių moterų veiklą, pradedant proistoriniais laikais, baigiant šių dienų veikla išeivijoje.

Knyga dailiai išleista ir yra puiki dovana angliškai skaitantiems. Kaina 6 dol. Gaunama pas knygų platintojus.

J. Narūnė

APIE NAUJĄSIAS ŠAULES

Stasė Mameniškytė-Hotrienė. 1970 m. rugsėjo mėnesį į Detroito Stasio Butkaus šaulių kuopą įstojo senųjų ateivių — a.a. Stanislavos Smilgevičiūtės ir Antano Mameniškio — energingoji dukra Stasė Hotrienė.

Stasė gimė Filadelfijoje. Ten baigė su pagyrimu (cum laude) William Penn gimnaziją. Lankė Temple universitetą. Šv. Juozapo ligoninėj įsigijo medicinos technikės diplomą ir dirbo įvairiose ligoninėse. 1945 metais ji ištekėjo. 1954 m. atsikėlė į Detroitą. Čia tuoj įsijungė į įvairias profesines organizacijas. Svarbiausia, įsijungė į visą eilę lietuviškų organizacijų: Vyčių 79 kuopą, Moterų s-gos 54 kuopą, Detroito Lietuvių Kultūros Klubą, Lietuvių Bendruomenę. Ne tik pati įsijungė, bet visur vedėsi ir savo mažą vienintėlę dukrelę Valentiną. Įrašė dukrą į Detroito "Gabijos" skaučių tuntą. Kad Valentina labai gražiai kalba lietuviškai, didžiuojasi esanti lietuvaitė, yra aktyvi skautė - vadovė, priklauso Vyčiams ir kitoms lietuviškoms organizacijoms, tai naujosios sesės Stasės nuopelnas.

Stasė, laisvai vartodama anglų ir lietuvių kalbas, dažnai amerikiečiams pasakija apie Lietuvis tragediją, organizuoja tautodailės parodas, bei platina anglų kalba knygas apie Lietuvą. Užklausta, kodėl nori būti šaulė, atsakė: "jei būčiau gyvenusi Lietuvoje būčiau buvusi šaulė nuo pat jaunystės. Mėgstu šaudymo sportą. Man patinka šaulių veikla ir jų siekiai. Seniai žavėjausi Stasio Butkaus kuopos gražia veikla, todėl ir stojau į ją."

Sveikiname naująją sesę!

STASIO BUTKAUS KUOPOS ŠAUDYTOJOS LAIMĖJO TAURĘ

Norėdama išreikšti savo dėkingumą Stasio Butkaus ir Vytauto Didžiojo kuopų šaulėms už siuntimą siuntinių į Suvalkų trikampį, pati vos prieš porą mėnesių į JAV iš Suvalkų trikampio atvykusi, Detroito Švyturio kp. jūros šaulė Marija Sidaraitė-Kinčienė paskyrė moterims šaulėms, šaudybos sporto mėgėjoms, pereinamąją taurę.

Tą taurę, 1970 m. rugsėjo 5-6 dienomis, Dainavoje laimėjo Stasio Butkaus kp. moterų ekipa, kurią sudarė: Diana Šostakienė, Birutė Leonavičienė, Teresė Ivanauskienė ir Teresė Kavaliauskienė. II vietoje liko Vlado Pūtvio kp. moterų ekipa: Regina Daugelienė, Jūratė Baranauskaitė ir Marija Jokubaitienė. III vietoje — Švyturio jūros šaulių kp. moterų ekipa: G. Rimkūnienė, E. Lungienė ir M. Kinčienė.

~~~

Detroito Tarptautiniame Institute, rugsėjo 24-27 dienomis, įvykusioje Tautybių mugėje Lietuvių skyrių suorganizavo ir jam vadovavo šaulė Stasė Hotrienė.

~~~

Trijų kartų lietuvių rašytojų popietėje, suruoštoj Detroito Lietuvių Kultūros klubo, spalio 4 d., Tarptautiniam institute, keletą savo senesnių ir naujesnių eilėraščių jausmingai paskaitė poetė šaulė Marija Čarneckytė-Simsienė.

VYTAUTO DIDŽIOJO KUOPOS MOTERŲ DARBAI IR PLANAI

Sesė Cecevičienė rašo:

"Tur būt žinot, kad mūsų suruoštam brolio Išganaičio pagerbime dalyvavo keletas svečių iš Detroito. Pagerbimas praėjo gražiai ir įspūdingai. Buvo įdėta daug darbo ir širdies. Su savo moterimis daug ką galime padaryti, žinoma, reikia tik pavargti.

Spalio 17 dieną turėjome rudens balių. Pavyko puikiai. Praėjo gražiai. Dalyvavo ir svečias iš Detroito — brolis Augaitis. Balius užsitęsė iki 3 val. ryto.

Dabar ruošiamės Vėlinių dienai. Turime net 14 mirusių. Kapų puošimo dieną jų kapus puošiame tautinėmis vėliavėlėmis. Vėlinių dieną norime, pagal lietuvių papročius, ant jų kapų uždegti žvakutes. Nors žvakučių sunku gauti, bet tikimės kur nors rasti.

Lapkričio 29 turėsime kuopos susirinkimą, o po susirinkimo bus šaulių moterų paruošta kavutė. Ruošiamės gruodžio 12 dalyvauti Detroite šaulių s-gos pirmininko pagerbime. Pradėjom ruoštis ir Naujųjų Metų sutikimo baliui. Kuopoje veikimas gyvas ir sklandus."

SVEIKINIMAI IR LINKĖJIMAI NAUJAJAI REDAKTOREI

Šia proga sveikinu brangią sesę Stefą Kaunelienę, priėmusią naujas **Šaulė Tremtyje** redaktorės sunkias pareigas! Sunkias dėl to, kad turite, lyg dideliame darže tik mažą eželę, kur meistriškai tenka "susodinti" ir tai, kas jau, atrodo, nebetilps ... Tad, plėskite, kiek galėdami, savo daržėlį, kad jis sužydėtų margiausiais žiedais!

Prašau priimti mano nuoširdžius linkėjimus kūrybinės nuotaikos, geros sveikatos išlaikyti **Karį** ilgus, ilgus metus!

Jūsų
Janina Narūnė

•

Jau laukiu **Kario**. Manau sekanti Šaulė Tremtyje bus jau Jūsų suredaguota. Linkiu Jums daug, daug sveikatos, nes Jūsų darbas nėra lengvas, ypatingai negaunant žinių iš moterų šaulių veiklos.

Viso geriausio Jums, miela sese,
sesė S. Cecevičienė

Š. T. skyrius lapkričio KARYJE buvo redaguotas **K. Kodatienės**, bet ne S. Kaunelienės, kurios vardas ir adresas po skyriaus antgalve pateko per ankstyvai. **Red.**

Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų-Savanorių S-gos Centro Valdybos švenčių sveikinimas

MIELI LAISVĖS KOVŲ BROLIAI

Laiko tekmėje artėjame į Naujuosius 1971-sius Metus, praeičiai palikdami senuosius 1970-sius. Su širdgėla tenka konstatuoti, kad ir pastarieji metai mums nebuvo palankūs ir mūsų retos gretos tapo dar labiau praretintos. Apgailestaudami prisimename tuos Lietuvos laisvės kovų draugus, kuriuos praėjusiais metais Praamžius išrovė iš gyvųjų tarpo. Tai amžinos atminties kūrėjai-savanoriai, mūsų sąjungos nariai: Vaclovas Alksninis, Petras Asauskas, Simas Narušis, Juozas Sabaliauskas, Juozas Šarūnas ir Sergėjus Reutas. Jų atliktieji garbingi žygiai gyvųjų draugų tarpe ilgą laiką bus su pagarba minimi, o jų šeimoms ir artimiesiems šiuo reiškiame gilią ir nuoširdžią užuojautą.

Kalėdų Švenčių ir Naujųjų Metų proga Centro Valdyba siunčia visiems sąjungos nariams ir jų šeimoms nuoširdų ir šventišką pasveikinimą ir geriausius linkėjimus asmeniškos laimės, stiprios sveikatos ir ilgą amžių, sveikiems sulaukti tekančios aušros prisikėlimui iš sunkios rusų okupacinės priespaudos, laisvam ir nepriklausomam gyvenimui mūsų Tėvynei Lietuvai.

Centro Valdyba

ANTANUI ZDANAVIČIUI okupuotoje Lietuvoje mirus, jo broliui šauliui Petrui Zdanavičiui ir šaulei brolienei Malvinai reiškiame brolišką užuojautą.

Vytauto Didžiojo Šaulių Kuopa

EMILIJAI PARAŽINKIENEI okupuotoje Latvijoje mirus, jos sesutei šaulei Stasei Baltakevičienei reiškiame brolišką užuojautą.

Vytauto Didžiojo Šaulių Kuopa

INŽ. JUOZUI SIDZIKAUSKUI Kalifornijoje mirus, jo sesutei šaulei Antaninai Markuzienei ir visiems giminėms reiškiame brolišką užuojautą.

Vytauto Didžiojo Šaulių Kuopa

— Detroite, spalio 2 d. atsiskyrė su šiuo pasauliu **psk. Stepas Dryža** iš Joniškio, buvęs šaulys ir Savisaugos batalionų karys. Lemonte, Ill., rugp. 3 d. mirė sav. - kūrėjas, Vyties Kryžiaus kavalierius, **psk. Petras Asauskas.** Rugsėjo 14 d. Las Vegas, Nevadoje, mirė aviacijos **plk. Albertas Aleksa,** 23 metus ištarnavęs kariuomenės direktorium Kansas City. Long Beach, Cal., rugsėjo 23 d. mirė karo veteranas **Stasys Tiknis,** buvo palaidotas Los Angeles. Rugsėjo mėn. 2 d. Exeter, Pa., mirė **Stasys Sibulskis,** I Pasaulinio karo veteranas, dalyvavęs Prancūzijoje kautynėse, gavęs seržanto laipsnį.

— **Plk. K. Škirpos** ir a. a. **St. Butkaus,** dviejų mūsų pirmųjų kūrėjų - savanorių atvaizdai, įrėminti ir iškabinti St. Balzeko lietuvių kultūros muzėjuje, kur lapkričio 15 d. ta proga įvyko iškilmės. Sav., - kūrėjas **K. Petrauskas,** tuo reikalu rašė spaudoje ir kalbėjo per radiją.

— **Plk. P. Genys ir plk. Pov. Žilys,** kurie prieš metus atsiskyrė iš mūsų tarpo, buvo artimųjų ir draugų prisiminti Čikagoje pamaldose. Lietuvių šv. Kazimiero kapinėse jiems buvo pašventinti labai gražūs paminklai.

— **Algis Butkus,** iš New Yorko, jau keli mėnesiai kaip atlieka karinę tarnybą P. Vietname. Prieš išvykdamas buvo aktyvus skautas, tautinių šokių šokėjas.

— **Dr. Saulius Vaičaitis** karinės prievolės išvyko į P. Korėją. Jis turi kapitono laipsnį. Jo brolis **Gintas** grįžta iš V. Vokietijos, atlikęs ten karinę tarnybą.

— **Jonas Miliauskas** sveikas grįžo iš karinės tarnybos, vienus metus išbuvęs P. Vietname. Jo tėveliai džiaugėsi jo sulaukę. Jis dirbs ir tęs mokslą Illinois Universitete.

— **Hartfordo** ramovėnai F. Sabonio Amerikiečių Lietuvių Veteranų postas dalyvavo spalio mėn. demonstracijoje New Yorke, kur nuvežė 50 JAV vėliavų.

— **Robertas Balzekas** jau antri metai lanko St. John karinę akademiją, kurioj buvo išrinktas sekretoriumi. Akademija yra Delafield, Wisc.

— **Algirdas Urbonavičius,** kilęs iš Montrealio, dabar tarnauja JAV kariuomenėje V. Vokietijoj. Jis yra pakeltas į seržantus.

— **Mjr. Kazys Stulga** praleido du metus P. Vietname, kur už narsumą gavo "Purple Heart" medalį. Grįžęs į JAV, bus Žaliųjų Berečių dalinių aviacijoje instruktoriumi, Ft. Bragg, N. Carolina.

— **Darius Karalis,** čikagietis, įstojo į Anapolio Laivyno Akademiją. Ten buvo sutiktas jūrų admirolo Renken, kaip geras plaukymo žinovas, buvęs komandos kapitonu ir futbolistu.

— **Gediminas Rygertas,** kilęs iš Čikagos, spalių 25 d. grįžo sveikas iš P. Vietnamo. Ten išbuvo 13 mėnesių kariuomenės žvalgybos specialiame daliny. Už drąsą ir sumanumą gavo "Bronze Star" medalį ir kitus 3 atžymėjimus. Toliau pasiryžęs tęsti mokslą Illinois universitete.

— **Pilotas J. Linas,** čikagietis, įstojo į Chanute, Ill. aviacijos bazę, kur studijuos lėktuvę aptarnavimo specialybę. Jis jau buvo Lackland AFB, Texaso valstybėj, kur įgijo visas skraidymo žinias.

— **Juozas Gavenonis,** kilęs iš Plymouth, Pa., Amerikos legiono vadas, II Pasaulinio karo veteranas, paskirtas Pensilvanijos švietimo departamento privačių mokyklų ir veteranų švietimo biuro direktoriumi.

— **Mjr. Algis Tallat-Kelpša,** kariuomenės žurnale "Army", parašė stiprų straipsnį prieš karių niekinimą: "Negalima toleruoti kariuomenei skirtų patyčių per kino filmas, televiziją ir spaudą. Nėra jokio pagrindo teisintis kodėl mažumos nepakanta turi būti nukreipta į karišką visuomenę.... Kariai vaizduojami idijotai ir niekadėjai!".

— **Ona Bernotaitytė,** kilusi iš Wilkes Barre, buvo pakviesta į Norfolk laivyno bazę, kur dalyvavo admirolo Dempsey išleistuvėse. Ji II pasaulinio karo metu kartu su admirolu buvo Corregidor saloj, ir kartu išsigelbėjo iš japonų rankų. Adm. Dempsey išgelbėjo 27 karius ir ją, buvusią slaugę.

— **Amerikos Legionieriai** paskelbė šūkį "Back to God". Lietuviai kariai veteranai kviečiami tą šūkį platinti.

— — —

Philadelphia, 1970.XI.12

KARIO štabui

Nuoširdžiai dėkoju už malonų pakvietimą dalytauti "Kario" bendradarbių suvažiavime, kuris įvyks š. m. lapkričio 14 d. p. L. Bilerio bute. Labai apgailestauju, kad tame reikšmingame suvažiavime negalėsiu dalyvauti, tačiau savo nuostaba ir širdingu pritarimu didžiuliam "Kario" atliekamam darbui bent mintimis būsiu Jūsų tarpe. Džiaugiuos puikiu "Kario" redagavimu, jo užimta patriotine linija ir ypatingu domėjimusi Lietuvos praeitimi. Žurnalas, galima sakyti, yra virtęs istoriniu žurnalu. Tegu praeitis stiprina mūsų lūkesčius ateities žygiams. Kiek laikas leis, bandysiu neiškristi iš "Kario" bendradarbių būrio. "Kariui" ir visam jo štabui linkiu tokiu pačiu ryžtu tęsti nepaprastai reikšmingą darbą! "Kariui" išlaikyti siunčiu kuklią auką.

Sėkmės suvažiavimui!

Jūsų

J. Puzinas

LAISVĖS KOVOTOJAI

Pastarųjų savaičių įvykiai sukrėtė ir sujaudino lietuvius tremtyje.

Iš raudonosios vergijos, privertę sovietų lėktuvą nusileisti Turkijoje, į laisvę išėjo tėvas ir sūnus Brazinskai. Neprivalu vergui, buvusiam kaliniui, mandagiai ir gražumu prašytis laisvės, nes jis — beviltis. Taigi, per ugnį ir kraują — tačiau, į laisvę!

Simui Kudirkai likimas lėmė, greičiausiai, kankinio mirtį. Virš 40 apsauginių, avino vadovaujami, išsirikiavo Amerikos pakrančių apsaugos laive VIGILANT, tam kad pasižiūrėtų kaip svetimos šalies plėšikai — rusai komunistai — įsiveržia į Amerikos teritoriją ir brutalia jėga surakina laisvės kovotoją, pasitikėjusį Laisvės šalies pažadais, ir jį vėl išsivelka pusgyvį į vergų karalystę.

Avinų vadovaujami ir liūtai virsta avimis. **r.**

— Su II Pasauliniu karu, pasibaigė kavalerijos amžius, plačiu mastu sekmingai pradėtas Džengis Chano, XIII šimtmetyje. Net turint, palyginti, modernų ginklavimą, I Pasaulinio karo metu, dėl didelio paslankumo, kavalerija dar buvo vartojama plačiu mastu. II Pasauliniame kare, rusai sekmingai persekiojo besitraukiančius vokiečių šarvuotus dalinius kavalerijos daliniais pietiniame fronte. Vystantis technologijai, variklis tobulėdamas perėmė arklio vaidmenį ginkluotų jėgų organizacijoje, tik jau daug platesnėje skalėje, ne vien sparniniuose apėjimuose bet ir vertikaliuose — iš oro į užnugarį.

Amerikos karinėse dalyse kavaleristo vardas yra dar pasilikęs, nors vietoje kardo prie šono, kavaleristas nešasi automatą ir juda ne sėdėdamas balne, bet šarvuotoje mašinoje ar helikopteryje; tiekimas vežamas ne bėriais, bet sunkvežimiais, sunkiais lėktuvais ir helikopteriais.

Kariniuose veiksmuose Vietname, 1. kavalerijos oro divizija yra atlikus virš 60 sekmingų "išsikėlimo" užnugaryje veiksmų. Divizijos kilnojimui vartojama virš 430 įvairaus tipo helikopterių, nešančių tankus, patrankas, tiekimo reikmenis ir kovotojus. Helikopteriai ginkluoti, netarpinei paramai, raketų laidytojais ir stambaus kalibro kulkosvaidžiais. Oro junginys išsilaipina apie 10 kvadratinių mylių plotyje.

Vietname vykstant ribotiems veiksmams, oro divizijos platesnis išvystymas nepadarytas — tai lyg pirmi bandymai tolimesniai šarvuotos oro divizijos statybai. Neribotam veikimui oro divizijos organizacija, vadovavimas ir taktiniai veiksmai turės būti skirtingi — daugiau išvystyti ir daug sudėtingesni dėl veiksmų apimties.

— J. R. Galvin, The Development of Airmobile Warfare knygoje apžvelgia helikopterių vartojimą Vietname. Jų pagalba buvo galima išvystyti taktinį judrumą, permetant ir išlaipinant pėstininkų dalinius su helikopterių ugnies parama, sudarius netikėtumą, sekmingai vykdyti veiksmus. Ši idėja, iki Vietnamo imtinai, buvo vystoma per paskutinius 30 metų. Pulkininkas J. R. Galvin propaguoja galimus stiprius oro smūgius iš oro priešo užnugarin artimose ateities kovose, sunkiais helikopteriais permetant šarvuotus dalinius. 1940 m. vokiečių oro išsikėlimas Norvegijoje iki 1968 m. Khe Shan veiksmų, davė ryškų pereinamą laikotarpį šio pobūdžio veiksmų standartizavimui. Apžvelgiami taktiniai "oro apėjimai" rusų brigados ties Viazma, amerikiečių parašiutininkų pulko veiksmai Naujoje Gvinėjoje, japonų — Filipinuose ir kt. Nepaminėtas prancūzų "oro apėjimas" Alžyrijoje.

— Amerikiečių sunkaus transporto **lėktuvas C-5** atliko eilę bandomų skridimų su krūviu į Europą. Perskraidinta M-60 tankas 55 to svorio, 175 mm motorizuota patranka 30 to ir motorizuotas vadovavimo vežimas 11 to svorio, su tarnybomis ir reikiamu aprūpinimu.

— Tiesioginei pėstininkų paramai, amerikiečiai numato įvesti artimų atstumų, **dvimotorį lėktuvą**, gerai šarvuotą nuo žemės ugnies. Jam reikia tik trumpų kilimo ir tūpimo takų, paslankus ore. Pritaikytas vežti skirtingus krovinius. Mišrus ginklavimas.

— Amerikiečiai apmoko lėktuvų pilotus valdyti helikopterius. Parengti vieną helikopterio pilotą trunka nuo 35 iki 70 valindų.

— Amerikiečių pėstininkų **šautuvui M-16** pritaikyta 30 šovinių apkaba.

— Belgai, susitarę su anglais, planuoja ginklaviman įvesti lengvo tipo šarvuotas mašinas: **Scorpion** — ginkluotas 76 mm patranka, važiavimo greitis 30 mylių per valandą, gali lipti į 60 laipsnių statumo šlaitą, veikimo spindulys 350 mylių; **Scimitar**, su 30 mm automatine patrankėle; **Spartan** — transporto šarvuotas vežimas; **Sultan** — vadovavimo; **Striker** — prieštankiniais ginklais aprūpintas šarvuotas vežimas; **Samson** — gelbėjimo ir tarnybos; **Samaritan** — sanitarinis šarvuotis.

Anglai numato tokių šarvuočių įsigyti virš 2,000, belgai — apie 700.

— Amerikiečių **bombonešiai B-52** ir būsimieji **B-1** turės bepilotinius lėktuvus-raketas, kurios paleistos, varomos nedidelio sprausminio variklio, valdomos bombonešio piloto, skris skirtingais greičiais ir augščiais, galės prasiskverbti pro priešo radaro tinklą ir priešlėktuvinę apsaugą į užnugarį su sprogmenimis link numatyto taikinio. Raketa-lėktuvas, turėdama didelį panašumą į lėktuvą, klaidins priešo radarą ir sekimą, tuo sudarys geresnes sąlygas pačiam bombonešiui praskristi gynybos ruožą. Kadangi raketa-lėktuvas turės užtaisą, priešo gynyba negalės jos ignoruoti, kad apsaugotų taikinius nuo bombardavimo.

— Australai bando **105 mm lengvą pabūklą**, kuris gali būti vežiojamas prikabinus prie sunkvežimių, nešiojamas helikopterių. Nekeičiant stovo padėties, vamzdis sukiojamas 180° horizontaliai. Vertikalus kampas — 70°. Sviediniai — prieš tankus, įtvirtinimus ir žemės taikinius. Pabūklas sveria apie 2 to. Greitošauda — šeši šūviai per minutę, tolinaša 15 km. Tarnyba — 6 kovotojai. Pabūklą pagamino anglai.

— Anglų žiniomis, rusų-čekų tyrinėtojų grupė, rytinėje Čekoslovakijos dalyje, Branisko kalnuose, apie 60 km į šiaurę nuo Kosice, surado Europoje turtingiausius uranijaus rūdos klodus.

Jau 1944 m. vokiečiai, žinodami Čekoslovakijoje esant uranijaus, darė ekspedicijas ir Jachymovo kalnuose, 45 km į šiaurę nuo Karlovy Vary, užtiko apsčiai uranijaus rūdos. 1945 m. rusai su čekais sudarė 20-ties metų sutartį, pagal kurią čekai turėjo parduoti valytą uranijaus rūdą. 1968 m. rugsėjo mėn. 7 d. A. Dubčekas pareikalavo atitraukti, po rudens manevrų paliktus čekų teritorijoj, rusų dalinius, grasindamas nutraukti uranijaus tiekimą. Rusai, turėdami duomenų apie didelius uranijaus rūdos išteklius rytinėje Čekoslovakijos dalyje ir bijodami, kad čekai gali nutraukti sutartą uranijaus rūdos tiekimą, to paties mėnesio 21 dieną, Čekoslovakiją okupavo.

— Amerikiečių karinėje spaudoje vis dažniau pasirodo susirūpinimo, kad krašto gynybos klausimus sprendžia ir **nulemia civiliai**, neturintieji augšto karinio išsimokslinimo. Negalima paneigti, kad krašto gynybos parengimas ir jos vykdymas, reika-

lingas specialistų su augštu kariniu mokslu ir dideliu patyrimu, lygiai kaip ir finansų, gamybos, prekybos, susisiekimo, sveikatos ir eilės kitų, tik su tokiu skirtumu, — karys veikia galutinėmis priemonėmis, neturėdamas laiko bandymams ir galimybių jieškojimams, nes — pralaimėjimas karo, kitoms sritims ir kraštui, reiškia laisvės netekimą. Pabrėžiama, kad nuolatinai ignoruojami kariniai specialistai, — paisoma radio, televizijos, spaudos komentatorių ir korespondentų pareiškimai dažniausiai tarnauja priešo naudai arba priešingi tikrovei. Nei viena kita profesija neįpareigojama taip sunkiai prieš kraštą kaip kariai, tačiau suvaržoma jų veikimo laisvė, kliudomas krašto gynybos pasirengimas, nesiskaitant su nustatytomis doktrinomis, kurios yra augšto mokslo, ilgų nuoseklių studijų ir patyrimo išdava.

Karinės priemonės, ypatingai šiame šimtmetyje, tampriai mezgasi su kultūrinėmis idejomis, tautinėmis aspiracijomis, ekomonminėmis ir socialinėmis santvarkomis, gudriai įpintoms diversijomis — šiose srityse (sociologijoje, psichologijoje, civilinėje santvarkoje, politikoje) — karys turi būti ekspertas. Iki šiol amerikiečių karinės jėgos tokių žmonių turėjo. Pabrėžtina, kad karinės žinios prasideda okenografijoje ir baigiasi erdvių srityje, neaplenkiant nei vienos tarpinės mokslo srities.

Iki šiol amerikiečių karinė jėga buvo pasaulio taikos stabilizatorium. Kad ji išsilaikytų tokioje lygmėje, technologijos pažanga, karių-specialistų-mokslininkų rankomis kuriama, turi būti tinkamai panaudota ir krašto gynybai, taip pat amerikiečių ir žmonijos labui. "Amerikiečiai negali rūpintis vien tik krašto ir žmonių gerbūviu, be reikiamos apsaugos, nes tuomet gerbūvis virstų vergija." (R. J. Barrett — The Military Image)

— Anglai, dviejų mylių tolinašos (kabeliu vairuojamom) prieštankinėm raketom **Swingfire** vežioti, pritaikė **Farret** šarvuotą vežimą, kuris naudojamas pėstininkų permetimui.

Trijų pėdų ilgio ir apie 7 colių diametro, kieto kuro varomų prieštankinių Swingfire raketų laidymo įrengimus turi Vikers vidutiniai tankai ir Centurionai, šarvuoti vežimai Saladin ir Saracen.

— Kiniečiai išbandė vidutinio tolnašumo balistines raketas, kurias jau pradėjo gaminti. Nuo 1964 iki 1969 m. pabaigos, kiniečiai susprogdino 10 branduolinės energijos bombų — šešias iš lėktuvų ir dvi bokštuose, vieną raketoje ir vieną po žeme.

— Amerikiečių jaunesnių vadų apmokyme (iki būrio vado imtinai), atskiru parengimu, įvesti veiksmai kritiškais kautynių atvejais. Mokslininkai yra surinkę virš 200 tipingų kritiškų atvejų iš II Pasaulinio karo, Korėjos ir Vietnamo karų, Kubos revoliucijos ir kitų mažų vienetų kautynių veiksmų. Priedui, apklausinėję ir užrašę juostoje virš 400 jaunesniųjų vadų, turėjusių įvairių nenumatytų kritiškų atvejų kautynėse Vietname. Visa ši medžiaga suskirstyta į 41 pagrindinius skyrius su 6,500 skirtingų atvejų. Skirtingi atvejai nagrinėjami puolime, ginantis, oro desantų operacijose, skirtingose kautynių formacijose; telefono, radio ir pasiuntinių ryšio sudaryme; kitų kautynių priemonių vartojime — sunkvežimių, tankų, patrankų, minosvaidžių, sunkiųjų kulkosvaidžių, priešlėktuvinių, prieštankinių, pabūklų — ginklų vartojimo, minų dėstymo, nesudėtingų sprogdinimų ir kit.

— Š.m. balandžio mėnesį, švedai išbandė iš **amerikiečių gautas Redeye** raketas. Veikė gerai. Iš 1970 m. biudžeto sumų švedai užsakė minėtų raketų papildymą.

— Italai yra penkta NATO valstybė kuri užsakė iš Vak. Vokietijos 800 **Leopard** tankų, 1971 metams.

— Albanijoje, š.m. viduryje, kiniečiai išlaipino 500 specialistų vykdyti raketų laidymo įrengimus. Rusų žiniomis, rengiamos bazės vidutinio tolnašumo raketoms, Adrijos jūros valdymui.

— Vakarų Vokietija numato aprūpinti kariuomenę **transporto helikopteriais** 6 to kėlimo galios, skridimo greičiu apie 200 mazgų.

— Pagal sutartį, suomiams leista turėti 60 lėktuvų naikintojų. Šiuo metu suomių aviacija turi 20 rusų MIG-21. Vedamos derybos su švedais nupirkti 1971 metams 35 naikintojus — **Saab** (delta sparnais) ir **Draken**, 2 Mach greičio.

— Amerikiečiai sumažino **pėstininkų aprangos svorį** nuo 52.2 svaro iki 28.2 svaro, naudojant skirtingas medžiagas negu iki šiol buvo vartota. Pavyzdžiui (skliausteliuose — senas svoris): žieminiai batai (5.2) 1.8 sv., tropiniai batai (4.0) 3.5, gertuvė (1.4) 0.5, kuprinė (7.0) 3.1, šalčio apranga (20.1) 12.8, priešcheminė (7.8) 2.8, apsikasimo priemonės (4.0) 2.2, apsiaustas (2.7) 1.5 sv.

— Pietų Amerikos valstybės paskelbė teritorinius vandenis iki 200 mylių nuo kranto. Amerikiečiai **teritorinius vandenis** siūlo apriboti 600 pėdų gyliu bet kuriame atstume nuo kranto. Neutralūs vandenys turėtų būti tarptautinėje priežiūroje.

— Rusai plečia išlaipinimo-desanto jėgų stiprumą: jūrų desantui suformavo pėstininkų pulką iš trijų pėstininkų mech. batalionų ir vieno PT 76 tankų — amfibijų bataliono. Panašūs daliniai formuojami ir oro desantui.

— Amerikiečių kariuomenėje įvedamas naujas, patogus nešioti **maskavimo tinklas** padengiantis 400 kv. pėdų plotą, kuris pakeis iki šiol vartotus neparankius maskavimo tinklus. Sintetinės medžiagos tinklas neprisigers vandens, praleis radio ir radaro bangas. Tik 10% galimybės pastebėti iš 100 metrų atstumo. Tinklai turės įvairių vietovių kontūrus. Didesnio ploto maskavimui tinklai bus jungiami.

1863 m. spalio mėnesį rusų karo laivai **Osliaba** ir tris dienas vėliau — **Variag** ir **Vitiaz**, nepranešę iš anksto, netikėtai įplaukė į New Yorko uostą, be jokio tikslo. Šiai Baltijos laivyno trijulei vadovavęs admirolas Lessovsky pareiškė ano meto reporteriams, kad turįs stebėjimo misiją ir saugoti nuo kitų kraštų įsikišimo į Amerikos pilietinį karą.

Trims savaitėms praslinkus, šeši rusų karo laivai, vadovaujant admirolui Popovui, atsirado San Francisco uoste, su tokia pačia misija.

Amerikiečiai rusus priėmė su džiūgavimais, kad atėjo pagalbon. Ruošė puotas, paradus amerikiečių miestuose ir rusų laivuose. New Yorko varguomenei sušelpti, rusai padovanojo $4,700.

Rusų laivams esant San Francisco uoste, du konfederantų laivai bandė įplaukti uostan ir bombarduoti miestą. Adm. Popovas įsakė rusų karo laivam konfederatų neįleisti. Vėliau buvo patirta, kad Petrogradas buvo uždraudęs bet kokius įsikišimus į amerikiečių pilietinį karą.

Vėliau, rusų laivai iš New Yorko uosto išplaukė į Aleksandriją, Virginijon Patomako upe ir galutinai Ameriką paliko 1864 m. rudenį.

Amerikietis istorikas, 1915 m. turėjęs galimybę tyrinėti rusų archyvus Kremliuje, vistik nesurado tikrosios priežasties rusų laivyno atsiradimo Amerikos uostuose, 1863 metų pilietinio karo metu.

Gruodžio 4 d., staiga, mirė plk. Antanas Impolėnas, gyvenęs Philadelphijoje, Pa.

Nepriklausomybės kare plk. A. Impulevičius-Impolėnas dalyvavo kovose laimėjusiose Lietuvai laisvę. Okupacijų metu tą kovą jis tęsė, didvyriškai kaudamasis su raudonaisiais rusais Rytuose, kur vadovavo Savisaugos batalionui.

Pabaltiečių karių veteranų sąjungų atstovai konferencijoje, Vašingtose, spalio 23 d. LVS Ramovę atstovavo gen. S. Dirmantas (sėdi antras iš .k), plk. K. Dabulevičius (penktas iš k.), K. Oželis (stovi trečias iš k.) ir E. Vengianskas (kurio nuotraukoje nėra). E. Vengiansko nuotr.

PABALTIEČIŲ KARIŲ VETERANŲ ATSTOVŲ KONFERENCIJA

Š. m. spalių m. 23 d. Vašingtone įvyko Pabaltijo tautų — lietuvių, latvių ir estų karių veteranų sąjungų išeivijoje, atstovų konferencija, kurios metu buvo aptarti visas tris tautas liečiantieji, bendradarbiavimo ir koordinuotos veiklos reikalai.

Šioje, galima sakyti, pirmoje pabaltiečių karių veteranų atstovų konferencijoje Lietuvių Veteranų Sąjungą "Ramovę" atstovavo prof. gen. S. Dirmantas, K. Dabulevičius, K. Oželis ir E. Vengianskas; latvių "Daugavas Vanagi" — A. Berzins, K. Kudzulis ir A. Kopans; Estų "Estijos Išlaisvinimo Legijoną" — G. A. Bushmann, M. Kari, J. Raus ir A. Kurgvel. Pirmajai, istorinei, pabaltiečių karinio sektoriaus konferencijai pirmininkavo "Estijos Išlaisvinimo Legijono" pirmininkas G. A. Bushmann. Konferencijos prezidiumą sudarė dalyvaujančių organizacijų pirmininkai — gen. S. Dirmantas, A. Berzins ir G. A. Bushmann.

Konferencijos metu pagal iš anksto paruoštą ir dalyviams išsiuntinėtą dienotvarkę, buvo išklausyti kiekvienos tautybės karių veteranų organizacijų veiklos apžvalginiai pranešimai, aptartos trijų tautų veteranų sąjungų centrinių organų glaudaus bendradarbiavimo galimybės, nustatytos tarp lietuvių, latvių ir estų karių veteranų, atskirose vietovėse, bendravimo ir ryšio palaikymo gairės, aptarti būdai ir veiklos formos, veikiant JAV-bių politinėje bei socialinėje aplinkoje ir aptartos priemonės, veikiančios į masę, Pabaltijo tautų laisvinimo bylai skelbti. Taip pat buvo atkreiptas reikiamas dėmesys į bendravimą su pavergta Tėvyne

Gerai išdiskutavus augščiau minimus klausimus, nutarta veikti visoms trims tautoms organizuotai, rengti metines Baltijos Tautų laisvės bei Veteranų dienas ir šaukti bendras konferencijas, bent vieną kartą metuose, o ypatingam reikalui esant ir dažniau. Šiais metais (1970-71) Pabaltijo tautų karių veteranų organizaciniams ir veiklos koordinavimo darbams vadovauti sutiko estų atstovai, sekančiais metais — latviai, o trečiaisiais metais šis darbas atiteks LVS "Ramovei".

Baigiant konferenciją, buvo priimta speciali rezoliucija, kuri, bendru Pabaltijo Tautų Karių Veteranų vardu, bus siunčiama JAV-bių ir kitų kraštų augštiesiems politikams ir kt. Konferencijos proga buvo pasiųstos telegramos JAV prezidentui R. Nixon'ui ir viceprezidentui S. Agnew, prašant atkreipti dėmesį į Pabaltijo tautų okupaciją ir užgiriant JAV-bių vyriausybės politiką kovoje su tarptautiniu komunizmu.

Šiai Pabaltijo tautų Karių Veteranų konferencijai Vašingtone prisiminti, LVS "Ramovės" pirm. prof. S. Dirmantas, latvių ir estų atstovams - pirmininkams įteikė knygą "LVS Ramovės I-sis dešimtmetis", ir kelis kitus ramovėnų išleistus leidinius. Iš estų buvo gauta anglų kalboje knyga, iš jų nepriklausomybės kovų 1918-1920 m.

Konferencijai pasibaigus, po bendrų pietų, lietuvių, latvių ir estų karių veteranų organizacijų atstovai lankėsi Valstybės Departamente, kur buvo priimti Pabaltiečių ir Rytų Europos reikalams referento Mr. Martin, su kuriuo buvo pasikeista mintimis pavergtų Pabaltijo tautų padėties klausimais. Šia proga lankytasi ir "Voice of America", Lietuvos, Latvijos ir Estijos skyriuose ir pasikeista nuomonėmis su šių skyrių vedėjais, dėl transliuojamų radio programų į pavergtą Pabaltiją.

Prieš išvykstant iš Vašingtono, LVS "Ramovė" atstovai buvo priimti Lietuvos Atstovybėje, kur Nepriklausomos Lietuvos atstovas p. Kajeckas buvo painformuotas apie įvykusios Pabaltijo Karių Veteranų konferencijos eigą ir nutarimus. Atsilankę Lietuvos Atstovybėje, malonioje p. p. Kajeckų ir p. Bačkio globoje

Bendrai kalbant apie šią, pirmąją, Pabaltijo Tautų Karių Veteranų organizacijų atstovų Konferenciją Vašingtone, reikia pasakyti, kad ji buvo labai sėkminga. Konferencija praėjo darbingoje, draugiškoje ir visas tris bendro likimo tautas vieningiems darbams jungiančioje dvasioje.

Tai tikrai sveikintinas reiškinys, nes kur trys stos, visados, pavergtos Tėvynės labui, daugiau padarys.

Vg.

KARIUI PAREMTI KAVUTĖ ČIKAGOJE

Ne visas čia mūsų turimas tradicijas atsinešėme bėgdami iš tėvynės. Ilgesnė tremtis sukūrė savas, gyvenimo sąlygų padiktuotas. Nemažai naujų tradicijų jau turi ir metai iš metų laikosi jų ir Čikagos ramovėnai. Dalis jų būtų: Naujųjų Metų sutikimai, išvažiavimai į gamtą prie prez. Ant. Smetonos sodintos eglutės, Tėvynės prisiminimo skaitymas prieš kiekvieną susirinkimą, o taip pat ir kasmet ruošiami žurnalui KARYS paremti pobūviai - kavutės.

Šiemet tokia tradicinė žurnalui KARYS paremti kavutė Čikagos ramovėnų, talkinant ponioms birutininkėms, buvo suruošta spalio 25 dieną Jaunimo Centro žemutinėje parodų salėje. Rūpestingai ir gražiai papuoštus rudeninėmis gėlėmis ir apkrautus skaniais sumuštiniais bei pyragaičiais staliukus užėmė apie šimtas KARIO skaitytojų ir rėmėjų. Pobūvį - kavutę pradėjo savo trumpu žodžiu "Ramovės" skyriaus vicepirmininkas J. Kulikauskas, pakviesdamas daugiau ką pasakyti apie KARĮ jo atstovą Čikagoje J. Stankūną. Pasveikinęs susirinkusius ir padėkojęs rengėjams už suruošimą šio kuklaus rudeninio pobūvio KARIO atstovas pažymėjo, kad ..."sekantis mėnuo — lapkritis Lietuvių Bendruomenės yra skelbiamas lietuviškosios spaudos mėnesiu. KARIO skaitytojai ir rėmėjai prie šio jungdamiesi jau kelios dienos anksčiau ir susirinko paremti mūsų karinės minties spaudą — žurnalą KARYS. KARYS yra gimęs 1918 metų spalio mėnesį Lietuvos Laisvės Kovų metu ir šios tradicinės KARIO kavutės Čikagoje taip pat yra rengiamos spalio mėnesį... kol kas laikraščiai ir žurnalai nepasirodo baltais tuščiais lapais..., bet svarbiausia mums trūksta skaitytojų, ir dar daugiau mums trūksta pinigų tai mūsų spaudai leisti. Visa mūsų spauda ir remiasi visuomenės aukomis tai kaip gi KARYS gali išsilaikyti be savo skaitytojų paramos?! Atsiminkime ir įsidėmėkime, kad jei KARYS sustos ėjęs ir mus lankęs — jau niekuomet daugiau tremtyje jis nebegalės būt atgaivintas. Taigi būkime nuoširdžiai duosnūs ir pagal išgalę skirkime auką mūsų KARIUI, baigė KARIO atstovas.

Toliau, Centro V-bos Premijų komisijos pirm. plk. J. Švedas pranešė, kurie autoriai už jų straipsnius, tilpusius 1969 metų KARYJE, komisijos nutarimu, yra premijuojami po 40 dol. premija. Būtent:

A. Budreckis — Lietuviškoji ekspansija (KARYS 1968 m. nr. 5, iki 1969 m. nr. 5),

G. J. Stankūnas, Kario atstovas Čikagoje, taria žodį pobūvio dalyviams.

Buvęs Karo Talkininkas — Jaunas žemaitis Vakarų ir Rytų fronte (KARYS 1969 m. nr. nr. 5, 6, 7, 9 ir 10) ir

P. Matekūnas — Nepriklausomybės kovos Zarasų apskrities ribose (KARYS, 1969 m. nr. 2).

Trumpu savo žodeliu L. Didž. Kun. Birutės D-jos Centrinio skyriaus Čikagoje pirmininkė p. M. Babickienė pakvietė visus į lapkričio mėn. 21 dieną rengiamą Birutininkių tradicinį koncertą — balių, kurio meninę programą išpildys J. Puodžiūno baleto studija savo lietuvišku pastatymu "Pasivaikščiojimas".

Taipogi, plk. K. Ališauskas pranešė apie jo parašytą ir leidžiamą "Kovos Dėl Lietuvos Nepriklausomybės" istoriją, kviesdamas ją užsiprenumeruoti ir finansiniai paremti.

Netikėta ir maloni staigmena kavutės dalyviams buvo, kai KARIO bendradarbis P. Dirkis susirinkusiems pristatė pobūvyje dalyvaujančią p. Adelę Gabaliauskienę - Rubliauskaitę, kuri 1927 metais Kaune, pavasarininkų kongreso metu, kartu su ekskursijos dalyviais atvežė ir įteikė buvusiam kariuomenės vadui generolui Silvestrui Žukauskui Amerikos Vyčių dovaną — aukso kardą. Pasirodo, kad Amerikos Vyčiai, gal sekdami JAV-bių papročiu, žymiems karo vadams dovanoti aukso kardus, ilgus metus po visą kraštą rinko aukas, norėdami atžymėti ir pagerbti ir Lietuvos Nepriklausomybės kovų kariuomenės vadą gen. S. Žukauską, per A. Garbaliauskienę įteikė jam aukso kardą. Kardas buvo laikomas Karo Muzėjuje, o koks tolimesnis jo likimas — mums nežinomas.

Susirinkusiems Bal. Brazdžionis paskaitė savo eilėraštį, skirtą Vietname kritusiam lietuviui kariui kpt. Bojevui, o J. Stankūnas parodė filmutę iš pereitų metų KARIUI paremti kavutės.

Laimės traukime laimė nusišypsojo: dail. Jadv. Paukštienės paveiks-

Pobūvio dalyvių grupė

las "Miestas vakare" dovanotas p. O. Žadvydo, Los Angeles, — KARIO skaitytojui G. Mališauskui, o Br. Kviklio "Mūsų Lietuva" 4-rių tomų autoriaus dovanotą mūsų karinės spaudos sustiprinimui veikalą laimėjo taip pat KARIO skaitytojas K. Juknelis. Mažesni laimikiai teko S. Lukaševičiui, Dr. Monstavičienei ir J. Tapulioniui

Taip, besiskirstant dalyviams, geroje nuotaikoje praėjusi kavutė pasibaigė, atnešusi KARIUI realią paramą.

Iki pasimatymo kitais metais!

Jonas Kun-lis

LEIDĖJŲ IR BENDRADARBIŲ PASITARIMAS

Laikraščiai ir žurnalai yra gyvi organizmai. Jie auga ir klesti, arba merdi ir... miršta. Per eilę metų KARYS įrodė, jog jis sugeba išsilaikyti ir nepalankiausiose sąlygose; ne tik išsilaikyti — bet augti ir klestėti tiek savo forma, tiek turiniu, tiek bendradarbių, rėmėjų, tiek skaitytojų skaičiumi.

KARIO štabo sušauktas pasitarimas, įvykęs lapkr. 14 d., turėjo keletą užmojų. Čia tik trumpai apie juos.

Turinys. Nusistatyta, jog reikia, iš vienos pusės, pagyvinti karybos žinių sekimą, ypač naujų idėjų, technikos, strategijos, taktikos srityse, iš antros pusės, sausus ir akademiniu traktatus reikia atmiešti dailiosios literatūros prošvaistėmis. Kitais žodžiais, karinio žinyno sprangią piliulę (taip būtiną vitaminą laisvinimo kovos vadams ir būsimiems mūsų kariams), nusistatyta, kiek pasaldinti dvasią gaivinančiais ir ūpą keliančiais menininko - vaidilos sparnuotais žodžiais.

Finansai. Nuolat stiprėjanti kai kurių Ramovės skyrių parama (Čikagos, Clevelando), šaulių s-gos ir skaitytojų, kelia administracijos pasitikėjimą KARIO artimiausia ateitimi. Vadovaudamasis mintimi "duok, tai ir gausi" — KARIO štabas ryžtasi duoti daugiau puslapių ir svaresnį turinį. Tuo pačiu, bus dedamos pastangos pagyvinti ir paramos reikalą.

Karinio Sektoriaus vaidmens laisvinimo kovoje pasigedimas. Šis, jau platesnio akiračio klausimas buvo aptartas tik bendrybėmis. KARIO vaidmuo skleidžiant ir aiškinant karinės idėjos reikšmę valstybei, o ypač kovojant dėl jos atstatymo, yra ryškus. Tikimasi, kad mūsų politinių siekių dabartiniai vadai tą supranta. Neįtraukus laiku į laisvinimo kovos barus karinio sektoriaus, kuris turėtų atlikti specialios informacijos telkimą, jos analizavimą ir atatinkamų išvadų formoje perteikimą mūsų laisvinimo centrams, laukiamai laisvinimo valandai išmušus, bus pasigesta pagrindinio rakto į laisvąjį rytojų — pasiruošusio ginkluoto kario.

r.

KARIUOMENĖS ATKŪRIMO MINĖJIMAS BRUKLINE

Lapkričio 28 d. Ramovės sk. suruošto iškilmingo minėjimo programa vyko Viešp. Atsimainymo parap. salėje Maspethe.

Susirinkus tarp 150 ir 200 svečių ir tik po gero pusvalandžio vėlinimosi, įnešus vėliavas scenon, sk. p-kas J. Klivečka, 8 val. 40 min. atidarė minėjimą. Programos "gaspadoriškas" vadovas buvo sk. kult. reikalų ved. V. Butkys.

Kalbėjo, vaizdžiai ir pagaunančiai, svečias iš Philadelphijos Balys Raugas, Lietuvos Karo Mokyklos XVIII laidos auklėtinis (žiūr. jo kalbą šiame KARYJE. Red.)

Meninę dalį atliko sol. I. Stankūnaitė, prie piano muz. J. Stankūnas ir New Jersey "Žibuoklių" sekstetas, vad. sol. L. Stuko. Bruklino publikai pažįstama ir jos mėgiama solistė žavingai dainavo eilę lietuviškų dainų ir operų arijų. "Žibuoklių" sekstetas, mažiau Bruklinui pažįstamas, užbūrė publiką savo darniu susidainavimu ir nuotaikingomis dainomis.

Programa vyko dail. J. Juodžio paruoštame tautiškiausių motyvų scenovaizdyje ir paliko šiltus prisiminimus visiems dalyvavusiems.

Išnešus vėliavas iš scenos, programos tolesnis vykdymas buvo perkeltas į platesnius barus — prie gėrimų baro ir stalų su užkandžiais. Meninių sukelta nuotaika įsisiūbavo ir dainomis, bei šokiais bangavo iki 2 val. nakties, trukdydama gretimos klebonijos gyventojams ramybę.

— — —

Pamaldos už žuvusius dėl Lietuvos laisvės, ramovėnų užsakytos, buvo atliktos prieš savaitę Viešp. Atsimainymo bažnyčioje. Prie tautiniais ženklais papuošto altoriaus, vėliavų supamo, pamaldas atlaikė prel. J. Balkūnas.

D.

KARIO leidėjų pasitarime dalyvavę, iš k. (sėdi): J. Klivečka, Z. Raulinaitis, J. Rūtenis, K. Urbšaitis; (stovi): L. Tamošaitis, L. Bileris, J. Sirgėdas, B. Balčiūnas ir J. Ceilius. L. Tamošaičio nuotr.

Balys Raugas taria žodį Kariuomenės atkūrimo minėjime Brukline, lapkričio 28 d. Meninėje programoje — sol. I. Stankūnaitė, pritariant muz. J. Stankūnui pianu, išpildo nuotaikingą dainą. Tamošaičio nuotr.

Malonūs prenumeratoriai!

Kurie dar neatsiskaitėte už 1970 metus, nedelskite ir siųskite mokestį kartu su 1971 metų prenumerata.

UŽ 1971 METUS PADIDINTO KARIO PRENUMERATA — 8 DOL.

Užsienio prenumeratoriai yra prašomi, pirmoje eilėje, naudoti pašto perlaidas, arba autorizuotų bankų čekius, kuriuose būtinai turi būti atžymėta, kad atsiskaitoma "U.S. Currency".

*Kartais į žurnalą įdedame geltonus lapelius, tai yra prenumeratos lydraščiai, bet ne paraginimai. Atsiskaitant su administracija prašome juos būtinai naudoti ir užpildyti aiškia rašysena, arba rašomąja mašnėle (*pavardė, vardas ,pilnas ir tikslus adresas*). Norintieji gauti pakvitavimą, prašomi užpildyti du lapelius (*siunčiu *ir* gauta*) ir abu pasiųsti su mokesčiu administracijai. Vienas iš jų bus pakvituotas ir Jums grąžintas.*

Čekiuose, arba Money Order grafoje Pay to the Order *rašytina tik KARYS (ne Warrior ar kitaip). G a v u s prenumeratoriaus pranešimą žurnalo siuntimas sustabdomas.*

Taip pat, prašome, keičiant adresą, duoti administracijai tikslius, pilnus *ir* aiškiai parašytus adresus. *Neužmiršti ir ZIP CODE nr., — tai yra pašto griežtas reikalavimas.*

Mirė kūrėjas savanoris, Vyčio Kryžiaus kavalierius plk. Vincas Šaudzis

Spalio mėn. 17 dienos šeštadienis. 11:45 val. AM. Telefono skambutis. Pakeliu ragelį ir atsiliepia p. Liucija Šaudzienė, pranešdama, kad vakar, t. y. spalio 16 d., 9 val. 30 min. vakare, staigiai mirė jos vyras plk. Šaudzis. Prašo painformuoti visus ramovėnus. Velionis bus pašarvotas pirmadienį, spalio 19 d., Mykolo Bigenio laidotuvių koplyčioje.

Lyg būtų rusiška raketa sprogusi; bet plk. Šaudzio netikėta mirtis buvo stipresnė už raketą. Per lietuvišką radijo valandėlę apie jo mirtį buvo pranešta visai Philadelphijos lietuviškai visuomenei.

Pirmadienio vakaras. Laidotuvių koplyčia pilna žmonių. Ramovėnai stovi garbės sargyboje, pagerbdami savo skyriaus seniausiąjį narį.

7 val. 30 min. Šv. Andriejaus parapijos vikaras kun. Kajatonas Sakalauskas kalba rožinį. Neskuba. Kiekvieną maldos žodį taria susikaupęs. Rožinis baigtas. Ramovėnų sargybos keičiasi. Atsisveikinimą su velioniu pradeda prof. dr. Jonas Puzinas (žiūrėk jo atskirai pridėtą kalbą). Po jo kalbos žodį tarė Phila. Ramovėnų skyriaus p-kas Juozas Česonis.

Gedulingo atsisveikinimo kalbos baigtos. Ramovėnai nuima sargybą.

Antradienis. Spalio 20 diena. Vėl renkamės į laidotuvių koplyčią palydėjimui. Karstą neša ramovėnai ir jo artimi bičiuliai. Kelionė į šv. Andriejaus parapijos bažnyčią. Kun. K. Sakalauskas atlaiko gedulingas šv. Mišias ir, po to, paskutinė kelionė per Philadelphiją. Lydi tik nedidelis artimųjų jo gerbėjų būrelis (30 žmonių), nes darbo diena.

Ir taip mūsų skyrius retėja. Kiekvienais metais mirtis pasiima po vieną narį, o naujų neateina.

Vieton vainiko ramovėnai paskyrė 25 dol. L. F. Nežinomojo Kario įnašan.

Ilsėkis ramybėje, Kovos Drauge!

A. I.

Dr. Jono Puzino kalba, pasakyta 1970.X.19, atsisveikinant su a. a. plk. Vincu Šaudziu

Baigia išsiskirti iš mūsų tarpo Nepriklausomos Lietuvos kūrėjai, sparčiai retėja eilės ir laisvės kovų dalyvių, savanorių-kūrėjų, drąsiai stojusių kovon su į Lietuvą besiveržiančiais priešais, nepabūgusių mirti ar netekti sveikatos, kad kiti galėtų laisvai gyventi. Savanoriai - kūrėjai kovojo už tai, kad jų Tėvų Žemės nepavergtų svetimieji, kad artojas laisvai galėtų dirbti savo žemę, kad jaunimas siektų mokslo savo gimtąja kalba, kad visi lietuviai svetimųjų nebevaržomi ir nebepersekiojami stotų į atsistatančios Lietuvos darbą. Tik laisvės kovomis laimėta Lietuvos nepriklausomybė, tik karių savanorių drąsa ir pasiaukojimu ir visų lietuvių patriotų sutelktinėmis jėgomis pradėta atkurti ilgos carinės Rusijos okupacijos ir Didžiojo Karo nualinta Lietuva, padėti tvirti mūsų valstybės pamatai.

Šiandien atsisveikiname su atsistatančios Lietuvos kariuomenės savanoriu - kūrėju, kovotoju dėl savo tautos laisvės, dviejų Vyčio Kryžių karalierium, pulkininku Vincu **Šaudziu.** Skiriamės su kukliu žmogumi, nesididžiavusiu savo nuopelnais, bet nuoširdžiai dirbusiu savo tautai, ne tik laisvoje Lietuvoje, bet ir skaudžioje tremtyje. Kol velionio ginklo draugai iškels jo nuopelnus Nepriklausomybės kovose ir po to, ilgus metus dirbusio Lietuvos kariuomenės je, čia bent trumpai žvilgterėkim į a. a. Vinco Šaudzio gyvenimo kelią.

Vincas Šaudzis gimė 1894 m. rugsėjo 20 d. Švenčionyse, šiaurės rytinėje Lietuvoje, lietuviškoje ūkininko ir pavyzdingo sodininko Liudviko ir Onos Kaniušionytės Šaudzių šeimoje. Mokėsi Švenčionyse ir Petrapilyje. 1915 m. liepos mėn. baigęs Karo mokyklą Petrapilyje, paskirtas į 15 pėstininkų Suomių šaulių pulką ir išsiųstas į Vakarų frontą. Pulkas įėjo 2-sios armijos sudėtin. Dalyvavo kautynėse Vakarų, Pietvakarių ir Šiaurės frontuose. 1916 m. gegužės mėn. kautynėse prie istorinės Lietuvos miesto Lucko (Volonijoje) V. Šaudzis buvo sunkiai sužeistas. Pagijęs, vėl grįžo į tą patį pulką, kuriame tarnavo iki pat revoliucijos Rusijoje. Už pasižymėjimą kautynėse su vokiečiais apdovanotas keliais ordinais.

Pairus rusų carinei armijai, 1918 m. birželio mėn. grįžo Lietuvon ir apsigyveno tėviškėje. Tačiau, jausdamas pareigą savo kraštui, liepos mėn. nuvyko į Vilnių ir Lietuvos Taryboje įsiregistravo karininku. 1918 m. lapkričio 23 d. Lietuvos vyriausybei paskelbus pirmąjį įsakymą Lietuvos kariuomenei, V. Šaudzis gruodžio 2 d. įstojo savanoriu į besikuriančios Lietuvos kariuomenės branduolį ir paskiriamas į besiformuojantį 1 pėst. D. L. K. Gedimino pulką. Tarnybą pradėjo kuopos vadu. Netrukus su savo kuopa stojo kovon su į Lietuvą įsiveržusiais bolševikais. 1919 m. vasario 12-13 ir 15 d. d. dalyvavo Alytaus kautynėse, kur, kaip žinoma, žuvo pirmasis nepriklausomos Lietuvos karininkas, 1 pėst. pulko vadas, Antanas Juozapavičius. 1919 m. gegužės 22 d. kovose prie Aluntos ir Pakalnių buvo sunkiai sužeistas. Pasveikęs, greitai grįžo į pulką, kur V. Šaudziui buvo patikėtos bataliono vado, o spalio mėn. — pulko vado padėjėjo pareigos. Tų pačių metų lapkričio 21-22 d. mes vėl sutinkame V. Šaudzį kautynėse su bermontininkais, užimant Radviliškį, po to, kovose prieš lenkus. 1920 m. spalio 12 d. įsteigus 12 pėst. Kauno pulką, V. Šaudzis paskiriamas to pulko vadu. 1923 m. baigė Augštuosius Karininkų kursus. Tų metų rudenį performavus 12 pėst. pulką, V. Šaudzis paskirtas 3 pėst. D. L. K. Vytauto pulko vadu, o 1926 m. rugpiūčio 31 d. tą pulką išformavus — 1 pėst. D. L. K. Gedimino pulko vadu. 1927 m. V. Šaudzis perkeltas į Kariuomenės Štabą ir paskirtas Vilkaviškio, paskui Kaišiadorių karo komendantu. Tas pareigas ėjo 6 metus. 1933 m. rugsėjo mėn. išėjo atsargon. Už pasižymėjimus laisvės kovose apdovanotas Vyčio Kryžiaus IV ir V laipsnio ordinais, o už nuopelnus kariuomenei — D. L. K. Gedimino III laipsnio ordinu. Be to, apdovanotas Lietuvos Nepriklausomybės, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių ir Latvijos Nepriklausomybės medaliais.

Ir kai Lietuva norėjo nusikratyti okupacinio jungo, 1941 m. birželio mėn. plk. V. Šaudzis aktyviai reiškėsi partizanų sukilime Kaune. 1944 m. su savo tautiečių mase pasitraukė į Vakarus, o 1949 m. rugsėjo mėn. atvyko į JAV. Pradžioje gyveno New Yorko valstijoje, o 1957 m. persikėlė į Philadelphiją. Čia tuojau įsijungė į Lietuvių Veteranų Sąjungos "Ra-

Kaina 2.45 $

movės", Philadelphijos skyr. veiklą ir keletą metų tam skyriui vadovavo. Nuoširdžiai dirbo ir JAV LB Philadelphijos apylinkės valdyboje, rūpestingai eidamas iždininko ir kitokias pareigas.

Pradėjęs negaluoti šių metų pradžioje, sunkios ligos pakirstas spalio 16 d., paliko našlę Liuciją Jodelytę-Šaudzienę ir 4 seseris už geležinės uždangos.

Kad ir mirę, tautos gaivintojai, kovotojai dėl jos laisvės kartų kartoms išlieka gyvi, nes ir tautos laisvės idealas yra amžinas. Kol bus gyva lietuvių tauta, tol bus prisimenami didieji tautos žygiai ir jos laisvės kovotojai.

Lietuvių Bendruomenės vardu atsisveikinu su jos veikliu nariu. Našlei Liucijai Šaudzienei, p. Kačioniams, p. Elertams, p. Banėnams ir kitiems giminėms reiškiu nuoširdžiausią užuojautą didžiulio skausmo valandoje. Tegu velionio kūno pelenai randa ramią laikinę prieglaudą šioje svečioje šalyje, kad išaušus Lietuvos laisvės rytui, galėtų būti pargabenti į Tėvų Žemę, kurią velionis taip mylėjo ir už kurios laisvę kovojo.

ČIKAGOS RAMOVĖNŲ TRIUKŠMINGAS SUSIRINKIMAS

Š. m. lapkričio mėn. 8 d. Jaunimo centre įvyko labai gyvas ir triukšmingas susirinkimas, kuriame dalyvavo apie 50 narių. Dienotvarkė buvo sudėtinga ir įvairi. Svarbiausi punktai buvo: kun. Borevičiaus paskaita "Žvilgsnis dabarties Europon" ir Centro Valdybos aplinkraštis, kurio aiškinimas užėmė daugiau dviejų valandų laiko ir pasiliko neišspręstas. Mat, Centro Valdybos išleistas aplinkraštis yra puolantis K. Ališauską, būk tai už delsimą išleisti istoriją ir mesti kaltinimai, kad medžiaga istorijai nebuvo vien Ališausko, bet surinkta įvairių autorių, ir kad Ališauskas Centro Valdybai nedavęs su istorijos turiniu susipažinti ir bandęs išleisti knygą savo vardu, bet ne Ramovės vardu, kaip buvo nutarta ir t. t. Į tą gincą įsikišo ir M. Rėklaitis, kaip istorijai leisti komisijos pirmininkas, nenorėdamas tačiau prisipažinti toks esąs. K. Dabulevičius įsikišo gindamas St. Dirmantą, pareikšdamas, kad prieš metus ar du buvo Centro V-boje užprotokoluotas kaip pirmininkas.

K. Ališauskas griežtai užprotestavo prieš tokį aplinkraštį ir laikė jį šmeižtu bei įžeidimu jo asmens; be to, jis teisinosi, kad neturėjęs tendencijos istorijos išleidimą trukdyti bei slėpti istorijai surinktą medžiagą ir t. t. M. Rėklaitis ir S. Dirmantas ginčijosi dar dėl istorijos užvardinimo, arba pavadinimo. Kiekvienas gyrė paruoštą savo projektą. O Baleišis išėjo su kaltinimu, kad istoriją leidžiant manyta padaryti biznį ir t. t. Šis ginčas buvo nutrauktas, neišspręstas laukiant Garbės Teismo sprendimo, kuriam tas reikalas spręsti yra perduotas.

Tą pačią dieną ir Birutininkės turėjo savo susirinkimą, kuriame buvo aptartas pobūvis lapkričio 21 d. Buvo išklausyta p. Semėnėnies paskaita apie kelionę į Romą, parodytos filminės nuotraukos. Po paskaitos Birutininkės vaišinosi kavute, kurioje dalyvavo ir ramovėnai bei svečiai ir viešnios su saviškiais.

P. Erdvys

MJR. JONAS K. VALIŪNAS IR ŠIEMET PIRMASIS VOKIETIJOS ŠAULYS

Praėjusiais metais Vokietijos lietuvių bendruomenės pirmininkas ir Schwetzingeno inžinerijos lietuvių kuopos vadas Jonas K. Valiūnas yra laimėjęs pirmąją vietą Vokietijos pistoletų šaudyme. Šiemet jis savo titulą sėkmingai apgynė. Rugsėjo 6 Wiesbadene vykusiose Vokietijos šaudymo varžybose J. K. Valiūnas savo pernykštį rezultatą pagerino keturiais taškais, surinkdamas iš viso 576 taškus ir vėl tapdamas Federalinės Vokiečių Respublikos sportinių pistoletų šaudymo meisteriu.

Antrą vietą laimėjęs amerikietis "Woody" surinko 568 taškus.

Ta proga tenka pastebėti, kad ir Ingė Valiūnienė yra taikli šaulė. Ji keletą kartų Badene krašto moterų klasės pirmenybėse yra laimėjusi 2 ir 3 vietas. Šiemet ji iškovojo trečią vietą ir buvo parodyta televizijoje.

(Iš P.L.B. Vokietijos Kr. Informacijų)

Nauja literatūros plokštelė

Kalėdų šventėms "Lietuvių Dienų" leidykla (4364 Sunset Blvd., Hollywood, Cal. 90029) išleido poezijos ir prozos plokštelę, kurioje savo kūrinius skaito keturi populiarieji literatūros vakarų dalyviai: Pulgis Andriušis, Bernardas Brazdžionis, Antanas Gustaitis ir Stasys Santvaras. Plokštelė pavadinta "Keturi autoriai — poezija ir proza". Be to, įtarpai yra paįvairinti Juliaus Gaidelio originaliais skambinimais.

Plokštelės aplanką paruošė grafikas, šios srities meistras dail. Alfonsas Docius.

Plokštelė ilgo grojimo, tinka Stereo ir Mono aparatams. Kaina 5 dol.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Liudas Dovydėnas: MES VALDYSIM PASAULĮ, dviejuose tomuose. Įdomūs atsiminimai iš bolševikmečių okupuotoje Lietuvoje. Viršelis — dail. Prano Lapės. I tomas — 264 psl., II tomas — 256 psl. Įrišta į minkštus viršelius. Paskiro tomo kaina 4 dol. Išleido Romuva, 84-20 Jamaica Ave., Woodhaven, N. Y. 11421. Knygos gaunamos pas vietos platintojus arba užsakant per leidyklą.

— — —

Didž. Gerb. p. Redaktoriau,

Yra tikra tiesa, kai žmogus pasensta, tai ir tampa daugiau apkiautęs. Taip ir su manimi tur būt atsitiko, kad jau nesusigaudau laike ir net neprisimenu, už kuriuos metus esu sumokėjęs "Kario" prenumeratą. Bet esu tikras, kad redakcija geriau žino ir atatinkamai turi atžymėjusi visus apkiautėlius.

Šia proga ir siunčiu pašto perlaidą už nesumokėtus metus.

Tačiau, prie progos, noriu ir dar vieną kitą sakinį pabrėžti bendrais reikalais.

Gan dažnokai mūsų liet. spaudoje tenka pastebėti tokie pasisakymai: tarybų Lietuva, tarybų Lietuvoje, tarybinis ūkis ir pan. Kiekvienam iš mūsų yra aišku, kad Lietuvoje nėra jokių sovietų - tarybų, kurios turėtų kokią nors įtaką krašto reikaluose, o viską tvarko komunistų partija ir jos sekretorius.

Pavergtas lietuvis kitaip negali ir jis rašo, kaip jam sąlygos kad diktuoja, o mes privalome rašyti: pavergta, okupuota, kolonizuota Lietuva, kolchozas, kolūkis ir pan.

Taip pat mums nedera rašyti ir Sovietų Sąjunga, nes ten irgi nėra jokių sovietų ir jokios sąjungos. Mes privalome rašyti: raudonoji, komunistinė, o teisingiausiai — imperialistinė Rusija, nes tik ji viena šiuo laiku turi prisigrobusi daug svetimų žemių. Sąjunga yra tuomet, kai laisva valia tautos ar tai grupės žmonių apsijungia tam tikrų taisyklių rėmuose bendram darbui, bet kai ginklu, teroru bei žudynėmis žmonės yra pavergti, tai kokia tuomet gali būti sąjunga.

Tiesa, 1915-19 metais Vok. kariuomenėje veikė taip vad. Soldaten-Rat rusiškai būtų soviet, o lietuviškai tarybos. Taip pat ir Kronštato jūreivių įguloje buvo įsisteigę Soviet Morskogo Flota, o Petrapilio įguloje, Soviet Krasnoj Armiji, bet su Lenino - bolševikų perversmu visi tie sovietai dingo ir liko tik visagalinti komunistų partija ir Lenino įsteigta Čeka.

Tad ir lieku su geriausiais linkėjimais.

A. Lukas

PADIDINTAS KARYS 1971 METAIS

SKAITYTOJŲ IR BIČIULIŲ PARAMOS SKATINAMI, KARIO ŠTABAS IR LEIDĖJAI VILTINGAI ŽIŪRI Į ATEITĮ. TIKĖDAMI JOG SKAITYTOJŲ SKAIČIUS NUOLAT AUGS, O RĖMĖJŲ IR BIČIULIŲ DUOSNUMAS NEMAŽĖS, RYŽTAMĖS ATEINANČIAIS METAIS PADIDINTI KARIO PUSLAPIŲ SKAIČIŲ; NETIK JŲ SKAIČIŲ, BET IR JŲ TURINIO KOKYBĘ PAKELTI. TĄ MUMS LAIDUOS AUGANTIS VERTINGŲ BENDRADARBIŲ BŪRYS.

TAČIAU, KAIP GIEDRAME DANGUJE PASITAIKO DEBESĖLIS, TAIP IR MŪSŲ VILTIS UŽGULĖ JUODAS SPAUSTUVĖS KAINŲ PAKILIMO DEBESYS. ESAME VERČIAMI PAKELTI PRENUMERATOS KAINĄ 1971 METAMS 1 DOLERIU. TAIP, TIK VIENU DOLERIU, O ATSILYGINAME 4 PUSLAPIAIS PADIDINTU KARIU, ARBA 40 PRIEDINIŲ PUSLAPIŲ PER METUS, PILNŲ ĮDOMIOS SKAITYTI IR VERTINGOS PASILAIKYTI MEDŽIAGOS. *Padidinto KARIO prenumerata 1971 metams $8.00, pusmečiui — $4.00.*

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — $8.00, pusmečiui — $4.00, atsk. nr. — 80¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

KARYS
916 Willoughby Avenue
Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.

Čekius, arba "Money Order" adresuoti "KARYS" vardu.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą.